

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Regionální a politická geografie

Bc. David Frič

**EFEKT SOUSEDA VE VOLBÁCH V KRÁLOVÉHRADECKÉM
KRAJI**

**FRIENDS AND NEIGHBOURS EFFECT ON VOTING IN THE
KRÁLOVÉHRADECKÝ REGION**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Tomáš Kostecký, CSc.

Praha, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 19. 4. 2018

Bc. David Frič

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval RNDr. Tomáši Kosteckému, CSc., jenž tuto práci vedl, za cenné rady a připomínky při hodnocení předkládaných konceptů jednotlivých částí mé práce a za jeho ochotu, věnovaný čas a zejména zájem, který o mou práci projevil. Dále bych také rád poděkoval Mgr. Jiřímu Hasmanovi, Ph.D. za konzultace k použitým statistickým metodám a Mgr. Janě Bečvářové z oddělení informačních služeb a správy registrů Krajské správy ČSÚ v Hradci Králové za ochotné poskytnutí datových podkladů.

Abstrakt

Tato práce se zabývá jedním z prostorově kontextuálních vlivů na volební chování, a sice takzvaným efektem souseda. Ten spočívá v ovlivnění voličské přízně bydlištěm kandidáta, v jehož okolí tento kandidát zpravidla získává více hlasů, než průměrně za celý volební obvod, nebo více hlasů, než by se dalo očekávat podle jiných kritérií. Přítomnost a sílu tohoto efektu ověřuje práce na příkladu tří druhů voleb v Královéhradeckém kraji. Analyzuje efekt souseda ve volbách do Poslanecké sněmovny, Krajského zastupitelstva a Senátu. Výsledky působení efektu zkoumá v každých těchto volbách zvlášť a následně porovnává výsledky analýz těchto voleb navzájem, čímž poskytuje ojedinělou komparativní perspektivu tohoto jevu v českých volebních systémech. Význam efektu souseda je porovnáván i mezi vybranými politickými subjekty. Hlavní část analýzy se zaměřuje na jejich volební výsledky v jednotlivých obcích i v celém kraji s ohledem na odlišnost výsledků v domácích obcích kandidátů. Pro dokreslení významu efektu souseda na volební zisky stran byla provedena i regresní analýza, ve které byla případná přítomnost bydliště kandidáta v obci jednou z několika vysvětlujících proměnných vedle některých socioekonomických ukazatelů. V práci byl prokázán celkově významný vliv efektu souseda na volební výsledky analyzovaných stran v Královéhradeckém kraji a byla potvrzena hypotéza o nejsilnějším působení efektu souseda ve volbách do Senátu jakožto většinovém systému voleb.

Klíčová slova: efekt souseda; kandidát; volby; volební geografie; volební chování

Abstract

This work deals with one of spatially contextual impacts on electoral behavior, namely the so-called friends and neighbours effect. It consists of influencing a voter's favor by the residence of a candidate around which the candidate usually gains more votes than an average for the whole constituency or more votes than would be expected by other criteria. The work verifies attendance and strength of this effect on the example of three kinds of elections in Královéhradecký Region. It analyzes friends and neighbours effect on voting in the elections to the Chamber of Deputies, the Regional Council and the Senate. The results of potency of the effect are examined separately in each of these elections and then compares results of the analyzes of these elections to each other, thereby provides a unique comparative perspective of this phenomenon in the Czech electoral systems. The significance of the friends and neighbours effect is also compared among selected political actors. The main part of the analysis focuses on their electoral results in individual municipalities as well as in the whole region, with regard to differences in results of candidates' hometowns. To illustrate the significance of the friends and neighbours effect on the parties' electoral gains, there was also carried out a regression analysis in which the potential attendance of candidate's residence in the municipality was one of several explanatory variables in addition to some socio-economic indicators. The work demonstrated overall significant impact of the friends and neighbours effect on election results of analyzed parties in Královéhradecký Region and confirmed the hypothesis about the strongest in the Senate elections as a majority voting system.

Key words: Friends and Neighbours Effect; Candidate; Elections; Electoral geography; Electoral behavior

Obsah

Seznam tabulek	7
Seznam grafů	9
Seznam obrázků.....	9
Seznam příloh	10
Seznam zkratk	12
1 Úvod.....	13
2 Teoretická východiska	17
2.1 Efekt souseda	21
3 Legislativní rámec voleb.....	25
3.1 Volby do Poslanecké sněmovny	25
3.2 Volby do krajských zastupitelstev	26
3.3 Volby do Senátu.....	27
4 Metody analýzy a výběr dat.....	29
5 Mobilizační potenciál efektu souseda.....	34
5.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2017	36
5.2 Volby do Krajského zastupitelstva 2016.....	37
5.3 Volby do Senátu 2012-2016.....	39
6 Analýza efektu souseda	44
6.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2017	45
6.2 Volby do Krajského zastupitelstva 2016.....	54
6.3 Volby do Senátu 2006-2018.....	62
6.4 Srovnání působení efektu souseda ve sledovaných volbách.....	74
7 Vliv efektu souseda na volební zisky stran v porovnání s dalšími faktory.....	77
7.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2017	78
7.2 Volby do Krajského zastupitelstva 2016.....	83
7.3 Volby do Senátu 2012-2016.....	86
8 Závěr	89
Seznam literatury a zdrojů	93
Internetové zdroje.....	97
Zdroje dat	99
Právní předpisy.....	100

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Volební účast v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017	36
Tabulka 2 – Využití preferenčních hlasů v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017.....	37
Tabulka 3 – Volební účast v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016	38
Tabulka 4 – Využití preferenčních hlasů v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016	39
Tabulka 5 – Volební účast v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Senátu PČR 2012 (obvod Náchod), 2014 (obvod Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov) a 2016 (obvod Jičín)	40
Tabulka 6 – Indexy efektu souseda a váha hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017	50
Tabulka 7 – Vliv měst a větších obcí na volební zisky stran ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017 v kategoriích obcí s domácím kandidátem a všech obcí v KHK	53
Tabulka 8 – Indexy efektu souseda a váha hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016	58
Tabulka 9 – Vliv měst a větších obcí na volební zisky stran ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016 v kategoriích obcí s domácím kandidátem a všech obcí v KHK	61
Tabulka 10 – Indexy efektu souseda a váha hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran ve volbách Senátu PČR ve volebních obvodech Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)	69
Tabulka 11 – Průměrná hodnota indexů efektu souseda a váhy hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran v jednotlivých sledovaných typech voleb	75
Tabulka 12 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017 (ukázkový výstup)	79

Tabulka 13 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky jednotlivých stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017 – síla statistické závislosti volebního zisku stran v obcích na jednotlivých faktorech vyjádřena standardizovaným koeficientem Beta 82

Tabulka 14 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky jednotlivých stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016 – síla statistické závislosti volebního zisku v obcích na jednotlivých faktorech vyjádřena standardizovaným koeficientem Beta 84

Tabulka 15 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky jednotlivých stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016 – síla statistické závislosti volebního zisku v obcích na jednotlivých faktorech vyjádřena standardizovaným koeficientem Beta 86

Seznam grafů

Graf 1 – Průměrné procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017	46
Graf 2 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017.....	48
Graf 3 – Průměrné procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016.....	55
Graf 4 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016.....	56
Graf 5 – Průměrné procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)	64
Graf 6.1 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)	67
Graf 6.2 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018) – bez obvodu Hradec Králové	68
Graf 7 – Průměrné zisky kandidátů v prvním kole voleb do Senátu PČR 1996-2011 v domácích/okolních/ostatních obcích dle velikostní kategorie domácí obce	71

Seznam obrázků

Obrázek 1 – mapa obcí ve volebních obvodech Náchod, Jičín, Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou podle zisku kandidátů strany KDU-ČSL ve volbách do Senátu 2006, 2010 a 2014	73
--	----

Seznam příloh

Příloha 1 – Procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 2 – Procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016

Příloha 3 – Procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)

Příloha 4 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ANO 2011 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 5 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ČSSD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 6 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 7 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KSČM v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 8 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ODS v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 9 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky České pirátské strany v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 10 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky SPD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 11 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky STAN v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 12 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky TOP 09 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Příloha 13 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ANO 2011 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 14 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ČSSD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 15 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 16 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KSČM v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 17 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ODS v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 18 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky České pirátské strany v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 19 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky SPD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 20 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky STAN v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 21 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky TOP 09 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Příloha 22 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů ANO 2011 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Příloha 23 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů ČSSD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Příloha 24 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Příloha 25 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů KSČM v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Příloha 26 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů ODS v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Příloha 27 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů TOP 09 a STAN v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Seznam zkratek

ANO – ANO 2011

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČSÚ – Český statistický úřad

HDK – Hradecký demokratický klub

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KHK – Královéhradecký kraj

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

MAS – Místní akční skupina

ODS – Občanská demokratická strana

PČR – Parlament České republiky

SPD – Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

SPO – Strana práv občanů

STAN – Starostové a nezávislí

SZ – Strana zelených

VPM – Volba pro město

VŠ – vysoká škola (vysokoškolské)

1 Úvod

Volební geografie je v českém prostředí rozvíjející se obor s relativně krátkou historií a se spousty bílými místy. Jako podobor politické geografie a politologie se zde postupně plně etablovala až s nastolením demokratické formy vlády a s prvními demokratickými volbami v roce 1990. V období nedemokratické vlády komunistické strany nebyl téměř žádný aspekt volební geografie, který by se dal sledovat pomocí seriózní analýzy volebního chování. Volby v Československu byly od roku 1948 čistě formalitou s pod nátlakem nucenou účastí a stafáží pro nedemokratický režim.

V současnosti se tomuto oboru věnují akademici na předních českých univerzitách, ve výzkumných ústavech a v období voleb se stává atraktivním i pro masová média. Snad každý už někdy zahlédl volební výsledky vtělené do mapy zobrazující rozložení podpory pro strany či kandidáty. Většina těchto map se zaměřuje na základní aspekty územních diferencí volebního chování a zpravidla dokládá rozdíly mezi městem a venkovem, centrem a periferií, případně mezi Prahou s jejím okolím a zbytkem republiky.

Odborné analýzy ukazují, že v České republice existují stabilní prostorové vzorce volebního chování (Kouba 2007; Kostelecký et al. 2014; Kostelecký et al. 2015; Šimon 2015), na druhou stranu mají větší politické strany více či méně rozloženou podporu po celé republice¹ (Kouba 2007). Prostorové odlišnosti volebního chování bývají připisovány hlavně socioekonomickým, kulturním, případně i historickým (případ bývalých Sudet) rozdílnostem (např. Hloušek, Kopeček 2004; Kouba 2007; Pink 2012; Bernard, Kostelecký, Šimon 2014).

Ze zemí, kde má výzkum volební geografie daleko delší tradici, víme, že aspektů volebního chování, které se dají studovat, je daleko více než klasické linie štěpící společnost podle zmíněných protikladů. Na rozhodnutí voliče může mít vliv nejen prostředí, ve kterém žije, a jeho postavení ve společnosti, ale také lidé jemu blízcí nebo zcela dílčí aspekty volby, která může být postavena na více, či méně racionálních motivech. Na druhé straně na voliče působí i samotné politické strany a jejich kandidáti pomocí svých charakterových vlastností, kampaně nebo třeba prostorové blízkosti. Právě vlivem prostorové blízkosti bydliště kandidáta na volební chování se zabývá tato práce.

¹ KDU-ČSL má stabilně vyšší, ale nikoliv výhradní, podporu na jižní Moravě a v části východních Čech a KSČM má stabilně vyšší, ale nikoliv výhradní, podporu v pohraničí, v bývalých sudetských oblastech (Kouba 2007).

Vliv jednotlivých aspektů volebního chování na celkový výsledek se může s časem měnit. S nástupem nových stran do českého stranického systému pozorujeme, že slábne význam tradičního pravolevého dělení politických stran podle socioekonomického klíče a na ideové zakotvení strany nebo volební programy se klade daleko menší důraz. Voliči se často rozhodují podle charakterových vlastností lídra strany. Často se také hovoří o takzvaných protestních hlasech, které získávají strany vystupující proti tradičnímu stranickému schématu, následkem čehož je český stranický systém velmi nestálý. Dynamika výzkumu volební geografie by měla být přímo úměrná vývoji stranického a volebního systému, změnám demografickým a socioekonomickým a změnám ve sdělovacích prostředcích a informačních technologiích, které většina stran využívá jiným způsobem, než tomu bylo před nástupem internetu a sociálních sítí.

Většina studií v oboru politické či volební geografie se přesto stále věnuje pouze tradičnímu socioekonomickému a kulturnímu uspořádání společnosti a porovnává jej s územní podporou pro jednotlivé strany. Takové výzkumy mají tu výhodu, že mohou pracovat s agregovanými statistickými daty, a jsou tak při analýzách prostorových vzorců volebního chování exaktnější než výzkumy, které se zaměřují na individuální motivy rozhodování voličů. Ty se totiž neobejdou bez dotazníkového šetření a práce s výběrovými vzorky samotných voličů. Zjištění pocházející z takových šetření sice lze následně vztáhnout na celou populaci, ale jejich promítnutí do celkových prostorových vzorců je buď jen velmi přibližné (např. na úroveň krajů či regionů soudržnosti), nebo nemožné.

Tato studie pracuje výhradně s agregátními údaji, kde nejmenší jednotkou je obec. Pracuje s hypotézou, že alespoň část voličů se rozhoduje podle geografické blízkosti mezi místem bydliště voliče a kandidáta, či dokonce podle přímé osobní známosti kandidáta umožněné touto geografickou blízkostí a tento aspekt volebního chování se promítne i do zisků strany. Známost a geografická blízkost kandidáta mají tedy za následek, že se volič chová jinak, než by se předpokládalo pouze na základě jeho příslušnosti k určité sociální skupině. Tuto skutečnost mohou způsobit samozřejmě i jiné faktory, ale tato práce se zaměří právě na takzvaný efekt souseda, což je český překlad originálního konceptu v anglosaské literatuře zvaného *Friends and Neighbours Effect on voting*.

Většina výzkumů efektu souseda analyzuje jeho vliv ve volbách používajících většinový volební systém (např. Reynolds 1969; Van Wingen, Parker 1979; Gimpel 2008 a mnoho dalších), který je v anglicky mluvících zemích běžný, ale pro výzkum efektu souseda také příhodnější díky personalizaci volby, v níž samotná osobnost kandidáta

v jednomandátovém obvodu hraje často větší roli při rozhodování voličů než jeho stranická příslušnost. V poměrných systémech je personální aspekt rozložen v rámci stranických kandidátních listin, kde se nachází až desítky kandidátů. Proto je studium efektu souseda u voleb používajících většinový volební systém častější i v české literatuře (např. Malcová 2012; Tengler 2014; Král 2015).

Tato práce se však zabývá působením tohoto efektu v obou volebních systémech a klade si za cíl porovnat vliv efektu souseda v různých typech voleb navzájem, navíc v rámci stejných geografických podmínek Královéhradeckého kraje.² V tomto ohledu přináší jedinečný komparační prvek do výzkumu v českém prostředí. Základní otázkou práce je, v jakých volbách, potažmo ve kterém volebním systému se efekt souseda projeví nejvíc a jak velké rozdíly v působení efektu mezi volbami budou. Práce bude porovnávat tři druhy voleb – volby do Poslanecké sněmovny, volby do krajského zastupitelstva a volby do Senátu, konkrétně jejich první kolo. V prvních dvou typech se volí dle zásad poměrného volebního systému, ve volbách do Senátu dle zásad většinového volebního systému. V České republice se ještě konají volby do obecních zastupitelstev, které jsou z logiky věci pro výzkum efektu souseda téměř nepoužitelné,³ dále volba prezidenta, ve které se utkává jen několik kandidátů v celé republice a volby do Evropského parlamentu, kde je celá republika jeden volební obvod. Tato práce se zaměřuje na zkoumání efektu souseda v jednom konkrétním kraji, který je ve volbách do Poslanecké sněmovny parlamentu i v krajských volbách jedním volebním obvodem.

Vedle analýzy působení efektu souseda v různých volbách bude práce také řešit, které analyzované politické strany těží z efektu souseda nejvíce a jaký vliv na výsledky těchto stran má efekt ve srovnání s různými dalšími, například socioekonomickými faktory. Doplňující výzkumnou otázkou je, zda má efekt souseda pro voliče motivační účinek, tedy zda se projeví efekt souseda i na volební účasti a četnosti využití preferenčních hlasů.

Na základě studia výsledků dosavadních analýz efektu souseda lze jednoznačně stanovit hypotézu, že ve volbách do Senátu, coby výběru reprezentantů dle zásady většinového zastoupení, bude efekt silnější než ve volbách s poměrným systémem. Dále lze předjímat, že efekt souseda bude mít větší dopad na výsledky menších stran zaměřených na voliče z menších měst a obcí. Předchozí studie totiž ukázaly, že větší

² Odůvodnění výběru tohoto území v kapitole Metody analýzy a výběr dat.

³ Pokud se tedy někdo nepokusí sledovat efekt kandidáta na ještě menších jednotkách, než jsou obce.

podporu lokálního obyvatelstva získávají kandidáti, nebo v našem případě strany, s nižším počtem hlasů (např. Tatalovich 1975; Cách 2011; Malcová 2012) a z menších obcí (např. Voda, 2009; Malcová 2012; Tengler 2014).

Co se týče porovnání vlivu efektu souseda a různých socioekonomických a demografických faktorů na volební výsledky stran, budeme alespoň předpokládat, že přítomnost kandidáta bude mít signifikantní vliv na výsledky stran v jednotlivých obcích. Už průkopník konceptu efektu souseda Valdimer Orlando Key upozornil, že geografická blízkost a známost kandidáta může mít větší vliv na rozhodování voliče než jeho příslušnost v některé sociální skupině (Key 1949) a předpoklad, že teritoriální neboli kontextuální vlivy mohou významně doplňovat ty socioekonomické, rozvinuli ve svých pracích i Ian McAllister s Peterem Mairem (1982) nebo Munroe Eagles (1995).

V otázce volební účasti a preferenčních hlasů bude práce samozřejmě ověřovat, jestli je účast v obcích s místním kandidátem vyšší a využití preferenčního hlasování četnější než v obcích s absencí místního kandidáta. Hypotézu o vyšší volební účasti v obcích s domácím kandidátem vyslovil už James Gimpel (2008) a předpoklad vyššího využití možnosti udělení přednostního hlasu v obcích, které jsou trvalým bydlištěm kandidátů, vychází ze spíše obecného závěru studie Petra Vody a Michala Pinka, že „domácí kandidáti mají svou podporu koncentrovanou především okolo svého bydliště“ (Voda, Pink 2009, 179-180). Karolína Malcová ve své analýze efektu souseda ve volbách do Senátu PČR zjistila, že se vyšší volební účast v domácích obcích kandidátů projevila pouze v těch menších pěti tisíc oprávněných voličů (Malcová 2012, 306-307).

2 Teoretická východiska

Tato práce spadá svým zaměřením do výzkumné oblasti zvané volební geografie, jež je jednou ze složek politické geografie, tedy oboru ležícím na pomezí geografie a politologie a částečně i sociologie. Výzkum volební geografie se zabývá prostorovým rozmístěním podpory subjektů zúčastněných na pravidelně se opakujících volbách a dalšími fenomény volebního chování v rámci určitého prostoru. Smyslu nabyl spolu s postupným zaváděním všeobecného volebního práva, které se šířilo ve většině evropských zemí vesměs od druhé poloviny 19. století do poloviny 20. století.

Právě v první polovině 20. století se na území Evropy i Spojených států začínají objevovat první práce, které se zabývají problematikou volební geografie (Siegfried 1913; Sauer 1918; Lazarsfeld, Berelson, Gaudet 1944; Key 1949). Teprve v 60. letech 20. století se však podoba volební geografie začíná naplno rozvíjet, což symbolizují především práce autorů Seimoura Martina Lipseta a Steina Rokkana (Lipset, Rokkan 1967), Onniho Rantaly (Rantala 1967), Vittoria Capecchiho (Capecchi, Faini 1968; Capecchi, Galli 1969) nebo Davida Butlera a Donalda Stokese (Butler, Stokes 1969), Davida R. Reynoldse (Reynolds 1969). Tento nástup byl způsoben jednak postupnou konsolidací všeobecného volebního práva a především masovým rozšířením kvantitativně statistických metod a výpočetní techniky.

Spis V. O. Keye *Southern Politics in State and Nation* z poloviny 20. století je z pohledu této diplomové práce průlomový. Zabývá se vnitrostranickou rovinou volebních klání v jedenácti jižních státech USA. Jako jeden z prvních dal Key do souvislosti rozdíl ve volební podpoře různých kandidátů se socioekonomickou, urbánní, či venkovskou i rasovou skladbou obyvatel daného území. Věnoval se i financování kampaní a s ním spojeným ekonomickým zájmovým sektorům ve zkoumané lokalitě. Především však, co je pro tuto práci důležité, upozornil v rámci svého výzkumu na fakt, že kandidát získává zpravidla výrazně vyšší podíl hlasů v místě svého bydliště, nebo trvalého působiště. Tento efekt má dosah i do blízkého okolí, zatímco s přibývajícím vzdáleností poměr hlasů pro jeho osobu klesá (Key 1949).

Zásadní dílo vzešlo z výzkumu dvojice Seimoura M. Lipseta a Steina Rokkana v roce 1967, když tyto autoři představili svou teorii konfliktních linií⁴, která do značné míry vysvětluje rozložení volební podpory stran závislé na sociální struktuře dané oblasti.

⁴ V anglicky psané literatuře se konfliktní linie nazývají *cleaveges*. Tento termín se používá často i v české literatuře.

V knize *Party Systems and Voter Alignments* popisují historický vývoj změn v kulturních a socioekonomických vztazích uvnitř vznikajících centralizovaných sekulárních států. Tyto změny vedly k prosazení určitých oblastí ve společnosti (náboženských, kulturních, sociálních nebo regionálních)⁵ jako rozhodujících pro utváření politické soutěže. Jednotlivé strany konfliktu mobilizovaly skupiny voličů na základě existujících dělicích linií ve společnosti, a tak se z rozdílů mezi různými skupinami obyvatel, více či méně polarizovaných, staly politické *cleavages*. Teorie konfliktních linií předpokládá, že příslušnost do některé společenské skupiny do velké míry determinuje volební chování jednotlivce. Autoři na základě toho podali ucelený výklad vývoje politických stran a volebního chování ve vybraných evropských zemích. Jejich teorie je dodnes jedním ze základních konceptů vysvětlujících volební chování, vývoj stranického systému, politickou kulturu a další aspekty politického života (Lipset, Rokkan 1967).

Vittorio Capecchi spolupracoval na spoustě analýz volební geografie Itálie a v tomto oboru je dodnes pravděpodobně nejvýznamnějším italským politickým geografem, na jehož práci navazují teoretici volební geografie. Capecchi nabídl nadčasovou analýzu volební geografie celé Itálie a zmapování volebního chování ve všech jejích regionech (např. Capecchi, Faini 1968; Capecchi, Galli 1969). Podobným průkopníkem tohoto oboru byl ve Finsku Onni Rantala (Rantala, 1967).

David Butler s Donaldem Stokesem popsali v díle *Political Change in Britain: Forces Shaping Electoral Choice* změny volebního chování ve Velké Británii v průběhu 60. let. Výzkum prováděli pomocí tisíců respondentů, kteří v průběhu let vyplňovali dotazníky (Butler, Stokes 1969).

Z vlivných autorů zabývajících se volební geografii v současnosti můžeme jmenovat dvojici Ronald Johnston a Peter J. Taylor, jejichž práce *Local effects in voting in a local election* (Johnston, 1974), *Geography of Elections* (Johnston, Taylor 1979), *Political, Electoral and Spatial Systems* (Johnston 1979), *Political Geography* (Taylor 1985), *Developments in Electoral Geography* (Johnston, Shelley, Taylor et al. 1990) a další jsou považovány za základní pilíře volební geografie.

V českém prostředí je pak s volební geografii spojeno především jméno Tomáše Kosteleckého, který publikoval již spoustu pojednání o regionálních vlivech na volební chování jako například *Geografická analýza výsledku parlamentních voleb v roce 1990*

⁵ Společnost uvnitř států se na základě některé z těchto klíčových oblastí dělila běžně na dvě, nebo i více rozdílných skupin.

(Blažek, Kostecký 1990), *Volby očima geografa* (Kostecký 1993), *Koho volí Vaši sousedé* (Kostecký et al. 2014), *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování v Česku* (Kostecký et al. 2015) a další. Dále je to Michal Pink (např. Pink, Kysloušek 2009; Pink 2012; Pink et al. 2012) nebo také Lukáš Linek, kteří se zabývají prostorovými faktory volební podpory politických stran především v České republice jak se zaměřením na elektorát, tak na samotné politické strany (např. Linek 2007; Linek 2012; Linek, Lyons 2013). Můžeme jmenovat rovněž Daniela Čermáka a Renátu Mikešovou (např. Kostecký, Čermák 2004; Kostecký, Mikešová, Poláková, Čermák, Bernard, Šimon, 2015; Čermák, Mikešová, Stachová 2016), Martina Šimona (např. Bernard, Kostecký, Šimon 2014; Šimon 2015), nebo například Karolínu Malcovou (např. Lebeda, Malcová, Lacina 2009; Malcová 2012).

Sborník *The Dictionary of Human Geography* z roku 2001 vymezuje pět základních oblastí výzkumu volební geografie:

1. *prostorová organizace voleb* spočívající především ve vymezení volebních obvodů v rámci určitého volebního systému a zkoumání problémů s tím spojených jako možné zkreslení výsledků (v návaznosti na možné uplatnění různých strategií ve vymezení volebních obvodů tak, aby některá (nebo některé) ze stran získala výhodu při udělování mandátů);

2. *prostorová diferenciací volebních výsledků a faktory, které determinují její podobu* – těmito faktory jsou především lokální socioekonomické ukazatele jako sociální status, míra nezaměstnanosti, národnostní identita, jazyková heterogenita, náboženské vyznání aj. (viz teorie konfliktních linií Lipseta a Rokkana);

3. *vliv místních (geografických) faktorů, které ovlivňují rozhodování voličů a souvisí se subjektivním vnímáním daného prostoru voličem i s jeho socializací ve svém prostředí* (viz níže);

4. *prostorová diferenciací volebních výsledků a její vliv na podobu volených orgánů* – problematika převodu hlasů na mandáty (postihuje rozdíly u jednotlivých volebních systémů, zjišťuje, zda dva náhodně vybrané hlasy mají stejnou hodnotu);

5. *prostorová variabilita moci a samotné výstupy politiky zvoleného tělesa* – zaměřením na problematiku rozdílné distribuce veřejných statků za účelem zvýšené podpory vybraných lokalit, kde je potenciál pro zisk voličů (pro tento jev je od poloviny 20. století používán pojem *Pork Barrel*) (Gregory, Johnston 2001, cit. z Pink 2005, 150).

Do oblasti výzkumu uvedené v bodu číslo 3 – vliv místních (geografických) faktorů – spadá i v této práci zkoumaný *efekt souseda*, kterému se budeme podrobněji věnovat níže. Dále sem britští volební geografové Johnston a Taylor zahrnují *efekt nákazy* spočívající v ovlivnění rozhodnutí voliče jeho okolím, tedy jakýmsi kolektivním šířením politických názorů a postojů v dané oblasti – zvažuje sociálně-geografické charakteristiky zkoumaného prostředí, jež mají silný vliv na šíření těchto postojů; *efekt kampaně*, který reflektuje prostorově diferencovaný vliv lokální volební kampaně a *hlasování o sporném bodu*, tedy větší volební zisk kandidáta, který se zasazuje o řešení problému vnímaném na daném území daleko významněji a třeba i odlišně než na celostátní úrovni (Johnston, Taylor 1979; Bernard, Kostecký, Šimon 2014). Vliv místních faktorů je však těžko přesně změřitelný a dá se předpokládat, že se prolínají navzájem, jakožto i s dalšími kontextuálními a charakterovými vlivy.

Z výše uvedeného můžeme vysledovat dva základní proudy výzkumu volební geografie. Jeden z nich, jehož průkopníky jsou Stein Rokkan a Seymour M. Lipset, věnuje při analýze volebních výsledků hlavní pozornost rozdílům mezi různými společenskými skupinami. Jedinci patřící do stejné společenské skupiny (sdílejí stejný sociální status, socioekonomickou třídu, národnost, jazyk, náboženské vyznání...) se podle zastánců tohoto přístupu budou chovat v zásadě podobně, aniž by žili pospolu na jednom území a navzájem se ovlivňovali. Pro vysvětlení volebního chování obyvatel konkrétních regionů je tedy klíčové analyzovat strukturální charakteristiku sledovaných oblastí, tedy složení obyvatelstva. Tento přístup se nazývá *kompozitní* (Pink 2005, 152).

Druhý přístup naopak klade důraz na prostorový kontext, v němž jedinec žije. Hlavní roli ve volebním chování zde nehraje jeho příslušnost ke společenské skupině, ale jeho specifické okolí, ve němž bydlí, pracuje, ze kterého získává lokálně specifické informace o fungování společnosti a ve kterém tak bývá politicky socializován. Populace regionu pak není pouhým součtem jedinců, ale vzájemně se ovlivňující společnost založená na určitých zkušenostech a zájmech. Za případným přihlášením se k určité společenské skupině tak stojí v první řadě interakce jedince a daného prostředí. Důraz je kladen především na vztahy mezi jednotlivcem, skupinou a jednotlivými skupinami navzájem, které utvářejí ono prostředí ovlivňující chování lidí. Takový přístup označujeme jako *kontextuální*, protože upřednostňuje sledování prostorového kontextu před individuálními charakteristikami voličů a strukturálními charakteristikami populace (Pink 2005, 152-153).

Efekt souseda je koncept jednoznačně spadající do kontextuálního přístupu ve volební geografii. Ačkoliv volební geografové si jsou vědomi, že efekt souseda je zpravidla jen jedním z motivů rozhodování voliče, socioekonomické rozdíly, náboženské vyznání nebo národnostní příslušenství v něm prakticky nehrají roli. Zkoumá pouze vztah kandidáta a prostředí, ve kterém se uchází o mandát. Klíčový je zde geografický aspekt a kvantitativní data shromážděná z volebního klání.

2.1 Efekt souseda

Definice efektu souseda se liší dílo od díla. V pátém vydání sborníku *The Dictionary of Human Geography* z roku 2009 je definován jako „forma kontextuálního efektu (...) při němž voliči upřednostňují místní kandidáty (i když to znamená opuštění jejich tradičních stranických preferencí), protože buď kandidáta osobně znají, nebo se domnívají, že jeho volbou podpoří lokální zájmy“ (Johnston 2009, 264).

V českém prostředí definoval efekt souseda například Tomáš Kostecký takto: „...kandidát zpravidla dostane v místě svého bydliště (popř. rodiště nebo předchozího působiště) více hlasů, než by se dalo očekávat podle ostatních kritérií. (...) Tento jev bývá významnější v zemích s většinovým volebním systémem, kde jsou kandidáti více chápáni jako jednotlivci, než jako reprezentanti politických stran“ (Kostecký 1993, 171).

Zde je však nutné podotknout, že používání pojmu efekt souseda je v českém prostředí kvůli nejednotnému překladu velmi problematické. Originální anglický pojem pro tento koncept je *friends and neighbours effect*.⁶ V českém prostředí je překlad tohoto výrazu nejednotný a používá se jak slovní spojení *efekt souseda* (např. Bernard, Kostecký, Šimon 2014), tak *sousedský efekt* (např. Kostecký 1993; Pink 2005; Malcová 2012; Tengler, 2014). Zároveň se však můžeme setkat i s termínem *efekt kandidáta* (např. Voda 2009; Cách 2011), který má tu výhodu, že je hůře zaměnitelný s anglickým *neighbourhood effect* označujícím zcela jiný jev, a sice *efekt náказы* popsany výše. Avšak, alespoň zmínění autoři, pojímají pojem efekt kandidáta ve svých pracích širěji než jen pro výše definovaný efekt souseda.⁷ Někteří autoři navíc používají pojmenování *sousedský efekt* pro efekt náказы (např.: Voda 2009; Bernard, Kostecký, Šimon 2014). Z těchto důvodů se použití pojmu efekt souseda zdá být pro tento výzkum

⁶ V této písemné podobě se pojem většinou používá v britském prostředí, v americkém se mírně liší – *friends and neighbors effect*.

⁷ Zmínění autoři spojují efekt kandidáta i s vlivem postavení kandidáta na kandidátní listině nebo jeho osobních charakteristik jako pohlaví, vzdělání, zaměstnání na volební výsledky a sestavování kandidátky (Voda 2009; Cách 2011).

nejvhodnější. Výzkumu v českém prostředí by jistě prospělo, kdyby se názvosloví sjednotilo. Byla již ale sepsána spousta prací používajících všechna zmíněná pojmenování, a tak se to nedá v dohledné době očekávat. Důležité je, aby čtenář věděl, zda se jedná o v anglickém názvosloví *neighborhood effect* čili efekt nákazy, nebo *friends and neighbours effect* jako v případě této práce.

Jako vůbec první popsal efekt souseda americký politolog a politický geograf Valdimer Orlando Key v knize *Southern Politics in State and Nation* z roku 1949 (viz výše). Jako jeden z prvních využíval pro svůj výzkum volební geografie datové soubory a výpočetní techniku. Na jeho výzkum navázali další američtí vědci, kteří jej rozšířili do dalších států a efekt souseda testovali na primárních, volbách guvernérů, prezidentských volbách nebo i na retenčních volbách soudců (např. Tatalovich 1975; Van Wingen, Parker 1979; Lewis-Beck, Rice 1983; Aspin, Hall 1989). Key považoval efekt souseda (v originále nazvaný jako *the effect of friends and neighbor*, nebo později také *friends and neighbors effect*) za znak nevyzrálé politické kultury jižních států USA a i jeho mnozí následovníci měli účinky efektu souseda za emocionální a apriorní výběr voliče. Nicméně konstatoval, že jeho působení je silnější v případě méně důležitých voleb, jako jsou například primární volby, a zároveň u nových a méně známých kandidátů (Key 1949).

Na Keye navázal David R. Reynolds, který do analýzy efektu souseda v primárních volbách v Georgii z roku 1954 přidal proměnnou hustoty obyvatel a její vliv na sílu efektu (Reynolds 1969). Dále na Keye navázal Raymond Tatalovich a rozšířil jeho poznatky o silnějším působení efektu na případy kandidátů s menším počtem hlasů a nezávislých kandidátů. Zároveň dle svých slov „statisticky zdokonalil“ měření efektu souseda, když jeho sílu v prostoru vypočítává pomocí Pearsonova korelačního koeficientu. Ve svém článku „*Friends and Neighbors*“ *Voting: Mississippi* Tatalovich potvrdil hypotézu, že efekt bývá silnější, když kandidát nemá v blízkosti svého bydliště dalšího kandidáta, naopak na příkladu státu Mississippi nepotvrdil Keyův předpoklad, že zkoumaný jev je signifikantnější u voleb do méně prestižních úřadů. (Tatalovich 1975).

Ronald Johnston v článku *Local effects in voting at a local election* rozšířil výčet kandidátů, u kterých je efekt souseda zpravidla silnější, a to na ty, kteří kandidují vůbec poprvé⁸ a ty, kteří patří mezi silnější kandidáty, avšak zároveň bydlí ve vzdálených polohách volebního obvodu. Voliči preferují svého „sousedu“ podle Johnstona především

⁸ O rok později úspěšně otestoval tuto hypotézu i Raymond Tatalovich (Tatalovich, 1975).

ze dvou důvodů – jedním je osobní znalost kandidáta a druhým je předpoklad, že bude prosazovat místní zájmy (Johnston 1974).

James G. Gimpel vysvětluje podporu místního kandidáta pocitem spřízněnosti⁹, který je založen na opakujícím se osobním kontaktu voliče s kandidátem a jejich prostorové blízkosti. Gimpel navíc tvrdí, že volič od domácího uchazeče předpokládá prosazování místních zájmů i v případě, že post, na který kandiduje, nemá příslušné pravomoci, aby tyto zájmy mohl prosadit (Gimpel et al. 2008, 234-235). Tohoto jevu býváme častokrát v českém prostředí svědky, když kandidáti slibují svým voličům nesplnitelné věci na úrovni lokálních voleb, nebo před volbami do Senátu. K těmto všem příčinám preference domácích kandidátů přidává Karolína Malcová také tendenci voličů nezjišťovat si informace o ostatních kandidátech (Malcová 2012, 288).

Voličova preference místního kandidáta může převýšit jeho předpokládanou volbu na základě socioekonomického, náboženského, či jiného ukotvení ve společnosti. Kromě toho Rice s Machtovou i Gimpel upozorňují ještě na jeden významný efekt domácího kandidáta, a sice zvýšenou volební účast v místě jeho bydliště (Rice, Machtová 1987; Gimpel et al. 2008, 235).

Gimpel se však nezmiňuje o možnosti kandidatury kandidátů nepopulárních i v místě jejich bydliště. U takových případů se dá očekávat spíš opačný efekt podmíněný zásadní nedůvěrou v onoho kandidáta, ať už získanou osobní zkušeností voličů, nebo špatnou pověstí kandidáta (Kostelecký 1993, 171). Záleží samozřejmě na tom, do jaké míry je daný kandidát u voličů známý; jak intenzivní a jaké povahy jsou jeho sociální interakce s jeho okolím. Je pravděpodobné, že většina kandidátů nalezne mezi voliči v okolí svého bydliště jak své příznivce, tak také své odpůrce, u některých kandidátů však mohou počty lokálních odpůrců převyšovat počty příznivců.

James G. Gimpel se svými kolegy upozorňují na úskalí, které skýtá výzkum efektu souseda pro přilehlé obce kandidátova bydliště. Geograficky blízká, avšak nějakým způsobem odříznutá místa (často venkov nebo periferie), nemusejí podporovat kandidáta pocházejícího z blízké obce. Gimpel s kolegy tvrdí, že pro takovéto oblasti není žádný kandidát, který by nepocházel přímo z dané obce, tím „domácím“, nebo „sousedským“ kandidátem. Jednak proto, že se nemusí ztotožňovat s identitou městského, nebo „mocenského“, centra, nedaleko kterého leží a také proto, že kandidáti v amerických

⁹ V originále použito slovo familiarity, které lépe vystihuje znalost a blízkost takových voličů ke kandidátovi.

volbách, které studie analyzuje, pocházejí v drtivé většině z větších a bohatých měst (jejich poměr k celkovému počtu kandidátů byl větší než poměr počtu obyvatel těchto měst k celkovému počtu obyvatel a podobné to bylo i u porovnání průměrných příjmů obyvatel). Voliči z venkovských oblastí tak necítí blízkost k takovým kandidátům (Gimpel et al. 2008, 235).

V českém prostředí však panují poněkud odlišné geografické podmínky od těch amerických. Sídlní struktura Česka dominují malé obce, a proto kandidáti žijící v malých obcích nejsou žádnou výjimkou. Výzkumy v českém prostředí jednoznačně ukazují, že se kandidáti z menších obcí opírají o vyšší podporu lokálního elektorátu než kandidáti z větších měst (Voda, 2009; Malcová 2012; Tengler 2014).

Karolína Malcová provedla jeden z mála průzkumů volebního chování ve volbách do Senátu PČR od roku 1996 do roku 2011 se zaměřením na efekt souseda. Její závěr potvrzuje původní Keyovo zjištění, že volební podpora domácího kandidáta nelineárně roste s klesajícím počtem obyvatel v obci. V menších obcích byla rovněž signifikantní vyšší volební účast při kandidatuře někoho z jejích obyvatel. Konkrétně byl tento efekt pozorován u obcí do 4999 voličů. Větší obce již zvýšený zájem o senátní volby při účasti domácího kandidáta nezaznamenávaly, a to ani v prvním, ani ve druhém kole (Malcová 2012).

Efekt souseda je od počátků spjat především s prostředím většinového volebního systému, kde je volba značně personalizovaná a vliv stranické příslušnosti oslaben. To ovšem nebrání tomu, abychom mohli zkoumat tento efekt i v prostředí poměrného volebního systému. Zajímavé je pak porovnání síly efektu souseda v těchto dvou odlišných systémech v rámci jednoho území a časového úseku.

V prostředí poměrného volebního systému má efekt souseda od většinového systému jeden faktor, jenž jej potenciálně ovlivňuje, navíc. Do volebního chování voličů více promlouvají samotné politické strany tím, jak sestaví své kandidátky. Pořadí domácího kandidáta na „nevolitelném“ místě pak může odrazovat od volení jeho strany, případně jeho samotného prostřednictvím preferenčního hlasování.¹⁰ Současně volí politické strany takové složení a pořadí na kandidátkách, aby maximalizovaly svůj zisk i s ohledem na efekt souseda, takže se zpravidla snaží rozprostřít své kandidáty po co největším území volebního obvodu (Kyloušek 2007).

¹⁰ Přestože síla preferenčního hlasu je stejná pro všechny kandidáty na kterémkoli místě listiny (viz kapitola Legislativní rámec voleb).

3 Legislativní rámec voleb

Vedle osobních a kontextuálních motivů rozhodování voličů má na jejich chování vliv také způsob hlasování a výběru reprezentantů. Nejen samotný většinový, či poměrný systém voleb, ale rovněž velikost, respektive počet křesel pro volební obvod, volební klauzule pro vstup do voleného orgánu nebo možnost a síla preferenčního hlasování mohou ovlivnit volební chování.

Volební zákony jsou zvláštní v tom, že jejich úprava musí být schválena oběma komorami Parlamentu bez možnosti přehlasování veta Senátu. Proto nedochází ke změnám volební legislativy tak často. Zároveň bez změny Ústavy není možné změnit systém voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu, protože poměrný systém pro volby do dolní komory a většinový systém pro volby do horní komory Parlamentu je stanoven Článkem 18 Ústavy České republiky. Volby do krajských zastupitelstev se konají podle zásady poměrného volebního systému od jejich zavedení v roce 2000.

Pro všechny volby do zastupitelských orgánů České republiky je společné tajné hlasování a všeobecné aktivní volební právo pro občany České republiky od 18 let. Uzavírací klauzule pro vstup do Sněmovny nebo do zastupitelstva pro politické strany a hnutí je ve volbách dle zásady poměrného systému 5 %.

3.1 Volby do Poslanecké sněmovny

Volby do Poslanecké sněmovny probíhají dle zákona č. 247/1995 Sb., který stanovuje pasivní volební právo od 21 let. 200 poslanců je voleno na čtyři roky, přičemž z Královéhradeckého kraje (KHK), coby samostatného volebního obvodu, se do Sněmovny dostalo doposud pokaždé 11 úspěšných kandidátů¹¹ (ČSÚ 2006a; ČSÚ 2010a; ČSÚ 2013a; ČSÚ 2017a).

Jak již bylo napsáno, uzavírací klauzule pro samostatné politické strany a hnutí je 5 %, ale pokud strana kandiduje společně v koalici s jinou stranou či hnutím, musí překonat dvojnásobnou spodní hranici. V případě, že se jedná o koalici tří politických subjektů, je tato hranice stanovena na 15 %, pro koalice s vyšším počtem zastoupených stran je to 20 %. Mandáty se přidělují přepočtem hlasů pomocí d'Hondtova dělitele, který

¹¹ Od roku 2002 jsou volebními obvody do Poslanecké sněmovny volební kraje shodné s kraji jako samosprávnými územními jednotkami. Počet poslanců zvolených v každém kraji se vypočítává pomocí republikového mandátového čísla, což je podíl celkového počtu odevzdaných hlasů a počtu poslanců (tedy 200). Takto získaným mandátovým číslem se poté dělí celkový počet platných hlasů odevzdaných v každém volebním kraji, z čehož vzejde počet mandátů pro daný kraj.

dělí celkové zisky strany řadou celých čísel (zákon č. 247/1995 Sb.; Lebeda 2001, 436-437).

Volič si z kandidátní listiny strany, pro kterou se rozhodl, může vybrat až čtyři kandidáty, jimž vyjádří svou preferenci. Preferenční hlasy mohou kandidáta posunout do čela pořadí pro přidělení mandátu ovšem pouze v případě, že v přednostních hlasech obdrží nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu v daném volebním kraji. Pokud takovou hranici překročí více kandidátů z jedné kandidátní listiny, mandát obdrží přednostně ten, který jich získal více. Ostatní mandáty se přidělují přirozeně dle pořadí na kandidátní listině, ta může v Královéhradeckém kraji obsahovat nanejvýš 20 kandidátů (zákon č. 247/1995 Sb.).

Na význam efektu souseda mohou mít ve volbách do Poslanecké sněmovny teoreticky vliv voličské průkazy. Pokud je někdo držitelem tohoto průkazu, může volit v jiném volebním okrsku, než ve kterém je jeho stálé bydliště, v případě voleb do Sněmovny dokonce i v jiném volebním kraji a jeho hlas se započte v tomto obvodu. Je přitom pravděpodobné, že místní kandidáty nezná tak dobře jako místní obyvatelé. Výraznější ovlivnění efektu souseda hlasováním na voličský průkaz hrozí v některých obcích Královéhradeckého kraje ovšem především v zimních měsících, kdy tráví spousta lidí z jiných částí republiky dovolenou v okolí horských lyžařských středisek (Info.cz 2018). Zde sledované volby do dolní komory Parlamentu se ale konaly v říjnu, takže poměr hlasů na voličský průkaz k celkovému počtu hlasů by neměl být příliš vysoký. V Královéhradeckém kraji bylo ve volbách v roce 2017 odevzdáno dohromady 278 720 platných hlasů (ČSÚ 2017a) a hlasů na voličský průkaz by mělo být v řádu jednotek tisíc.¹²

3.2 Volby do krajských zastupitelstev

Systém voleb do krajských zastupitelstev upravuje zákon č. 130/2000 Sb. a je podobný tomu do Poslanecké sněmovny. Taktéž se volí a zisky se přepočítávají dle zásad poměrného zastoupení, funkční období zastupitelů jsou čtyři roky a kandidovat mohou politické strany, hnutí i jejich koalice. V Královéhradeckém kraji, který spadá do kategorie krajů s počtem obyvatel nižším než 600 000, se volí do 45-členného zastupitelstva (zákon č. 130/2000 Sb.).

¹² Přesné počty mají k dispozici jednotlivé obecní a městské úřady spolu s volebními komisemi a nepodařilo se mi je ve volně dostupných zdrojích dohledat.

Přepočítání hlasů na mandáty se ovšem lehce liší od toho používaného ve volbách do Sněmovny. Místo klasického d'Hondtova dělitele se zde používá modifikovaný d'Hondtův dělitel, kde je na začátku řady čísel 1,42 místo 1, poté již řada normálně pokračuje celými čísly. To poněkud zvýhodňuje větší strany (Lebeda 2001, 437-439).

Uzavírací klauzule pro politické subjekty je rovněž 5 %, avšak platí i pro koalice více stran. Volby do krajských zastupitelstev se také liší tím, že se jich nejen jako volič, ale i jako kandidát může zúčastnit obyvatel daného kraje již od svých 18 let (zákon č. 130/2000 Sb.).

Stejný je počet preferenčních hlasů, které může volič udělit, tedy čtyři, a pokud některý kandidát obdrží takový počet přednostních hlasů, který činí nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu, případně mandát přednostně tomuto kandidátovi. Na kandidátní listině však může být až o pět osob více než je počet křesel v zastupitelstvu, takže v podmínkách Královéhradeckého kraje je to až 50 kandidátů na jedné listině, což je o 30 víc než ve volbách do Poslanecké sněmovny (zákon č. 130/2000 Sb.).

3.3 Volby do Senátu

Volby do Senátu se řídí stejným zákonem o volbách do Parlamentu České republiky (PČR) jako volby do Poslanecké sněmovny, avšak systém voleb se zásadně liší. Na rozdíl od voleb do Sněmovny a do krajských zastupitelstev se volí dle zásad většinového hlasování a dvoukolově.¹³ O přízeň voličů se mohou ucházet nezávislí kandidáti nebo kandidáti navržení politickou stranou, či koalicí.¹⁴ Do druhého kola postupují dva z nich, kteří získali v tom prvním největší počet hlasů, ovšem pokud některý kandidát obdrží v prvním kole více jak 50 procent z celkového počtu platných hlasů, získává mandát a druhé kolo se nekoná. Ve druhém kole, které se koná šest dní po skončení prvního kola, získává mandát kandidát, jenž obdržel více hlasů než jeho oponent (zákon č. 247/1995 Sb.).

Tímto způsobem se volí po jednom senátorovi v 81 obvodech po celé republice. Mandát je šestiletý a ucházet se o něj může pouze osoba starší 40 let. Senát se obměňuje

¹³ Dvoukolově se volí pouze tehdy, nezíská-li některý kandidát nadpoloviční většinu hlasů již v prvním kole, což se ovšem stává jen zřídkakdy a v této analýze toho žádný kandidát nedosáhl. Tento volební systém se nazývá absolutně většinový, jelikož pro získání mandátu vyžaduje získání absolutní většiny hlasů ať už v prvním, nebo v druhém kole.

¹⁴ Název strany, nebo koalice stran, které kandidáta navrhly, je uveden na volebním lístku spolu se jménem kandidáta a dalšími náležitostmi. Stejně je na lístku uvedeno, pokud daná osoba kandiduje jako nezávislý kandidát.

po třetinách, takže každé dva roky se konají řádné volby ve 27 obvodech. Obvody přitom samozřejmě nekopírují hranice krajů, ale zpravidla ani okresů. Na území Královéhradeckého kraje se nachází šest volebních obvodů pro senátní volby, pět z nich se stejným městským centrem jako okresy a sahá sem i část volebního obvodu Pardubice, do kterého spadá město Chlumec nad Cidlinou a jeho okolí. Jednomandátové volební obvody jsou vymezeny tak, aby každý zahrnoval přibližně stejný počet obyvatel. Hranice obvodů se mohou měnit, zvýší-li se, nebo klesne-li v některém z nich počet obyvatel o 15 % oproti průměrnému počtu obyvatel připadajícímu na jeden mandát (zákon č. 247/1995 Sb.).

Voličský průkaz pro volby do Senátu se vydává pouze voličům ve volebním obvodu, kde jsou vyhlášeny volby, takže se této možnosti příliš nevyužívá, a ovlivnění efektu souseda je tak minimální.

4 Metody analýzy a výběr dat

Analytická část práce je rozdělena do tří částí, přičemž každá z nich se zaměřuje na jiný aspekt efektu souseda. Všechny tři části dohromady by měly poskytnout ucelený pohled na význam efektu souseda pro volby a politické strany v Královéhradeckém kraji. Analýza ve všech částech bude rozlišovat konkrétní volební klání, protože volby do Poslanecké sněmovny, krajských zastupitelstev a Senátu, kterých se bude analýza týkat, mají větší či menší rozdíly v pravidlech, podle kterých se konají,¹⁵ ale také v každých kandidují více či méně odlišné subjekty a rovněž voliči se chovají jinak, což je znát už jen na tradičně rozdílné volební účasti.

První část analýzy se zaměřuje na specifický prvek efektu, kterým je jeho vliv na volební účast a zároveň na využití možnosti preferenčního hlasování ve volbách s poměrným volebním systémem, tedy jakýsi mobilizační potenciál. Takto je kapitola věnující se tomuto aspektu také pojmenována, protože předpokládá, že přítomnost bydliště kandidáta v obci by nemusela ovlivnit pouze samotné výsledky voleb, ale může také zmobilizovat více voličů k účasti na volbách, případně sobě známému kandidátovi udělit preferenční hlas.

Volební účast bude zkoumána odděleně v obcích, odkud pocházel kandidát jakékoliv strany účastníci se daných voleb, a v obcích, kde se nenacházelo bydliště žádného kandidáta. Stejně dvě skupiny obcí bude rozlišovat i analýza využití preferenčních hlasů. Výstupy z těchto dvou skupin budou navzájem poměřovány a statistická významnost rozdílů mezi nimi bude ověřována dvouvýběrovým t-testem.

Protože efekt souseda vykazuje rozdílnou míru vlivu na volební výsledky v různých velkých obcích a městech (Voda, 2009; Malcová 2012; Tengler 2014), budou obce dále roztrženy do velikostních kategorií podle počtu obyvatel.¹⁶ Jde nám hlavně o to, identifikovat vliv větších měst na výsledné hodnoty, takže obce nejsou rozděleny do oddělených kategorií, ale postupně je v jednotlivých kategoriích snižována horní hranice

¹⁵ Viz kapitola Legislativní rámec voleb.

¹⁶ Pro všechny volby byly použity údaje o počtu obyvatel v obcích k 1. 1. 2017 (ČSÚ 2017b). Jsou to časově nejbližší oficiální data tohoto ukazatele jak k volbám do krajských zastupitelstev konaných v říjnu 2016, tak k volbám do Poslanecké sněmovny konaných v říjnu 2017. Volby do Senátu budou zkoumány v delším časovém úseku, protože se v řádných volbách obměňuje pouze třetina Senátu jednou za dva roky. Změny v počtu obyvatel obcí Královéhradeckého kraje od roku 2000 však ve většině případů nejsou nijak zásadní a mohou mít minimální vliv prakticky jen na počet obcí v kategoriích do 1000 a 5000 obyvatel, kde v delším časovém úseku senátních voleb mohlo dojít k několika málo přesunům obcí mezi těmito kategoriemi (Veřejná databáze ČSÚ 2017).

velikosti obcí, které do dané kategorie spadají. Podobné velikostní kategorie jsou použity i ve druhé analytické části práce, zaměřující se na volební výsledky.

Jak volební účast, tak preferenční hlasy jsou vypočítávány váženým průměrem. Využití preferenčního hlasování je vyjádřeno podílem počtu udělených přednostních hlasů a počtem platných odevzdaných volebních lístků.

Druhá, hlavní analytická část práce měří sílu efektu souseda ve vybraných parlamentních a krajských volbách. V případě voleb do Poslanecké sněmovny PČR a Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje se jedná o stejný výběr voleb jako v první analytické části, a sice z roku 2017, respektive 2016. U voleb do Senátu muselo kvůli nízkému počtu domácích obcí kandidátů dojít k rozšíření datového souboru oproti analýze mobilizačního potenciálu o jedny volby z každého volebního obvodu navíc. V kapitole Analýza efektu souseda se tedy pracuje s volbami do Senátu PČR 2006-2018.¹⁷ Je zde přitom záměr pracovat s volbami, které jsou v době vypracování této analýzy nejaktuálnější.

Tato analýza rozlišuje působení efektu v rámci jednotlivých vybraných politických stran a hnutí, jež se zúčastnily zmíněných voleb. Jde o devět politických subjektů, které jsou skutečně relevantní s ohledem k výsledkům voleb do Poslanecké sněmovny 2017 a voleb do Krajského zastupitelstva 2016. Nejenže dostaly své zástupce do obou volených orgánů, ale zároveň byly jedinými subjekty (nebo aspoň jejich součástí v případě koalic v krajských volbách) jež překonaly hranici dvou procent hlasů, v případě voleb do Sněmovny dokonce jak v Královéhradeckém kraji, tak na celorepublikové úrovni (ČSÚ 2106a; ČSÚ 2017a). Jmenovitě, v abecedním pořadí podle oficiálních zkratk, je to hnutí ANO 2011 (ANO), Česká strana sociálně demokratická (ČSSD; sociální demokraté), Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL; lidovci), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM; komunisté), Občanská demokratická strana (ODS; občanští demokraté), Česká pirátská strana (Piráti), Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD), Starostové a nezávislí (STAN; Starostové) a TOP 09. Ostatní, malé strany mají tendenci vykazovat kvůli velmi omezenému elektorátu diametrálně odlišné výsledky efektu souseda a často nemají takovou zásobu kandidátů, aby jimi obsadily srovnatelný počet míst na kandidátce, ani obcí jako ty větší strany (Cáček 2011, Malcová 2012).

¹⁷ Bližší specifikace analyzovaných voleb v kapitole Analýza efektu souseda.

Kromě porovnání zisků stran v různých kategoriích obcí, ať už velikostních, nebo především podle přítomnosti, či nepřítomnosti bydliště kandidáta, zobrazí analýza sílu efektu souseda v indexech vytvořených pro tuto práci, pojmenovaných jako index e_1 a index e_2 . Oba jsou podílem procentuálního zisku jednotlivých politických stran v obcích s domácím kandidátem a ve všech obcích v kaji. Rozdíl spočívá v tom, že v případě indexu e_1 vstupují do výpočtu prosté průměry zisků strany v daných obcích, zatímco v případě indexu e_2 se počítá s váženými průměry. Podobné indexy používal ve své diplomové práci i Jakub Cách (2011) a s poměrem zisků v domácích obcích kandidátů a ostatních obcí pracovala ve své odborné analýze i Karolína Malcová (2012).

Rozdíl oproti zmíněným autorům spočívá v tom, že Jakub Cách, Karolína Malcová nebo i další autoři prací zaměřených na výzkum efektu souseda včetně mnoha zahraničních pracují s různými okruhy okolo místa bydliště kandidáta, kde efekt potenciálně ještě působí, přestože se již nejedná o obec, kde má kandidát nahlášené bydliště, ale jiné obce v jejím okolí. Tato metoda pochází z anglosaské literatury věnované efektu souseda. Američtí politologové a geografové od počátku výzkumu efektu souseda spojují tento efekt s geografickou vzdáleností od domovské obce kandidáta a měří dosah efektu (např. Key 1949; Reynolds 1969; Tatalovich 1975). Systém voleb do politických orgánů v USA je většinový, a tak se o posty v jednom volebním obvodu uchází zpravidla velmi omezený počet kandidátů, v některých volbách prakticky jen dva s reálnou šancí uspět (obvykle jeden republikán a jeden demokrat). Proto je v podmínkách takového systému relevantní nedělit datový soubor obcí jen na pár těch, ze kterých pocházejí kandidáti, a zbytek obcí ve státě, či jiném volebním obvodě.

V podmínkách poměrného volebního systému si však mohou voliči vybírat z daleko širší nabídky kandidátů i politických stran. V českém prostředí jsou navíc volební obvody o dost menší, domovské obce kandidátů jsou tedy daleko blíže k sobě, a tak hlavně ve volbách s poměrným volebním systémem je efekt geografické blízkosti obcí k domovské obci kandidáta poměrně nahodilý (Cách 2011). Dokonce i ve volbách do Senátu s většinovým volebním systémem, který je mnohem vhodnější pro měření dosahu efektu souseda, podpora kandidáta z blízké obce za hranicemi této obce vesměs prudce klesá. Záleží samozřejmě na vzdálenosti, kterou definujeme jako blízkou a relevantní pro výzkum efektu souseda, ale podle studie senátních voleb v celé republice z let 1996-2011 klesá podpora kandidáta z blízké obce v obcích vzdálených přibližně 4 kilometry v průměru na polovinu a od vzdálenosti 12 kilometrů se podpora pro kandidáta prakticky neliší od průměrné podpory v celém obvodu (Malcová 2012, 291-292).

I s ohledem na tyto skutečnosti se tato práce zaměřuje na efekt souseda pouze v místě bydliště kandidáta a nezohledňuje jeho blízké okolí. Tím spíše, že větší část analýzy se zabývá volbami s poměrným volebním systémem.

Po analýze působení efektu souseda v každém typu voleb zvlášť, budou výsledky za jednotlivé volby na konci kapitoly porovnány mezi sebou právě prostřednictvím indexů. K těm je za každou stranu a následně za každý typ voleb doplněn ukazatel váhy udělených hlasů v obcích s místním kandidátem na celkový zisk stran. Ten by měl ukázat, jestli hlasy z obcí, které byly bydlištěm kandidátů, měly velký podíl na celkovém zisku stran, nebo naopak tak zanedbatelný, že i teoreticky vysoký efekt souseda straně v celkovém měřítku kraje nakonec prakticky nijak nepomohl.

Třetí analytická část porovnává vliv efektu souseda na volební zisky stran s jinými faktory, jež mohou mít vliv rozhodování voličů a rozvržení podpory pro politické strany.¹⁸ Srovnání je provedeno pomocí vícenásobné regresní analýzy v programu IBM SPSS Statistics 23, kde je přítomnost kandidáta v obci jednou z proměnných vysvětlujících zisk strany v obcích Královéhradeckého kraje (tzv. dummy variable). Další vysvětlující proměnné byly socioekonomické a demografické údaje dostupné za jednotlivé obce, které by dle kompozitního přístupu volební geografie¹⁹ mohly ovlivnit chování voličů a vysvětlit územní rozdíly v ziscích stran. Celý výčet faktorů vstupujících do regresní analýzy a časových údajů, ze kterých data pocházejí, je učiněn v kapitole Vliv efektu souseda na volební zisky stran v porovnání s dalšími faktory.

Regresní analýza pracuje s daty za obce, jenže ne všechny statistické údaje, které by mohly vysvětlovat volební vzorce, jsou dostupné na této velikostní úrovni. Data dostupná pouze za okresy, jako například průměrný měsíční příjem, nemohla být v této regresní analýze použita. Zároveň je problém s aktuálností dat, protože některá jsou sbírána a zveřejňována každoročně, ale jiná třeba jen jednou za deset let při sčítání lidu, domů a bytů. Regrese tak nebude zcela spolehlivým vysvětlením rozdílů v rozložení podpory stran, ani síly efektu souseda ve srovnání s dalšími faktory potenciálně ovlivňujícími zisky stran, ale bude sloužit k dokreslení významu efektu souseda na volební výsledky v Královéhradeckém kraji. I v této části bude provedena analýza všech třech typů voleb zvlášť.

¹⁸ Vzorek politických stran se shoduje s předchozí částí analýzy.

¹⁹ Více v kapitole Teoretická východiska.

Datové soubory, se kterými zde budeme pracovat, pocházejí prakticky všechny z Českého statistického úřadu (ČSÚ). Zásadní data k volbám jsou veřejně dostupná na internetovém portálu volby.cz, jenž je spravován právě statistickým úřadem. Osobní informace kandidátů o jejich bydlišti, zaměstnání a jiné jsou dle zákona č. 247/1995 Sb. a zákona č. 130/2000 Sb. uvedeny na kandidátních listinách stran, rovněž zveřejněných na portálu volby.cz. Některé specifické údaje, například o počtu preferenčních hlasů v jednotlivých obcích nebo údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011 poskytlo oddělení informačních služeb a správy registrů Krajské správy ČSÚ v Hradci Králové. Další demografická a socioekonomická data pro obce Královéhradeckého kraje byla získána buď na webových stránkách Krajské správy ČSÚ v Hradci Králové, nebo ve Veřejné databázi ČSÚ, rovněž dostupné online.

Volba Královéhradeckého kraje jako území, v rámci kterého bude výzkum probíhat, má několik důvodů. Kraj je ideální jednotka pro analýzu efektu souseda, protože je to samostatný volební obvod ve volbách do Poslanecké sněmovny a do krajského zastupitelstva. Alespoň přibližně také kopíruje území pěti senátních volebních obvodů právě na území Královéhradeckého kraje. Podle ukazatelů, které mohou mít vliv na sílu efektu souseda, tedy hlavně rozloha, počet obyvatel a hustota zalidnění, nevybočuje Královéhradecký kraj výrazně z republikového průměru; je lehce podprůměrný, co se týče počtu obyvatel. V kraji se nachází 448 obcí, z nichž 48 má statut města (ČSÚ 2017c). Zároveň padl výběr na tento kraj z důvodu autorovy osobní znalosti této oblasti, ze které pochází, a zná tak jeho specifika lépe než v jiných krajích.

5 Mobilizační potenciál efektu souseda

Nejprve se v rámci analytické části zaměříme na mobilizační potenciál efektu souseda. Na tento potenciál poukázali jako na jakýsi průvodní jev efektu ve své práci už například Tom Rice s Alisou Machtovou nebo James Gimpel (Rice, Machtová 1987; Gimpel et al. 2008). Rice s Machtovou ve svém výzkumu amerických guvernérských voleb z roku 1982 porovnávali volební účast v těchto volbách s účastí v předchozích volbách 1978 a zaměřili se na okresy, ze kterých pocházeli kandidáti. Prokázali, že přítomnost kandidáta zvýšila volební účast ve většině okresů oproti předchozím volbám, kdy v okrese žádný kandidát nebydlel. Ovšem průměrný zaznamenaný nárůst volební účasti byl pouhých 1,1 %, a tak bylo zajímavé hlavně zjištění, že více než nové voliče, kteří se předchozích voleb neúčastnili, měli kandidáti ve svých okresech schopnost získat voliče, jež před čtyřmi lety hlasovali pro jinou stranu (Rice, Machtová 1987, 259-260). Takový výzkum však provádět nebudeme, jelikož by překračoval zaměření této práce a zaměříme se pouze na rozdíly mezi obcemi s místním kandidátem a bez něj.

Podmínky mohou být v českém prostředí samozřejmě odlišné. Volby prvního řádu, tedy volby do Poslanecké sněmovny, se řídí mechanismy poměrného volebního systému, kde je volba méně personalizovaná, kandidátů i kandidátních listin je o mnoho více než ve volbách s většinovým volebním systémem. To stejné platí i pro volby do krajského zastupitelstva, kde se rovněž uplatňuje poměrný volební systém. V tomto systému se ovšem setkáváme s hlasy dvojího druhu. Voliči mohou prostřednictvím preferencí přidělit hlas vedle politické strany i některým kandidátům na její kandidátní listině. Přítomnost místního kandidáta na kandidátní listině strany tak může kromě samotného potenciálního efektu na volební účast v obci voliče mobilizovat i ke zvýšenému využívání možnosti udělovat preferenční hlasy, což lze považovat za další typ politické mobilizace.

Ve většinovém volebním systému, který se v České republice používá při volbách do Senátu, je naopak volba značně personalizovaná, jelikož se volič rozhoduje výhradně mezi jednotlivými kandidáty navrženými politickými subjekty, přičemž každý z nich může do voleb postavit pouze jednoho. Přípustná je i samostatná kandidatura nezávislého uchazeče.²⁰ Spojitost mezi volební účastí a přítomností domácího kandidáta v obci sledovala v rámci voleb do Senátu ve svém výzkumu i Karolína Malcová. Konstatovala, že „přítomnost domácího kandidáta ve volbách do Senátu měla vliv na míru volební účasti

²⁰ Podrobněji se volební legislativou zabývá kapitola Legislativní rámec voleb.

pouze v domácích obcích menší velikosti, konkrétně v kategoriích obcí do 999 voličů a v nižší míře i obcí od 1000 do 4999 voličů“ (Malcová 2012, 311).

V rámci mobilizačního potenciálu efektu souseda řeší tato kapitola jednak možnou vyšší volební účast v obcích, kde podle informací na kandidátní listině bydlí některý z kandidátů a pak také možné větší využití přednostních hlasů místními voliči. Druhý prvek se týká samozřejmě jen voleb s poměrným volebním systémem, tedy voleb do Poslanecké sněmovny a do krajského zastupitelstva. Tomuto aspektu voleb se ve spojení s efektem souseda doposud nikdo příliš nezabýval. Jedině Petr Voda s Michalem Pinkem ve své analýze preferenčního hlasování v prostorovém kontextu, vycházející z výstupů diplomové práce Vody (2006), učinili závěr, že se podpora pro kandidáty v podobě přednostních hlasů koncentrovala v okolí jejich bydliště (Voda, Pink 2006, 179-180).

V této analýze vyjádříme vztah bydliště kandidáta a počtu udělených preferenčních hlasů voličem konkrétními ukazateli. Absolutní počet preferenčních hlasů v obcích se v analýze poměřoval s počtem platných odevzdaných hlasů. Poměr hodnot těchto dvou veličin umožňuje vzájemně porovnávat mobilizační efekt místa bydliště kandidátů na využívání preferenčních hlasů bez ohledu na velikostní strukturu obcí.

Dá se předpokládat, že výši volební účasti ovlivní místní kandidát více ve volbách do Senátu, kde, jak již bylo řečeno, je volba více personalizovaná, a tedy méně stranicky determinovaná. Ve volbách podle poměrného systému staví politické subjekty zpravidla více kandidátů a volič nemá jistotu, zda konkrétně jeho „soused“ bude zvolen v případě, že strana uspěje a překročí pětiprocentní práh pro vstup do Sněmovny, respektive krajského zastupitelstva. Hlasování pro známou nebo blízkou osobu je tak ovlivněno jejím pořadím v rámci kandidátky a také příslušností ke konkrétní kandidátní listině, jelikož do krajského zastupitelstva a do Poslanecké sněmovny kandiduje zpravidla více stran než do Senátu a vyskytují se mezi nimi i naprosto marginální subjekty.

Stejně jako při působení samotného efektu souseda na volební podporu politického subjektu, tak i u jeho mobilizačního efektu na volební účast a použití preferencí se dá očekávat, že se bude jeho síla měnit podle velikostní diference obcí s tím, že u menších obcí bude větší než u obcí větších. Jen stěží si lze představit, že volič z téměř stotisícového Hradce Králové bude ve svém rozhodnutí, zda jít, či nejít k volbám, nějak ovlivněn tím, že se na kandidátce některé z jeho preferovaných stran vyskytuje kandidát z Hradce Králové, kterého vůbec nezná. Naopak v případě malé obce se dá

předpokládat, že kdokoliv z jejich obyvatel by kandidoval, místní voliči jej budou znát a jeho kandidatura tak může ovlivnit jejich rozhodování, zda jít volit, či nikoliv.

5.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2017

Volební účast v Královéhradeckém kraji ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017 byla 63,25 %, tedy mírně vyšší než celorepublikový průměr. V celkem 104 obcích ze 448 se alespoň jeden obyvatel zúčastnil voleb pasivně, tedy jako kandidát na danou politickou funkci. Dohromady se v tomto kraji ucházelo o přízeň voličů 24 politických subjektů, což je nejvíce ze všech voleb sledovaných v této práci. Nejvyšší byla i volební účast, což je však u voleb prvního řádu přirozené (ČSÚ 2017a).

Tabulka 1 – Volební účast v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Obce		Účast celkem	Účast bez Hradce Králové	Účast v obcích do 10 000 ob.	Účast v obcích do 1000 ob.	Účast v obcích do 500 ob.
S kandidátem		62,86 %	61,59 %	62,02 %	64,63 %	65,98 %
	Počet	104	103	96	54	29
Bez kandidáta		64,23 %	64,23 %	64,23 %	64,72 %	64,88 %
	Počet	344	344	344	317	243

Zdroj: ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Pokud se podíváme na rozdíly mezi obcemi s kandidátem a bez kandidáta (tabulka 1), zjistíme, že nejsou nikterak výrazné. Volební účast je dokonce vyšší v obcích, ve kterých žádný z kandidátů bydliště neměl než v obcích s domácím kandidátem, a sice v průměru o 1,37 procentního bodu. Tento vztah přitom nezmění, ani když sledujeme účast jen v souboru obcí do 10 000 obyvatel.²¹ Volební účast obou skupin se vyrovnává až tehdy, sledujeme-li jenom obce do 1000 obyvatel, kde je v obcích s místním kandidátem o 1,77 procentního bodu vyšší než v kompletním souboru obcí této kategorie, nicméně stále lehce převyšuje volební účast v obcích bez místního kandidáta i v této velikostní kategorii. Až v kategorii obcí do 500 obyvatel pozorujeme změnu vztahu, kde v domovských obcích kandidátů je volební účast vyšší o 1,10 procentního bodu než

²¹ Obce nad 10 000 obyvatel v Královéhradeckém kraji (seřazeny sestupně podle počtu obyvatel): Hradec Králové, Trutnov, Náchod, Jičín, Dvůr Králové nad Labem, Vrchlabí, Jaroměř, Rychnov nad Kněžnou (ČSÚ 2017b).

v obcích bez domácího kandidáta, což je rozdíl věcně malý, avšak dle dvouvýběrového t-testu statisticky významný.²²

Ani u využití preferenčního hlasování (tabulka 2) není znát velký rozdíl mezi obcemi s místním kandidátem a obcemi bez nich. V obcích bez domácího kandidáta bylo v průměru uděleno 0,40 preferenčního hlasu na jeden odevzdaný platný lístek. V obcích, ke kterým se bydlištěm hlásil alespoň jeden kandidát, to bylo o pouhých 0,08 preferenčního hlasu na odevzdaný hlas více. Stejně jako u volební účasti je však tento rozdíl statisticky významný.²³ S menší velikostí obcí se výsledek přibližuje obcím bez domácího kandidáta a tento trend se mění až u nejmenších obcí, tedy do 500 obyvatel, kde je rozdíl opět 0,08 preferenčního hlasu na jeden odevzdaný platný lístek.

Tabulka 2 – Využití preferenčních hlasů v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Obce		Pref. hlasy / Platný hlas	Pref. bez Hradce Králové	Pref. v obcích do 10 000 ob.	Pref. v obcích do 1000 ob.	Pref. v obcích do 500 ob.
S kandidátem		0,48	0,47	0,43	0,46	0,48
	Počet	104	103	96	54	29
Bez kandidáta		0,40	0,40	0,40	0,39	0,40
	Počet	344	344	344	317	243

Zdroj: ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Poznámka: Hodnota ukazatele vyžití preferenčních hlasů byl spočítán jako podíl všech udělených preferenčních hlasů v daných obcích a odevzdaných platných volebních lístků v těchto obcích.

5.2 Volby do Krajského zastupitelstva 2016

Volební účast ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2016 byla výrazně menší než ve volbách do Poslanecké sněmovny – 37,33 %. Naopak využití preferenčního hlasování bylo značně častější, za což pravděpodobně může vyšší počet osob na kandidátních listinách a tedy více „sousedů“. Oproti volbám do dolní komory Parlamentu, kde je maximální počet kandidátů na listině 20, je ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje možné zapsat na kandidátní listinu až 50 kandidátů.²⁴

²² Nepárový dvouvýběrový t-test prokázal v 99% intervalu spolehlivosti statisticky významný rozdíl ve volební účasti mezi oběma skupinami obcí (sig. = 0,00).

²³ Nepárový dvouvýběrový t-test prokázal v 99% intervalu spolehlivosti statisticky významný rozdíl v počtu preferenčních hlasů na jeden platný hlas mezi oběma skupinami obcí (sig. = 0,00). Statisticky významný rozdíl byl prokázán u všech sledovaných velikostních kategorií obcí.

²⁴ Tyto počty nejsou ve všech krajích stejné a liší se podle počtu obyvatel ve volebním obvodu.

Co se týče volební účasti (tabulka 3), dá se pozorovat jistý mobilizační efekt kandidatury domácích kandidátů i u krajských voleb. Volební účast v obcích, ve kterých se nacházelo bydliště některého z kandidátů byla vyšší než v obcích, kde se bydliště kandidáta nenacházelo. Rozdíl je to malý (0,14 procentního bodu), přesto statisticky významný.²⁵ Výsledky jsou však mírně zkresleny největším městem v kraji, Hradcem Králové. Jestliže se ze souboru sledovaných obcí vynechá krajské město, klesá volební účast v obcích s domácím kandidátem pod míru volební účasti v obcích bez takového kandidáta. Ke změně došlo až u menších obcí, kde byla volební účast vyšší v obcích s místními kandidáty. Poněkud výraznější rozdíl ve prospěch účasti v obcích s místními kandidáty tak pozorujeme až u obcí do 1000 a hlavně do 500 obyvatel, kde se výsledky volební účasti rozcházejí o 1,73, respektive o 3,75 procentního bodu.²⁶

Tabulka 3 – Volební účast v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016

Obce		Účast celkem	Účast bez Hradce Králové	Účast v obcích do 10 000 ob.	Účast v obcích do 1000 ob.	Účast v obcích do 500 ob.
S kandidátem		37,36 %	36,00 %	36,51 %	39,33 %	42,55 %
	Počet	148	147	140	80	45
Bez kandidáta		37,22 %	37,22 %	37,22 %	37,60 %	38,80 %
	Počet	300	300	300	291	227

Zdroj: ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Ve využití přednostních hlasů (tabulka 4) už můžeme sledovat větší rozdíl mezi obcemi s vlastním kandidátem a obcemi bez kandidujícího obyvatele téměř bez ohledu na velikost obcí. Ve všech případech je využití preferenčních hlasů vyšší u obcí s místními kandidáty. Nejvyšší hodnotu ukazatele využití preferenčních hlasů (podíl preferenčních hlasů a počtu platných volebních lístků) přitom získáme při zahrnutí všech obcí v kraji. Rozdíl od obcí bez kandidáta je zde 0,13 přednostního hlasu na odevzdaný volební lístek a je statisticky významný.²⁷ S vyražením větších měst se rozdíl zmenšuje a roste opět při zohlednění pouze obcí do 500 obyvatel. Statistická významnost rozdílu byla potvrzena u všech velikostních kategorií.

²⁵ Nepárový dvouvýběrový t-test prokázal v 99% intervalu spolehlivosti statisticky významný rozdíl ve volební účasti mezi oběma skupinami obcí (sig. = 0,00).

²⁶ Tyto rozdíly jsou dle nepárového dvouvýběrového t-testu v 99% intervalu spolehlivosti statisticky významné (sig. = 0,00).

²⁷ Nepárový dvouvýběrový t-test prokázal v 99% intervalu spolehlivosti statisticky významný rozdíl v počtu preferenčních hlasů na jeden platný hlas mezi oběma skupinami obcí (sig. = 0, 00).

Tabulka 4 – Využití preferenčních hlasů v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016

Obce		Prof. hlasy / Platný hlas	Prof. bez Hradce Králové	Prof. v obcích do 10 000 ob.	Prof. v obcích do 1000 ob.	Prof. v obcích do 500 ob.
S kandidátem		0,82	0,81	0,77	0,76	0,79
	Počet	148	147	140	80	45
Bez kandidáta		0,69	0,69	0,69	0,69	0,69
	Počet	299	299	299	290	226

Zdroj: ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Poznámky: Hodnota ukazatele vyžití preferenčních hlasů byl spočítán jako podíl všech udělených preferenčních hlasů v daných obcích a odevzdaných platných volebních lístků v těchto obcích. Z výpočtů vypuštěna obec Lhota pod Hoříčkami (bez kandidáta), kde se vyskytly anomální hodnoty počtu preferenčních hlasů.

Z výpočtů byla vypuštěna obec Lhota pod Hoříčkami, kde bylo podle údajů statistického úřadu uděleno 3,66 preferenčních hlasů na jeden platný hlas (ČSÚ 2016a), což je velice odlehlá hodnota, která je velice nepravděpodobná. V této obci neměl bydliště žádný kandidát a drtivá většina preferenčních hlasů zde podle výsledků sčítání volební komise byla udělena kandidátům na prvních místech kandidátek napříč politickými stranami (ČSÚ 2016a). S největší pravděpodobností se jedná o pochybení okrskové volební komise, ke kterému ve výjimečných případech dochází, kdy jsou uměle přidělovány preferenční hlasy kandidátům na prvních místech při sčítací proceduře (Dolejší 2018).

5.3 Volby do Senátu 2012-2016

Ve volbách do Senátu můžeme sledovat jen rozdíly ve volební účasti (tabulka 5), preferenční hlasování zde díky většinovému volebnímu systému neexistuje. Analyzováno bylo pouze první kolo voleb, ve kterém se o hlasy uchází více kandidátů, do případného druhého kola se dostanou pouze dva. I tak máme ve všech pěti volebních obvodech dohromady pouze 20 obcí, ve kterých měl alespoň jeden kandidát nahlášeno bydliště v obci spadající do aktuálně volícího obvodu. Počet kandidujících se v jednotlivých obvodech ve volbách do Senátu v letech 2012-2016 pohyboval od 7 do 11 osob. 11 kandidátů z celkových 43 nahlásilo bydliště mimo obvod, ve kterém kandidovali (ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b).

Vliv na volební účast v jednotlivých volbách má také souběh prvního kola volby do Senátu s jinými volbami. V letech 2012 a 2016 se na Náchodsku a Jičínku konaly

souběžně volby do Senátu a do Krajského zastupitelstva. V roce 2014 se zas ve zbytku senátních obvodů konaly volby souběžně s volbami do obecních zastupitelstev, které měly celkem v Královéhradeckém kraji i v dotyčných okresech vyšší volební účast v řádu jednotek procent (ČSÚ 2014a; ČSÚ 2014b). Jak zjistila Karolína Malcová, souběh s komunálními volbami účast v senátních zvyšuje o trochu více než souběh s krajskými volbami (Malcová 2012, 308). Na agregátní data za všechny obvody to ale nebude mít žádný výrazný vliv.

Tabulka 5 – Volební účast v obcích Královéhradeckého kraje s domácím kandidátem a bez domácího kandidáta ve volbách do Senátu PČR 2012 (obvod Náchod), 2014 (obvod Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov) a 2016 (obvod Jičín)

Obce		Účast celkem	Účast bez Hradce Králové	Účast v obcích do 10 000 ob.	Účast v obcích do 1000 ob.	Účast v obcích do 500 ob.
S kandidátem		37,90 %	38,07 %	39,71 %	51,42 %	57,65 %
	Počet	20	19	13	5	4
Bez kandidáta		38,64 %	38,64 %	38,63 %	41,13 %	42,06 %
	Počet	534	534	532	455	327

Zdroj: ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b, vlastní výpočty

Ani v případě voleb do Senátu nevidíme rozdíl ve volební účasti ve prospěch obcí s místním kandidátem při zohlednění největších měst v kraji. Až u obcí menších velikostních úrovní je volební účast v obcích s domácím kandidátem signifikantně vyšší než v obcích bez domácího kandidáta.²⁸ Výrazný rozdíl zaznamenáváme u skupin obcí do 1000 a u obcí do 500 obyvatel, a sice přes 10, resp. přes 15,5 procentního bodu. Výsledky tak odpovídají dřívějším závěrům Karolíny Malcové, jež sledovala mobilizační potenciál efektu souseda v senátních volbách ve většině volebních obvodů republiky a po delší časový úsek a taktéž konstatovala výraznější zvýšení volební účasti jen v nejmenších obcích (Malcová 2012).

Pokud bychom analyzovali volební účast pro každý obvod zvlášť, zjistíme, že vyšší volební účast v obcích s místním kandidátem je pouze v obvodu Jičín a Rychnov nad Kněžnou. V těchto dvou obvodech se nachází mnohem více malých obcí než v ostatních (ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b), což by mohl být důvod tohoto rozdílu, ovšem kandidáti z obcí do 1000 obyvatel jsou v obou zmíněných obvodech pouze dva, takže nelze v tomto ohledu dělat jasné závěry (ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b).

²⁸ Neparametrický nepárový dvouvýběrový test (Mann – Whitney U test) prokázal v 99% intervalu spolehlivosti statisticky významný rozdíl ve volební účasti mezi oběma skupinami obcí (sig. = 0,00).

V obvodu Rychnov nad Kněžnou jsou nicméně rozdíly ve volební účasti mezi obcemi s místním kandidátem a bez něj největší. Při zohlednění všech obcí je to přes 10 procentních bodů (51,97 % ku 41,51 % ve prospěch obcí s místním kandidátem) a při porovnání obcí pouze do 1000 obyvatel je to dokonce téměř 28 procentních bodů (74,27 % ku 46,37 %). Vliv na to může mít i fakt, že tři ze sedmi kandidátů nahlásili bydliště mimo zkoumaný obvod, a tak jsou do výpočtu zahrnuty pouze čtyři obce. Mezi nimi navíc není jediné město v tomto volebním obvodu, které má více než 10000 obyvatel – Rychnov nad Kněžnou, a tak kandidáti pocházejí spíše z menších obcí (ČSÚ 2014a).

V jičínském obvodu byl naproti tomu rozdíl ve volební účasti mezi zkoumanými skupinami obcí pouze 3 procentní body, u obcí do 1000 obyvatel necelých 6 procentních bodů (ČSÚ 2016b). Minimální rozdíly v celkových číslech vykazují i náhodský a trutnovský obvod, navíc v opačném gardu. Vyšší volební účast zaznamenaly obce bez „svého“ domácího kandidáta (ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a).

Specifická situace je v královéhradeckém volebním obvodu, kde všichni kandidáti s bydlištěm v rámci hranic tohoto obvodu pocházejí z Hradce Králové. Zde byla v posledních senátních volbách v roce 2014 volební účast 37,63 %, což je přibližně o 7 procentních bodů méně než v ostatních obcích. Jak bychom tedy očekávali, v takto velkém městě se mobilizační potenciál efektu souseda nijak neprojevil.

Shrneme-li výsledky analýzy mobilizačního potenciálu efektu souseda ze všech tří zkoumaných typů voleb v Královéhradeckém kraji, nemůžeme jednoznačně potvrdit, že by se tento mobilizační potenciál zcela evidentně projevil u volební účasti. Výraznější rozdíly mezi volební účastí v obcích s domácím kandidátem a v obcích bez něj můžeme pozorovat jen v dílčích výsledcích, především u voleb do Senátu v rychnovském obvodu v roce 2014, kde volební účast v obcích s kandidátem výrazně předčila účast ve zbytku obcí. Další výrazné rozdíly ve prospěch skupin obcí s domácím kandidátem, jsme zaznamenali až v kategoriích menších obcí do 1000, respektive do 500 obyvatel, konkrétně ve volbách do Senátu celkově za všechny obvody a dvou dílčích volebních klání o místa v horní komoře Parlamentu. I ve volbách do Krajského zastupitelstva byla volební účast ve všech domovských obcích kandidátů vyšší než u zbytku obcí, avšak o rozdíl více než 1 procentního bodu se dá mluvit až u početně nižších kategoriích obcí, přestože statisticky signifikantní rozdíl mezi obcemi s domácím kandidátem a obcemi bez něj je ve všech velikostních kategoriích obcí.

Nejméně se mobilizační prvek efektu souseda na volební účast projevil ve volbách do Poslanecké sněmovny, kdy se poměr volební účasti převážil o 1,1 procentního bodu na stranu obcí s bydlištěm kandidátů až v kategorii obcí do 500 obyvatel. Jinak převažovala volební účast v obcích, kde nebylo evidováno bydliště žádného kandidáta.

Co se týče využití preferenčních hlasů, které se dalo analyzovat jen u voleb do Poslanecké sněmovny a do Krajského zastupitelstva, výsledky byly jednoznačnější. Všechny rozdíly ve využívání preferenčních hlasů v rámci různých velikostních kategorií obcí byly vždy ve prospěch těch s místními kandidáty a vždy byly statisticky významné. O trochu výraznější rozdíl ve využívání přednostních hlasů v domovských obcích kandidátů oproti zbylým obcím byl v krajských volbách.

Zajímavé z hlediska preferenčních hlasů jsou ještě dva další výstupy analýzy využívání preferenčních hlasů. Nejsou evidentní žádné větší výkyvy mezi různými velikostními kategoriemi obcí a průměrný rozdíl mezi oběma typy voleb je 0,34 preferenčního hlasu na platný hlas. Rozdíl mezi využitím přednostních hlasů ve volbách do Krajského zastupitelstva, kde bylo podstatně častější, a do Poslanecké sněmovny může být dán tím, že lidé jsou při volbách do územních samospráv více ochotni volit menší strany a regionální politické subjekty (Šprincová 2016, 2), které akcentují lokální problémy. Strany v těchto volbách více sází na lokálně známé osobnosti, kdežto v celorepublikových volbách mají tendenci především první místa kandidátky obsazovat silnými a prověřenými lidmi z celostátní politické úrovně.

Ještě větší roli může hrát fakt, který byl již zmíněn, a sice že na kandidátních listinách do krajského zastupitelstva bývá zpravidla více kandidátů než na těch do Sněmovny. Maximální počet kandidátů na jeden lístek je v Královéhradeckém kraji 50 v krajských volbách a 20 ve volbách do dolní komory Parlamentu. Podmínky pro získání mandátu s přispěním preferenčních hlasů jsou však v obou volebních kláních stejné – je zapotřebí, aby kandidát získal nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro politickou stranu v celém volebním kraji (zákon č. 247/1995 Sb., zákon č. 130/2000 Sb.). Takového výsledku ve volbách do Poslanecké sněmovny 2017 dosáhlo 33 kandidátů a 8 z nich dosáhlo na mandát,²⁹ ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016 dosáhlo této hranice 31 kandidátů a 26 z nich získalo mandát (ČSÚ 2016a, ČSÚ 2017a). Využití preferenčních hlasů tak bylo v krajských volbách mnohem častěji spojeno se

²⁹ U malých politických stran a hnutí stačilo jen velmi málo preferenčních hlasů pro dosažení pětiprocentní hranice.

získáním mandátu. Je možné, že voliči si větší důležitosti preferenčních hlasů pro získání mandátu v krajských volbách byli vědomi, a proto je i více používali.

6 Analýza efektu souseda

V této kapitole přikročíme k hlavní části analýzy efektu souseda. Nejprve porovnáme výsledky v rámci jednotlivých typů voleb mezi jednotlivými stranami – jak moc, nebo naopak málo na jednotlivé politické strany efekt působí a jak se zisky stran v obcích s místním kandidátem mění v závislosti na jejich velikosti. V závěrečné části kapitoly porovnáme sílu efektu mezi jednotlivými druhy voleb.

Efekt souseda bude zjišťován a porovnáván v těchto, v období zpracovávání diplomové práce relativně nejaktuálnějších, volbách v Královéhradeckém kraji: volby do Poslanecké sněmovny PČR 2017, volby do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016 a volby do Senátu v obvodech Náchod 2006, Hradec Králové 2008, Rychnov nad Kněžnou 2008, Jičín 2010, Náchod 2012, Hradec Králové 2014, Rychnov nad Kněžnou 2014, Trutnov 2014, Jičín 2016 a doplňovací volby v obvodě Trutnov 2018. Každý obvod je tak zahrnut do analýzy dvakrát a za každou obec jsou dvoje statistické údaje. Důvody, proč za trutnovský obvod byly zvoleny doplňovací volby, jsou blíže vysvětleny níže, v podkapitole věnující se volbám do Senátu. Analýza bude brát v potaz devět parlamentních stran ANO 2011, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, SPD, STAN, TOP 09.³⁰ Rozbor logicky nezohledňuje volební podporu pro kandidáty s nahlášeným bydlištěm mimo Královéhradecký kraj.

Celkově proveditelnosti analýzy zaměřené na identifikaci a měření významu efektu souseda pomohly výsledky voleb do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016 a do Poslanecké sněmovny 2017 v tomto kraji tím, že sedm, respektive pět stran zohledněných v tomto průzkumu nepřekročilo desetiprocentní hranici. V parlamentních volbách se navíc další tři strany vešly se svým celkovým ziskem do dvanácti procent (ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017a). Díky tomu by měl být efekt lépe viditelný, protože předchozí výzkumy ukázaly, že je silnější u menších subjektů (Tatalovich 1975; Cách 2011; Malcová 2012). Vedle velikosti politických subjektů, respektive jejich úspěšnosti, ovlivňují výsledky analýzy také především síla stran ve městech, rozmístění kandidátů a jejich popularita v místě bydliště.

Jelikož databáze dat, se kterými jsem v průběhu výzkumu pracoval, je příliš velká na to, abych s ní zahlcoval prostor pro představení výsledků její analýzy, budou v této části práce uvedeny jen výsledné údaje, které přinášejí nejzásadnější informace. To by mělo přispět k tomu, aby se čtenář neztrácel v záplavě čísel a získal přehled o výstupech

³⁰ Odůvodnění výběru stran pro analýzu je uvedeno v kapitole Metody analýzy a výběr dat.

analýzy. Některé doplňovací údaje budou uvedeny v příloze této práce. Význam jednotlivých ukazatelů bude vysvětlen v prvním oddílu, věnujícímu se volbám do Poslanecké sněmovny.

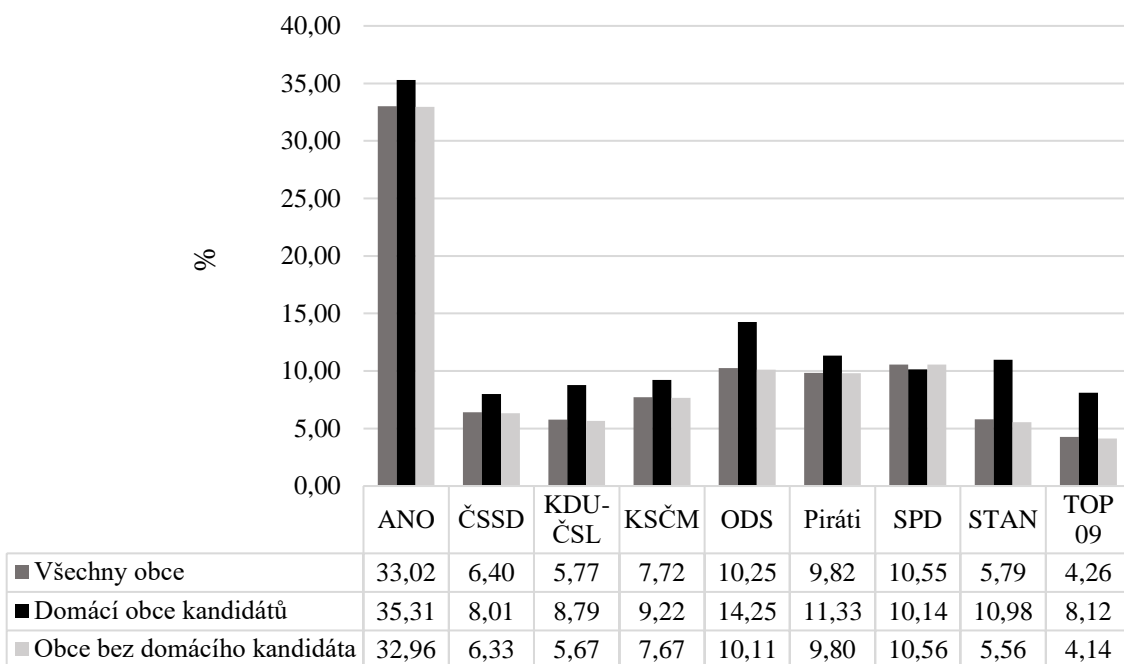
6.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2017

Tento oddíl se věnuje analýze efektu souseda ve volbách do Poslanecké sněmovny 2017. Následující grafy opatřené tabulkami znázorňují zisky zkoumaných stran rozdělené u každé ze stran do tří kategorií – zisky za všechny obce v kraji, zisky v obcích, které jsou bydlištěm alespoň jednoho kandidáta z konkrétní strany a zisky v obcích, kde žádný kandidát zkoumaných stran v době voleb podle údaje na listině nesídlil. U každé politické strany jsou v grafech zakresleny tři sloupce. Jejich výška znázorňuje zisky ve zmíněných kategoriích, ale daleko podstatnější pro tuto práci jsou rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi. Mezi kategoriemi obcí bez místního kandidáta a všech obcí v kraji většinou nebývá znatelný rozdíl, ale především v grafu znázorňujícím celkové zisky ve volbách do Krajského zastupitelstva je tomu jinak z důvodu velkého vlivu větších měst s domácími kandidáty na celkové zisky stran.³¹

Graf 1 ukazuje průměrné zisky abecedně seřazených stran v patřičných kategoriích získané prostým aritmetickým průměrem procentuálních zisků v jednotlivých obcích. Procentuální hodnoty v grafu tudíž neodpovídají skutečným ziskům stran tak, jak bychom je mohli vyčíst z agregovaných volebních výsledků, a jsou náchylnější k odlehlým hodnotám. Při zde použitém postupu tak mají všechny obce bez rozdílu velikosti stejnou váhu, a tedy volební podpora strany v každé obci stejný vliv na výsledné číslo. To však umožní sledovat, jakou měly strany podporu napříč obcemi bez marginalizace těch menších z nich.

³¹ Viz podkapitola Volby do Krajského zastupitelstva 2016 v této kapitole.

Graf 1 – Průměrné procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Zdroj: ČSÚ 2017a; vlastní výpočty

Poznámka: Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 1.

Z grafu 1 a k němu přiložené tabulky můžeme vyčíst, že efekt souseda je u některých stran velmi výrazný, přestože se ve volbách do Sněmovny používá poměrný systém voleb a na jednu kandidátní listinu připadá v průměru přes domácích 13 obcí kandidátů.³² Právě kandidátní listina hnutí Starostové a nezávislí, u něhož je rozdíl mezi průměrným podílem hlasů v obcích s domácím kandidátem a v obcích bez domácího kandidáta největší, obsahuje zároveň druhý největší počet domovských obcí svých kandidátů. Rozdíl mezi průměrným volebním ziskem v obcích s domácími kandidáty a průměrným volebním ziskem v obcích bez místního kandidáta tvoří u hnutí STAN 5,42 procentního bodu. Tento výsledek podporuje image tohoto hnutí jako uskupení, které se snaží stavět do voleb regionálně významné osobnosti, které ideálně již mají politické zkušenosti v politice na lokální či regionální úrovni (Rakušan 2015). Další strany se silnou podporou v domovských obcích kandidátů jsou ODS s rozdílem těchto obcí od obcí bez domácího kandidáta 4,14 procentního bodu, TOP 09 s rozdílem 3,98 a lehce nad 3 procentní body je rozdíl i u KDU-ČSL. Je zajímavé, že se ve všech případech jedná o středopravicové strany dle tradiční socioekonomické pravolevé osy.

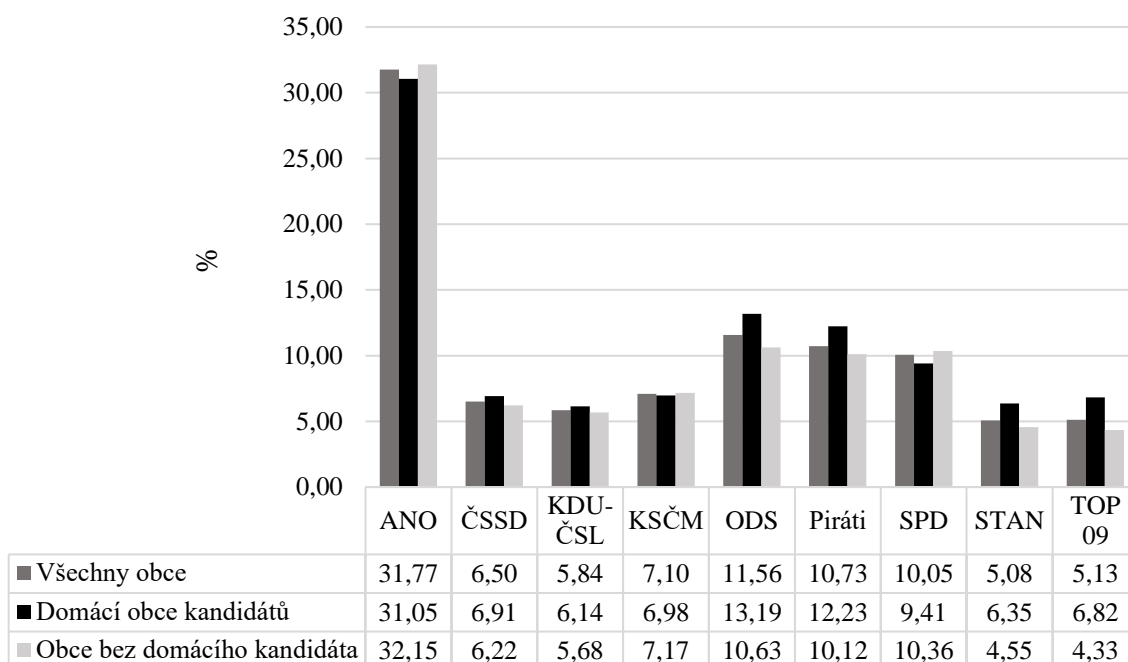
³² Počet kandidátů na kandidátních listinách analyzovaných stran byl 20, a tak na kandidátkách docházelo k časté kumulaci několika kandidátů s bydlištěm ve stejné obci, hlavně tedy ve větších městech, zpravidla i kandidátů z několika různých stran.

Naopak levicoví kandidáti ve svých obcích oproti ostatním obcím tolik „netáhli“. Rozdíly mezi těmito kategoriemi obcí u ČSSD i KSČM činí přes 1,5 procentního bodu. Podobně na tom je Česká pirátská strana, která se ovšem neřadí mezi klasické levicové strany. Snad nejpozoruhodnější výsledky sledujeme ale u hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD), které má dokonce negativní rozdíl mezi obcemi s místními kandidáty a ostatními obcemi (-0,42 procentního bodu) a to i když jeho zisk srovnáme s průměrným ziskem v celém kraji. Tento výsledek může být zapříčiněn tím, že tato strana měla svoji kandidátní listinu obsazenou z velké části lidmi s bydlištěm ve městech nad 10 000 obyvatel (15 z 20), kde dochází k rozptýlení podpory pro domácí kandidáty. Vyloučit se ale nedá ani možnost, že její kandidáti nejsou v místě svého bydliště populární a projevuje se u nich něco jako negativní efekt souseda (Kostelecký 1993, 172).

Druhý graf znázorňuje opět rozdíly mezi stejnými třemi kategoriemi obcí u jednotlivých politických stran, ale tentokrát jsou výstupy vypočítány pomocí váženého průměru, tedy jako absolutní zisk strany v dané kategorii obcí ku celkovému počtu platných hlasů v této kategorii. Celkový zisk strany ve všech obcích tedy odpovídá oficiálním výsledkům v Královéhradeckém kraji.

Do výstupů analýzy zobrazené v grafu 2 se tedy výrazně promítají větší města, kde bydlelo hned několik kandidátů z různých stran a efekt souseda v nich proto obecně bývá slabší (např. Voda, 2009; Malcová 2012; Tengler 2014). Vliv volebních výsledků v malých obcích je při tomto způsobu porovnávání naopak marginalizován. Rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi jsou oproti výstupům založených na aritmetických průměrech volebních výsledků v obcích menší, přesto nám potvrzují větší dominanci pravicových stran v domácích obcích.

Graf 2 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Zdroj: ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Poznámka: Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 1.

Největší rozdíl mezi obcemi s domácími kandidáty a ostatními obcemi mají strany ODS a TOP 09, obě okolo 2,5 procentního bodu. V případě tohoto grafu se ale můžeme odkazovat na silnou pozici těchto stran ve větších městech (MEDIAN 2017, 11-12), která silně ovlivňují vážený průměr volebních zisků stran. To platí i pro Českou pirátskou stranu, jejíž rozdíl je 2,11 procentního bodu, a je tak jako u jediné strany výraznější než v prvním modelu. Efekt velikosti obce, jen v opačném gardu, můžeme sledovat i u strany KDU-ČSL, která má tradičně silnější pozici na venkově (Matějů, Vlachová et al. 2000, 347–350) a u níž rozdíl oproti výstupům prezentovaným v grafu 1 výrazně klesl na pouhých 0,46 procentního bodu. Stranám TOP 09 a STAN umožnil zisk z domovských obcí jejich kandidátů dosáhnout na hranici 5 % celkového zisku.

Rozdíly v ziscích mezi obcemi s domácími kandidáty a zbytkem obcí jsou u stran z opačného politického spektra³³ minimální, u KSČM dokonce lehce ve prospěch obcí bez komunistického domácího kandidáta. Ještě hůř z pohledu efektu souseda jsou na tom ovšem hnutí označovaná jako populistická (Císař 2017; Heinisch, Saxonberg 2017; Čulík 2018). Hnutí ANO 2011 a SPD získala o 1,10, respektive 0,95 procentního bodu méně

³³ Vycházíme z tradičního českého pravo-levého politického dělení založeném na socioekonomických aspektech.

hlasů v domovských obcích svých kandidátů než v ostatních. Možné příčiny takového výsledku jsem zmiňoval již u předchozího grafu a u KSČM a ANO mohou být důvody obdobné. SPD navíc nemá na své kandidátní listině prakticky žádného veřejně činného kandidáta (ČSÚ 2017a).

V další části podkapitoly již vyjadřujeme sílu efektu souseda pomocí konkrétních čísel v podobě dvou indexů. Při jejich výpočtu vycházíme ze základního předpokladu efektu souseda, že kandidát má zpravidla nadprůměrné zisky v místě svého bydliště (Bernard, Kostecký, Šimon 2014). Analýza se však primárně zaměřuje na kandidující politické subjekty a nikoliv jednotlivé osoby, a tak jsou data při konstrukci indexů agregovaná za všechny kandidáty stran a jejich bydliště (v případě voleb do Senátu i za pět volebních obvodů v Královéhradeckém kraji). Samotné indexy jsou pak prostým podílem zisku strany v obcích, kde měli její kandidáti nahlášené bydliště, a zisku strany v celém volebním obvodu. Stejný podíl pro měření síly efektu souseda zvolila i Karolína Malcová ve své práci o efektu souseda ve volbách do Senátu (Malcová 2012).

Index e_1 vychází z výstupů grafu 1 a k němu přiložených číselných údajů, tedy z aritmetických průměrů zisků stran v jednotlivých obcích a měl by tedy nabývat zpravidla vyšších hodnot než index e_2 . Ten je vypočten z dat sloužících pro konstrukci grafu 2, takže vyjadřuje hodnotu poměru celkových zisků stran v domovských obcích stranických kandidátů vypočítaných váženými průměry a zisků stran v celém kraji. Vyjádření efektu souseda těmito indexy je tedy snad přehlednějším zobrazením výstupů dvou kategorií obcí z předchozích grafů.

$$e_1 = \frac{\text{průměrný zisk strany v obcích s vlastním kandidátem v \%}}{\text{průměrný zisk strany ve všech obcích v \%}}$$

$$e_2 = \frac{\text{celkový zisk strany v obcích s vlastním kandidátem v \%}}{\text{celkový zisk strany ve všech obcích v \%}}$$

Hodnoty indexů v tabulce 6 tak potvrzují, že nejsilněji se efekt souseda v rámci kraje projevuje u strany TOP 09 a hnutí STAN. V průměru mají v obcích s vlastními kandidáty téměř dvojnásobný zisk. Jen těžko můžeme takový výsledek přisuzovat jiným faktorům než v první řadě samotným kandidátům.

Tabulka 6 – Indexy efektu souseda a váha hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

	ANO	ČSSD	KDU- ČSL	KSČM	ODS	Piráti	SPD	STAN	TOP 09
Index e_1	1,07	1,25	1,52	1,19	1,39	1,15	0,96	1,90	1,91
Index e_2	0,98	1,06	1,05	0,98	1,14	1,14	0,94	1,25	1,33
Váha hlasů v obcích s kandidátem na celkovém zisku	34 %	44 %	38 %	35 %	42 %	34 %	29 %	37 %	43 %

Zdroj: ČSÚ 2017a; vlastní výpočty

Poznámky: Hodnota indexu e_1 je podílem průměrného procentuálního zisku strany v obcích s domácím kandidátem a průměrného procentuálního zisku strany ve všech obcích KHK. Hodnota indexu e_2 je podílem celkového procentuálního zisku strany v obcích s domácím kandidátem a celkového procentuálního zisku strany ve všech obcích KHK.

Při pohledu na kandidátní listinu strany TOP 09, veřejně dostupnou, stejně jako všech ostatních stran, na volebním serveru Českého statistického úřadu volby.cz (ČSÚ 2017a), vidíme snahu obsadit ji skutečně významnými (nejen) regionálními osobnostmi veřejného života. Za tuto stranu kandidovali například starostové obcí Vítězná, Staré Hrady, Červený Kostelec, Sobotka, Janské Lázně, ředitel základní a mateřské školy v Dobřanech³⁴ a další. Ve všech těchto obcích zaznamenala TOP 09 výrazně nadprůměrný zisk. Dále bychom sem mohli doplnit bývalého ministra zdravotnictví a ředitele fakultní nemocnice v Hradci Králové Leoše Hegera, ředitele MAS Království – Jestřábí Hory Jana Balcara a snad i náčelníka Horské služby ČR pro krkonošskou oblast Adolfa Klepše. I v jejich domácích městech a obcích získala strana velice vysoký počet hlasů a přestože Adolf Klepš náhle zahynul krátce před volbami, i tak obdržel 242 preferenčních hlasů a v horském městě Špindlerův Mlýn získala TOP 09 přes 10 % hlasů.

Stejným způsobem se dá zhodnotit i kandidátní listina hnutí Starostové a nezávislí. Nachází se na ní jedenáct starostů a starostek, další tři místostarostové a jeden bývalý starosta, ředitel městského kulturního centra v Jaroměři Josef Horáček nebo ředitel sportovního klubu Nové Město nad Metují Libor Šnajdr. To jsou všechno samozřejmě lidé aktivní ve veřejném prostoru a díky svým aktivitám se lépe dostávají do povědomí lidí v jejich obcích a městech.

³⁴ Ředitel základní a mateřské školy v Dobřanech Jan Grulich měl bydliště v obci Sedloňov, kde měla TOP 09 procentuálně vůbec nejlepší výsledek z celého kraje (14,04 %), efekt souseda se vztahuje na obě obce, protože jde o osobní známost a spjatost kandidáta s místem. Do datové analýzy je ovšem zahrnuta pouze obec označená jako jeho bydliště, jelikož není možné zjišťovat úzké vazby všech kandidátů na jiná místa, než jsou jejich domovské obce.

Při bližší analýze zisků strany KDU-ČSL zjistíme, že výrazný rozdíl v hodnotách obou indexů je skutečně způsobený menšími obcemi (viz níže tabulka 7). Ve většině větších měst, kde měli lidovci svého kandidáta, se zisk pohyboval okolo celokrajského průměru, nebo pod ním. Výjimkou je Náchod, odkud pochází předseda strany a toho času vicepremiér Pavel Bělobrádek a Nové Město nad Metují, ve kterém kandidoval tamější starosta Petr Hable. Zisk v těchto městech pro stranu (8,5 % a 9,8 %) ale nemohl zvrátit rozdíl mezi indexy e_1 a e_2 .

Jak už bylo poznat z předchozích grafů, nejslabší je efekt souseda u hnutí ANO a hlavně hnutí SPD. V indexu e_2 se na úroveň ANO dostává i KSČM, přičemž mají spolu s SPD hodnoty indexu nižší než 1. V případě SPD to platí už i u indexu e_1 . Možné příčiny takto slabého efektu souseda jsem nastínil již výše, ale pravdou je, že hlavně hnutí SPD nemá na své kandidátní listině jedinou veřejně činnou osobu, ať už v politickém prostředí, nebo jakémkoli jiném. Zmiňme namátkou profese servisní technik, zaměstnankyně v textilní výrobě, řidička, lídr kandidátky na Královéhradecku, Zdeněk Podal, je elektrotechnik a řada dalších kandidátů jsou drobní živnostníci. To skutečně nejsou profese nebo aktivity, které by daného člověka pomohly dostat do povědomí širšího okruhu lidí, zvláště ve větších městech a už vůbec nevytváří dojem, že se jedná o politicky zdatné kandidáty.

U hnutí ANO naopak najdeme kandidáty, které můžeme označit za atraktivní pro voliče nejen v místě jejich bydliště. Například ředitel Královéhradecké záchranné služby Jiří Mašek dokázal díky preferenčním hlasům postoupit ze šestého místa na kandidátce, přesto v jeho Hradci Králové hnutí nedosáhlo ani na průměrný zisk v kraji. Senátora a statutárního ředitele společnosti Juta Jiřího Hlavatého dostaly přednostní hlasy do Sněmovny dokonce až z osmnáctého místa. V jeho domovském Dvoře Králové nad Labem, kde za hnutí kandidoval i starosta města, už hnutí ANO získalo nadprůměrný podíl hlasů, ovšem jen s rozdílem 2,65 procentního bodu oproti krajskému průměru, což při průměrném zisku v kraji 33,02 % není až tak moc velké navýšení. Dále na kandidátní listině nalezneme poslance, další dva starosty, místostarostu, dva lékaře, ale ani to vítěznému hnutí nezajistilo větší podporu v domácích obcích a především ve městech nad 5000 obyvatel nedokázali jeho kandidáti získat ještě větší podporu, než jaké se hnutí těšilo ve zbytku kraje (viz tabulka 7).

Třetí stranou, která nezaznamenala příliš silný efekt souseda, je Komunistická strana Čech a Moravy. Týká se to především indexu e_2 , jehož hodnota je 0,98, ale efekt je slabý, i když ho měříme indexem e_1 (1,19). V případě KSČM se nabízí vysvětlení nízké

podpory ve městech, kde se komunistickým kandidátům nepodařilo získat větší množství voličů pro svoji stranu na úkor ostatních.³⁵ Tento předpoklad potvrzují data v tabulce 7 níže.

Nyní se ještě zaměříme na váhu hlasů získaných v obcích s místním kandidátem na celkovém zisku strany v kraji. Pokud by zisky stran v obcích s jejich kandidáty měly zanedbatelný vliv na jejich celkový zisk, nemělo by pro samotné výsledky voleb význam řešit efekt souseda. Z dat je ovšem zřejmé, že počet hlasů v obcích s kandidátem tvoří více než třetinu celkového počtu hlasů pro strany. Jediný politický subjekt, u kterého tvoří hlasy z míst, která měl obsazený svými kandidáty, méně než 30 %, je SPD, takže se skutečně nejedná o hnutí, které by mělo nějak těžit z popularity svých kandidátů.

Naopak strana TOP 09 těží z měst a obcí obsazených jejími kandidáty 43 % všech hlasů, což je už poměrně významná část elektorátu. Je ovšem třeba upozornit, že tato čísla by u všech stran výrazně klesla, kdybychom z výpočtu vypustili Hradec Králové, kde konkrétně TOP 09 obdržela téměř sedmkrát více hlasů než ve druhém největším městě Trutnově (dále jsou v hierarchii měst rozdíly mnohem menší), u většiny ostatních stran je tento rozdíl přibližně trojnásobný.

Na konci sekce o volbách do Poslanecké sněmovny si popíšeme tabulku s výsledky voleb podle různých velikostních kategorií obcí spočtené váženým průměrem. Jednotlivé kategorie obcí nemají spodní hranici velikosti, pouze horní, a tak jsou ve výsledných hodnotách zahrnuty vždy i ty nejmenší obce. To nám pomůže odhalit, jak velký vliv mají na výsledky stran města jak v části kraje obsazené vlastními kandidáty, tak i ve volebních výsledcích celkově za kraj. Zároveň se vyvarujeme situace, že by v některé kategorii neměla strana žádného kandidáta.

Samostatný sloupec tabulky 7 je věnován všem městům v kraji bez Hradce Králové (sloupec Bez HK), který je se svými 92 929 obyvateli suverénním populačním centrem kraje (ČSÚ 2017b) a jako v jediném městě zde měly své zastoupení všechny politické subjekty (ČSÚ 2017a). V další kategorii obcí do 10 000 obyvatel je vypuštěno již osm největších měst v kraji a měst nad 5000 obyvatel je v Královéhradeckém kraji dvaadvacet. Obcí do 1000 obyvatel je v kraji suverénně nejvíc, ale v této analýze je to poslední velikostní kategorie, protože obcí s domácím kandidátem je v této kategorii již

³⁵ S výjimkou Týniště nad Orlicí, kde KSČM získala 11,72 % hlasů (krajský průměr 7,72 %).

velmi málo, v průměru 3 domácí obce v kategorii do 1000 obyvatel na stranu. V obcích do 500 obyvatel by tento průměr byl pouhých 1,8.

Tabulka 7 – Vliv měst a větších obcí na volební zisky stran ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017 v kategoriích obcí s domácím kandidátem a všech obcí v KHK.

Politický subjekt	Domácí obce kandidátů									
	Celkem		Bez HK		Do 10 000		Do 5000		Do 1000	
	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %
ANO	11	31,05	10	32,21	7	32,29	3	44,57	3	44,57
ČSSD	18	6,91	17	7,48	13	7,31	7	9,38	1	9,25
KDU-ČSL	15	6,14	14	6,46	10	7,06	5	8,76	3	21,15
KSČM	15	6,98	14	7,35	10	8,76	8	8,30	5	12,92
ODS	15	13,19	14	14,20	10	12,51	7	15,55	2	18,23
Piráti	8	12,23	7	12,03	4	9,57	3	11,21	2	10,74
SPD	9	9,41	8	10,68	5	10,68	2	9,35	2	9,35
STAN	17	6,35	16	9,77	14	9,38	11	10,23	4	16,05
TOP 09	13	6,82	12	5,11	9	8,12	8	10,01	5	8,89
	Všechny obce									
ANO	448	31,77	447	32,17	440	32,43	426	32,90	371	32,80
ČSSD	448	6,50	447	6,58	440	6,46	426	6,41	371	6,26
KDU-ČSL	448	5,84	447	5,87	440	6,18	426	5,68	371	5,86
KSČM	448	7,10	447	7,21	440	7,41	426	7,66	371	7,68
ODS	448	11,56	447	11,45	440	10,77	426	10,67	371	10,50
Piráti	448	10,73	447	10,39	440	10,01	426	9,86	371	9,85
SPD	448	10,05	447	10,41	440	10,59	426	10,65	371	10,62
STAN	448	5,08	447	5,32	440	5,45	426	5,59	371	5,75
TOP 09	448	5,13	447	4,47	440	4,46	426	4,33	371	4,23

Zdroj: ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Ze spodní části tabulky 7, která zobrazuje celkové výsledky v daných velikostních kategoriích obcí, vychází jako strana s větší podporou ve městech oproti menším obcím TOP 09, což jí také může pomoci při výpočtu síly efektu souseda, hlavně v případě indexu e_2 . Podobně na tom jsou Piráti a ODS. Minimální vychýlení podpory směrem k větším městům vidíme i u sociálních demokratů. Naopak dominantní postavení v menších obcích mají komunisté, Starostové a nezávislí spolu se Svobodou a přímou demokracií. S klesajícím počtem obyvatel má vesměs vzestupnou tendenci podpory také hnutí ANO 2011.

Zajímavá čísla vykazuje strana KDU-ČSL. Navzdory svému profilu strany zaměřené více na venkov a menší města (Matějů, Vlachová et al. 2000, 347–350) nemá

mezi ziskem ve všech obcích a v těch menších větší rozdíly. Neplatí to ovšem pro obce s lidoveckými kandidáty v horní polovině tabulky, kde s užším výběrem obcí na ty s nižším počtem obyvatel zisk KDU-ČSL výrazně roste, což vytváří velký rozdíl mezi indexy e_1 a e_2 .

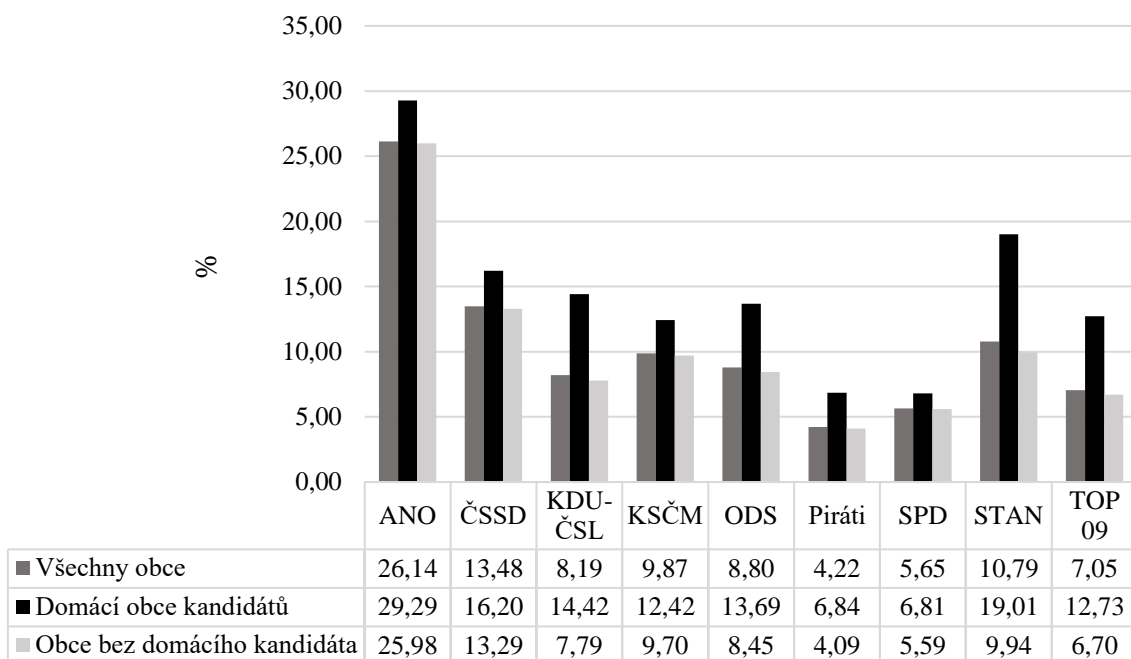
Stejný trend, tedy nižší podpora strany s přibývajícím počtem obyvatel v obcích, vykazují v obcích s domácími kandidáty s drobnými nuancemi všechny strany. Jenom SPD a Piráti mají podporu napříč kategoriemi v horní polovině tabulky 7 kolísavou. Tyto dva subjekty mají na kandidátkách nejvíce osob bydlících ve městech nad 10 000 obyvatel ze všech analyzovaných stran a Česká pirátská strana je podle povolební analýzy společnosti MEDIAN (2017) skutečně populárnější u voličů z větších měst. SPD je naopak o trochu silnější v menších obcích, ale kandidátní listinu obsadila lidmi hlavně z velkých měst, což je jedním z důvodů, proč je u tohoto hnutí efekt souseda negativní.

6.2 Volby do Krajského zastupitelstva 2016

Následující řádky budou věnovány analýze efektu souseda ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje 2016. Před samotnou analýzou je však třeba upozornit na dvě věci. Na kandidátních listinách všech stran kromě KSČM je o 30 kandidátů více než ve volbách do Poslanecké sněmovny, tedy 50. Na listině KSČM jich je 48 (ČSÚ 2016a). Druhou změnou oproti volbám do Sněmovny je, že čtyři z devíti zkoumaných politických stran kandidují v koalici s dalšími subjekty. Většinou se jedná o regionální politická uskupení, s výjimkou hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, které šlo do voleb ve většině krajů v koalici se Stranou práv občanů (SPO) a Pirátů, kteří byli součástí koalice se Stranou zelených (SZ) a přeci jen regionální Změnou pro Královéhradecký kraj (Změna). Hnutí STAN kandidovalo v koalici s Východočechy a KDU-ČSL v uskupení zvaném Koalice pro Královéhradecký kraj, kde byla společně s Hradeckým demokratickým klubem (HDK) a Volbou pro město (VPM) (ČSÚ 2016a). Pro zjednodušení a přehlednost celé studie s v tabulkách a textu zpravidla neuvádějí názvy koalic, ale pouze zastupujících stran, které jsme analyzovali již v předchozím oddílu.

Vzhledem k tomu, že je na kandidátních listinách o tolik osob více než při parlamentních volbách, bude na nich zastoupeno více menších obcí jako bydliště kandidátů, což zvyšuje průměrný zisk v domácích obcích, jak ostatně ukazuje graf 3 a k němu přiložená čísla.

Graf 3 – Průměrné procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016

Zdroj: ČSÚ 2016a; vlastní výpočty

Poznámka: Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 2.

Opět zde máme hlavně strany politického středu a pravice, jež vykazují velký rozdíl mezi zisky v obcích, které tyto strany obsadily svými kandidáty a které nikoliv. Rozdílu více jak šesti procentních bodů dosáhla TOP 09 a KDU-ČSL, respektive Koalice pro Královéhradecký kraj, jejíž je KDU-ČSL součástí. Výsledky strany TOP 09 potvrzují, že její kandidáti dokáží oslovit voliče v jejich domovském městě nebo obci. Lidovcům mohlo pomoci k takovému efektu právě spojení s poměrně silnými regionálními subjekty. Více to rozebereme níže u popisu výstupů tabulky 8.

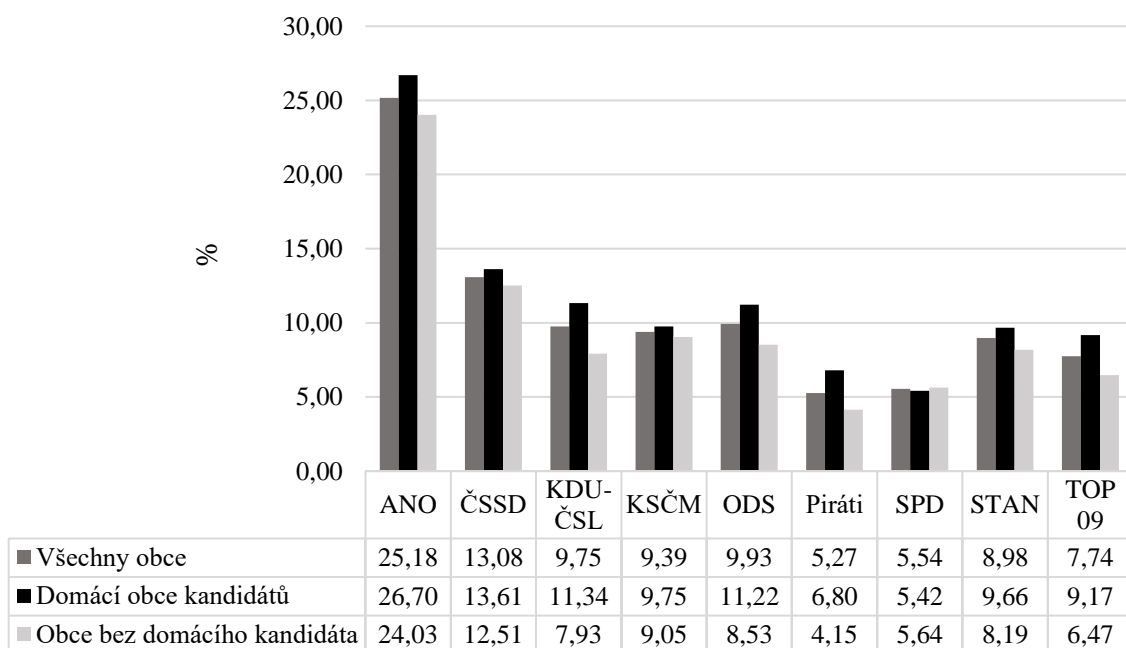
Největší rozdíl (9,07 procentního bodu) mezi obcemi s vlastními kandidáty a svými kandidáty neobsazenými obcemi ale opět vidíme u hnutí STAN, které tak znovu potvrdilo svou image strany silných regionálních osobností (Rakušan 2015). Další pravicová strana ODS zaznamenala rovněž nadprůměrný rozdíl mezi domácími obcemi kandidátů a zbylými obcemi ve výši 5,24 procentního bodu.

Naopak levicové strany ČSSD a KSČM mají tento rozdíl nižší než 3 procentní body. Rozdíl 2,75 procentního bodu vidíme také u Pirátů se Stranou zelených a Změnou, ale při průměru této koalice 4,22 % v celém kraji je to v poměru k jejich zisku větší rozdíl než u ODS. Nejmenší rozdíl mezi domácími obcemi svých kandidátů a obcemi neobsazenými vlastním kandidátem vidíme u koalice SPD s SPO, a sice 1,22 procentního

bodů. Je třeba říct, že tato koalice měla společně s Piráty a ANO opět největší zastoupení ve velkých městech, kde se podpora pro domácí kandidáty rozmělní. Přesto je rozdíl oproti Pirátům a SZ více než dvojnásobně menší, přičemž SPD s SPO měly průměrný zisk v kraji o 1,43 % vyšší, takže zde zřejmě bude hrát opět roli faktor samotných osobností na kandidátce.

Graf 4 znázorňuje výstupy z celkových zisků stran, hnutí a koalic vypočtené váženým průměrem, opět ve třech kategoriích. Hned na začátek bych se pozastavil nad poměrně velkými rozdíly mezi výsledky za všechny obce v kraji a za obce bez domácího kandidáta u některých stran. Tím, že jsou kandidátní listiny tak obsáhlé, nepřibývají jen kandidáti z menších obcí, ale také ti z měst, a tak subjekty, které byly úspěšné více ve městech obsazených svými kandidáty, mají znatelně ovlivněné celkové zisky těmito městy. V kategorii obcí bez domácího kandidáta pak zbude jen málo měst a hlavně menší obce, ve kterých jsou tyto strany slabší. Zároveň je třeba upozornit také na to, že graf 4 má nejmenší rozpětí svislé osy y, o pět procent nižší než graf 3, což opticky mírně zvětšuje rozdíly v grafických znázorněních.

Graf 4 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016

Zdroj: ČSÚ 2016a; vlastní výpočty

Poznámka: Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 2.

Silná ve větších městech oproti menším obcím byla v těchto volbách koalice KDU-ČSL a také Pirátů, dále TOP 09 i ODS. U těchto stran je rozdíl mezi celkovým

ziskem v kraji a v obcích neobsazených vlastním kandidátem skutečně výrazný, ale výrazný je i mezi domácími obcemi jejich kandidátů a obcemi bez domácího kandidáta. Právě u Pirátů se ukazuje, jak je v tomto grafu podpora ve městech důležitá. Rozdíl 2,65 procentního bodu je prakticky stejný jako u výstupů s aritmetickými průměry zisků, ale u ostatních stran se rozdíl výrazně snížil. Na druhé straně hnutí STAN, silnější v menších městech a obcích, vychází s rozdílem okolo 1,5 procentního bodu z této tabulky jako jedno s nejslabším efektem souseda, přitom v oddíle s průměrnými zisky patřilo v tomto ukazateli mezi nejsilnější.

Zde je potřeba položit si otázku, do jaké míry jsou tyto rozdíly ještě připsatelné efektu souseda. V krajských volbách totiž došlo k takové koncentraci kandidátů ze všech stran ve větších městech, že se často podpora domácích kandidátů rozměnila ve vzájemném soupeření mnoha osobností. Ve dvou největších městech kraje – v Hradci Králové a Trutnově – měly své kandidáty všechny analyzované subjekty. Ve velikostní hierarchii následujícím Náchodě a Jičíně neměla svého kandidáta jen jedna ze stran. Takto by se dalo pokračovat ve výčtu, ale jednodušší bude, když napíšeme, že hned ve 14 městech měla alespoň jednoho kandidáta nadpoloviční většina zkoumaných stran a koalic. Zároveň ve všech městech kraje nad 5000 obyvatel,³⁶ s jedinou výjimkou České Skalice, měly svého domácího kandidáta minimálně čtyři z analyzovaných devíti stran a koalic.

To samozřejmě výrazně ztěžuje výzkum efektu souseda s využitím váženého průměru pro měření jeho síly, takže je zde lepší vycházet z aritmetických průměrů v předchozím grafu. Lépe vypovídající pak mohou být výstupy za obce do 5000 obyvatel, které zanalyzujeme níže, u tabulky 9.

Z předchozích řádků vyplývá, že větší vypovídající hodnotu o síle efektu souseda má tedy index e_1 , vycházející z podílu aritmetických průměrů, než index e_2 . Nejvyšší hodnoty v něm zaznamenáváme u strany TOP 09, dále u koalice STAN a Východočeši a Koalice pro Královéhradecký kraj, jejímž členem je KDU-ČSL. TOP 09 a Koalice pro KHK přitom měly v krajských volbách o něco lepší postavení ve větších městech (viz tabulka 9 níže), kde se očekává rozměnění podpory pro domácí kandidáty.

³⁶ Měst nad 5000 obyvatel je v Královéhradeckém kraji 22 (ČSÚ 2017b).

Tabulka 8 – Indexy efektu souseda a váha hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016

	ANO	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	Piráti	SPD	STAN	TOP 09
Index e_1	1,12	1,20	1,76	1,26	1,56	1,62	1,21	1,76	1,81
Index e_2	1,06	1,04	1,16	1,04	1,13	1,29	0,98	1,08	1,18
Váha hlasů v obcích s kandidátem na celkovém zisku	46 %	54 %	62 %	51 %	59 %	54 %	43 %	58 %	56 %

Zdroj: ČSÚ 2016a; vlastní výpočty

Poznámky: Hodnota indexu e_1 je podílem průměrného procentuálního zisku strany v obcích s domácím kandidátem a průměrného procentuálního zisku strany ve všech obcích KHK. Hodnota indexu e_2 je podílem celkového procentuálního zisku strany v obcích s domácím kandidátem a celkového procentuálního zisku strany ve všech obcích KHK.

U TOP 09 není překvapivé, že má silné postavení ve velkých městech bez ohledu na efekt souseda (MEDIAN 2017), u KDU-ČSL to rozhodně překvapivé je. Jak jsem již naznačil, výsledky této strany jsou v mnoha ohledech ovlivněny partnerstvím se dvěma silnými regionálními subjekty. Hradecký demokratický klub je s 12 mandáty suverénně nejpočetněji zastoupený subjekt v zastupitelstvu města Hradec Králové (Hradec Králové, oficiální stránky statutárního města 2018) a Volba pro město byla v Hradci silnou regionální stranou hlavně v minulosti (Mihula 2016).

Tito koaliční partneři zajistili vysoký zisk uskupení hlavně v krajském městě, což se projevilo především v indexu e_2 , který vychází z výpočtů váženého průměru. Na ten má Hradec Králové výrazný vliv, neboť v něm volilo 3,8krát více voličů než ve druhém největším městě Trutnově. Hradečtí koaliční partneři přispěli na kandidátní listinu zajímavými jmény – hradecký primátor Zdeněk Fink, děkanka Filozofické fakulty hradecké univerzity Pavlína Springerová, proděkan Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy Alexandr Hrabálek, radní Hradce Králové Vladimír Springer, známý fotbalový trenér Ladislav Škorpil nebo třeba populární kuchař Ivan Vodochodský... (ČSÚ 2016a). Ti všichni různou měrou přispěli k tomu, že v krajském městě byla Koalice pro KHK druhým nejsilnějším subjektem za ANO 2011. Vysoký počet hlasů získala Koalice rovněž v Náchodě, kde za ni kandidoval předseda lidovců a člověk s vůbec nejvyšším počtem preferenčních hlasů v celém kraji, Pavel Bělobrádek. Významné oblastní osobnosti kandidovali za toto uskupení ale i v menších obcích, jako například zkušený krajský zastupitel a bývalý starosta Třebechovic pod Orebem Vladimír Derner nebo také starostky Hronova, Jasenné a Batňovic, předseda MAS POHODA venkova z Valu, starostové Nového Města nad Metují, Černilova a Podbřezí a další (ČSÚ 2016a). Ve

všech těchto menších městech a obcích získala koalice s většinou kandidátů navržených KDU-ČSL vysoké procento hlasů.

Za TOP 09 kandidovala spousta významných osobností jako ve volbách do Poslanecké sněmovny následující rok (viz výše). Zdaleka nejvýraznější kandidát s nejvíce preferenčními hlasy je opět bývalý ministr zdravotnictví a ředitel hradecké fakultní nemocnice Leoš Heger. Stejně tak na její kandidátce nalezneme mnoho starostů z menších měst a obcí, kteří přispěli k vysoké hodnotě indexu e_1 (ČSÚ 2016a).

Výsledek hnutí STAN není nijak překvapivý vzhledem k jeho dominanci hlavně v menších městech (viz tabulka 9) a síle efektu souseda i ve volbách do Sněmovny. Daleko slabší výsledek v indexu e_2 , v němž mají velkou váhu větší města, dokazuje, kde je hnutí nejsilnější. Mezi obce, ve kterých koalice STAN a Východočeši bodovala nejvíce, patří Ohnišťany, kde bydlí tehdejší prezident Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel Petr Vysuček, Nová Paka, bydliště krajského zastupitele, právníka a ekonoma Rudolfa Cogana, Borohrádek, kde kandidoval místostarosta Milan Maček, dále Vrchlabí, Rudník, Holovousy, Miletín, Železnice, Lázně Bělohrad, Teplice nad Metují a mnohé další obce, ze kterých za koalici kandidovali jejich starostové a starostky (ČSÚ 2016a). Ve výčtu ale nenajdeme moc populačně velkých měst, takže možná promlouvá efekt souseda více do zisků KDU-ČSL a jejich partnerů než Starostů a Východočešů, čemuž by nasvědčovaly i hodnoty indexu e_2 a váhy hlasů v obcích s kandidátem na celkový zisk stran, které vidíme v posledním řádku tabulky 8.

Mezi strany s vysokým efektem souseda v krajských volbách patří i Piráti v koalici se Stranou zelených a Změnou pro Královéhradecký kraj, za kterou však není na listině nominovaný jediný kandidát. Vzhledem k jejich nízkému zisku v obcích neobsazených vlastním kandidátem, je pro ně příspěvek z obcí s kandidáty klíčový pro dosažení pětiprocentní uzavírací klauzule (viz graf 4). Pro tyto strany, stejně jako pro TOP 09, je ze všech domácích obcí zdaleka nejdůležitější Hradec Králové, na jehož voliče se spoléhají. Jen v krajském městě dostali Piráti a SZ více hlasů, než ve všech ostatních domácích obcích dohromady. Vysoké přízni se těší rovněž ve druhém největším městě v kraji, v Trutnově. Však také z těchto dvou měst pocházejí lídři kandidátky, městští zastupitelé, kteří jako jediní získali mandát. Na rozdíl od TOP 09, však tyto lídři kandidátky nedostali takové množství preferenčních hlasů (ČSÚ 2016a), což může nasvědčovat tomu, že podpora v největších městech pro Piráty a SZ příliš neovlivnil efekt souseda, zato tato podpora výrazně ovlivnila jejich hodnotu indexu e_2 .

Více jak o polovinu vyšší průměrný zisk v obcích obsazených vlastními kandidáty než v celém kraji vykazuje poslední z pravicových stran, ODS. Jak naznačuje index e_2 , rovněž silná ve větších městech. Naopak levicové a takzvané populistické strany zůstávají pod průměrem. ČSSD a KSČM se umístily na druhém a pátém místě v těchto volbách, ale efektu souseda za to zjevně vděčit příliš nemohou. Přitom na kandidátní listině ČSSD nalezneme spoustu významných lidí v regionálním i celorepublikovém měřítku. Je mezi nimi poslanec Jan Birke, kterého do krajského zastupitelstva dostaly z dvanáctého místa na kandidátce přednostní hlasy, senátoři Jaroslav Malý a Miroslav Antl, dosavadní hejtman Královéhradeckého kraje Lubomír Franc, hradecký radní a krajský zastupitel Jiří Štěpán nebo dva radní královéhradeckého kraje a tři starostové. Většina z těchto osobností ale pochází z větších měst, kde se jejich podpora rozmělní. Výjimkou je Náchod, rodné město poslance a tamního starosty Jana Birkeho, který pro ČSSD získal ve třetím největším městě Královéhradeckého kraje podporu 22,2 % a takového výsledku zde nedosáhla žádná jiná strana (ČSÚ 2016a).

Vůbec nejnižší hodnotu indexu e_1 vykazuje hnutí ANO. Toto hnutí ovládlo volby v Královéhradeckém kraji se ziskem 25,18 %, což je téměř dvojnásobek zisku druhé ČSSD. Jak ale ANO 2011 získalo vysokou podporu napříč celým krajem, tak jeho kandidáti vesměs neoslovili voliče v místech svého bydliště, aby tam hnutí získalo ještě více hlasů. Najdou se však i výjimky. Zejména páté největší město v kraji Dvůr Králové nad Labem, které hnutí ANO ovládlo s necelými 41 % hlasů. Zřejmě tomu přispěl starosta města Jan Jarolím, podobně jako starosta šestého největšího města Vrchlabí Jan Sobotka přispěl k zisku necelých 42 % pro STAN v tomto městě. Tak vysoké zisky nemají v jiných městech nad 5000 obyvatel obdobu (ČSÚ 2016a).

Nakonec se podíváme na vliv měst a větších obcí na zisk jednotlivých stran, hnutí a koalic a vývoj jejich podpory s klesajícím počtem obyvatel. Stejně jako ve volbách do Poslanecké sněmovny, tak i ve volbách do Krajského zastupitelstva ovlivňují velká města pozitivně celkové zisky stran a jejich koalic u TOP 09, Pirátů, ODS a zde k nim přibyla i KDU-ČSL, která ale hlavně v Hradci Králové těžila z partnerství s tamními oblastními subjekty.

Tabulka 9 – Vliv měst a větších obcí na volební zisky stran ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016 v kategoriích obcí s domácím kandidátem a všech obcí v KHK

Politický subjekt	Domácí obce kandidátů									
	Celkem		Bez HK		Do 10000		Do 5000		Do 1000	
	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %	Počet	Zisk v %
ANO	21	26,7	20	27,69	16	26,17	9	26,28	4	38,00
ČSSD	28	13,61	27	14,81	21	14,83	12	19,92	2	14,19
KDU-ČSL	27	11,34	26	10,38	20	14,47	10	15,43	4	27,82
KSČM	27	9,75	26	10,19	21	10,24	12	10,73	7	19,05
ODS	30	11,22	29	13,01	23	11,95	15	16,82	8	15,57
Piráti	21	6,8	20	5,56	15	5,67	11	7,19	8	8,61
SPD	22	5,42	21	5,95	16	6,25	12	7,71	7	7,75
STAN	42	9,66	41	12,96	36	15,90	28	20,90	10	30,05
TOP 09	26	9,17	25	7,72	20	9,69	12	17,92	7	20,08
	Všechny obce									
ANO	448	25,18	447	25,13	440	24,92	426	25,34	371	26,20
ČSSD	448	13,08	447	13,46	440	13,27	426	13,51	371	13,13
KDU-ČSL	448	9,75	447	8,97	440	9,69	426	8,49	371	8,45
KSČM	448	9,39	447	9,48	440	9,61	426	9,84	371	9,91
ODS	448	9,93	447	10,37	440	9,49	426	9,30	371	9,05
Piráti	448	5,27	447	4,57	440	4,26	426	4,10	371	4,24
SPD	448	5,54	447	5,73	440	5,76	426	5,91	371	5,67
STAN	448	8,98	447	10,23	440	10,56	426	10,98	371	10,40
TOP 09	448	7,74	447	6,90	440	7,06	426	6,88	371	7,12

Zdroj: ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Naopak klesající tendenci podpory se zahrnutím větších měst vidíme opět u Starostů, Svobody a přímé demokracie a komunistické strany. V obcích do 10 000 a v nižších kategoriích by Starostové brali dokonce třetí místo v celkovém pořadí v kraji, což opět dokazuje, jak silní jsou v menších městech a obcích. Však také mají zdaleka nejvíce zastoupených obcí na své kandidátní listině a to platí ve všech kategoriích.

Vrchní část tabulky 9 nám ukazuje, že kandidáti Pirátů a Strany zelených přeci jen získali voliče i z řad svých „sousedů“ v menších městech a obcích, takže vysoký index e_1 není náhodný. Můžeme zmínit například ředitele střediska ekologické výchovy SEVER Jiřího Kulicha z Horního Maršova, starostku obce Rychnovek Veroniku Velackovou nebo pedagoga Univerzity Hradec Králové Michala Troušila z Cerekvice nad Bystřicí. Ve všech těchto obcích získala koalice na své poměry v kraji vysoké procento hlasů (ČSÚ 2016a).

Jak jsem již upozornil výše, v krajských volbách došlo k ještě většímu rozmělnění efektu souseda v obcích nad 5000 obyvatel než v parlamentních volbách. V těchto městech, kromě jednoho, byly svým kandidátem zastoupeny vždy alespoň čtyři subjekty, ačkoliv jsme si již ukázali, že i v některých největších městech v kraji měly některé subjekty neobvykle navrch, k čemuž mohli značnou měrou přispět konkrétní kandidáti. V městech do 5000 obyvatel byly čtyři zkoumané subjekty najednou zastoupeny prostřednictvím svých kandidátů jen ve dvou případech. Více než čtyři subjekty v těchto městech a obcích nikde nebyly. Proto nám spolehlivější data co do efektu souseda nabídnou jen poslední dvě kategorie z tabulky 9.

Pokud bychom tedy index e_2 vypočítávali pouze z výběru obcí do 5000 obyvatel, zdaleka nejvyšší výsledek by zaznamenala TOP 09 s hodnotou 2,60. Ukazuje se tedy, že pokud jde o efekt souseda, není tato strana silná jen ve velkých městech, ale také v těch menších a v malých obcích. Téměř dvojnásobné zisky má v domácích obcích do 5000 obyvatel koalice Starostů a nezávislých. Hodnoty okolo 1,8 v poměru zisků z domácích obcí kandidátů do 5000 obyvatel k celkovým ziskům z obcí do 5000 obyvatel mají koalice KDU-ČSL s HDK a VPM, Pirátů a SZ a také strana ODS. Hodnota indexu by se zvedla i u ostatních stran kromě ANO, které by s indexem 1,04 prakticky zůstalo „na svém“. Nelze s jistotou říci, jestli je to tím, že získalo tolik hlasů celkově, nebo nejsou jeho kandidáti příliš populární. To by se mohl pokusit zodpovědět výzkum, který by analyzoval jiné volby, ve kterých by byla podobně silná strana. Nicméně i z této analýzy vzešlo podobné rozdělení stran podle efektu souseda jako z předchozích.

6.3 Volby do Senátu 2006-2018

Analýza efektu souseda ve volbách do Senátu je odlišná a v jistých ohledech komplikovanější. Jedná se o zcela jiný formát voleb založený na většinovém principu zastoupení a strany tak nominují jen jediného kandidáta, který usiluje o přízeň nadpoloviční většiny voličů v prvním, nebo ve druhém kole volby. Výrazně se tím zužuje počet obcí nahlášených jako bydliště některého kandidáta. Strany navíc při snaze postavit do voleb výraznou osobnost často nominují kandidáta s bydlištěm mimo daný volební obvod. Obvodů se na území Královéhradeckého kraje nachází šest, přičemž pardubický obvod do kraje jen nepatrně přečnívá. V naší analýze je tedy zahrnuto pět obvodů s centry v podobě okresních měst Královéhradeckého kraje.

Pro relevantní počet případů obcí s místními kandidáty bylo třeba rozšířit počet pozorování a za každý obvod zařadit do analýzy dvojice volby do Senátu, přičemž analýza

zohledňuje pouze první kola voleb, kterých se účastní všichni kandidáti. Jsou zde tedy zahrnuty všechny senátní volby v obvodech Náchod, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov a Jičín od roku 2006 do roku 2018 s jednou výjimkou, a tou jsou volby v obvodě Trutnov z roku 2008. Místo nich byly do analýzy zahrnuty doplňovací volby v trutnovském obvodu z roku 2018, jelikož jsou aktuálnější a poskytují více kandidátů ze stran, které zde zkoumáme a tím i více obcí s domácím kandidátem pro potřeby analýzy.³⁷

Přesto není počet těchto obcí nijak velký. Za všechny analyzované strany dohromady kandidovalo 38 residentů některé z obcí nacházejících se na území příslušného volebního obvodu. Další 12 kandidátů ze zahrnutých stran nahlásilo bydliště mimo svůj volební obvod. Jejich bydliště tak nemohla být zahrnuta do analýzy jako domácí obce a všechny hlasy pro jejich stranu v daných volbách připadly do kategorie obcí bez domácího kandidáta.

Z analýzy bylo rovněž vyjmuta hnutí SPD, které se doposud zúčastnilo senátních voleb v Královéhradeckém kraji jen jednou, a to v doplňovacích volbách na Trutnovsku, kde jeho kandidátka získala pouze 3,34 % hlasů a jejím bydlištěm byl Trutnov, odkud pocházeli ještě další dva kandidáti (ČSÚ 2018), takže měřit efekt souseda by bylo problematické.³⁸

Jediná domácí obec kandidáta, která se nacházela na území příslušného volebního obvodu, ve všech sledovaných volbách připadá i na Českou pirátskou stranu. Ta se doposud voleb do Senátu v Královéhradeckém kraji zúčastnila jen dvakrát, z toho v jednom případě prostřednictvím kandidáta s bydlištěm v Praze (ČSÚ 2014a, ČSÚ 2018). Druhý kandidát v doplňovacích volbách na Trutnovsku, středoškolský pedagog Jaroslav Dvorský, pochází z Malých Svatoňovic, což je obec s přibližně 1500 obyvateli (ČSÚ 2017b; ČSÚ 2018). Zbylých 215 obcí v obvodech Trutnov a Rychnov nad Kněžnou je zahrnuto v kategorii obcí bez domácího kandidáta. Taková analýza je statisticky bezcenná a nedají se z ní odvozovat žádné zobecnitelné závěry, takže víceméně jen pro zajímavost byla tato strana zařazena do grafu mezi ostatní, ale v popisu výstupů jí nebude věnována větší pozornost.

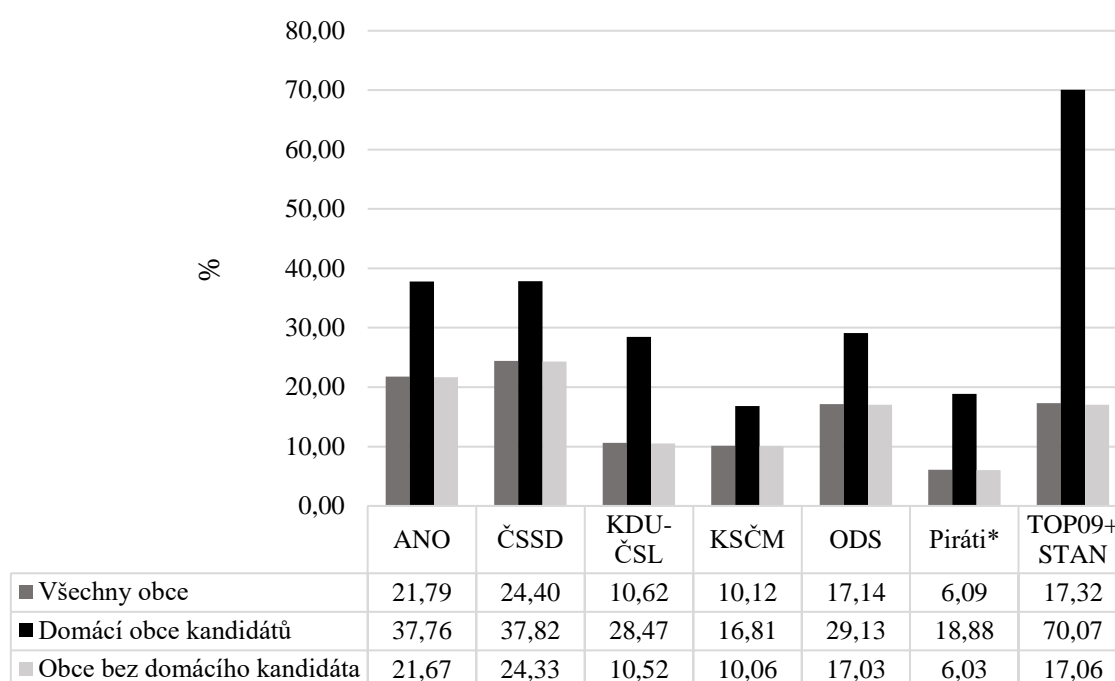
Při pohledu na graf 5 zobrazující průměrné zisky stran v obcích je zřejmé, že rozdíl mezi obcemi s domácím kandidátem a zbylými dvěma kategoriemi obcí jsou

³⁷ Volby v obvodu Trutnov z roku 2008 byly z analýzy vyjmuty, aby byl každý volební obvod zahrnut právě dvakrát a také pro případ, že by výsledky některé ze stran byly více ovlivněny její (ne)popularitou v tomto obvodu.

³⁸ Kandidátka SPD Lud'ka Tomešová získala v Trutnově 4,3 % hlasů (ČSÚ 2018).

markantnější než ve volbách do Sněmovny nebo do Krajského zastupitelstva. Zdaleka největšího rozdílu mezi obcemi s domácími kandidáty a ostatními obcemi dosáhlo spojení stran TOP 09 a STAN, které ve volbách do Senátu stavěly společně jednoho kandidáta od roku 2010, kdy se jich poprvé zúčastnily. Výjimkou byly až doplňovací volby na Trutnovsku 2018, které vyhrál samostatný kandidát hnutí STAN Jan Sobotka, nicméně TOP 09 mu vyslovila důvěru (ČTK 2017), takže byl pro zjednodušení rovněž zařazen do bloku těchto dvou stran.

Graf 5 – Průměrné procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)

Zdroj: ČSÚ 2006b; ČSÚ 2008; ČSÚ 2010b; ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; ČSÚ 2018; vlastní výpočty

Poznámky: * Česká pirátská strana měla na území analyzovaných volebních obvodů ve sledovaných volbách pouze jednu domácí obec kandidáta.

Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 3.

Převaha TOP 09 a STAN v domácích obcích není příliš překvapivá vzhledem k tomu, že tyto dvě strany měly velmi silný efekt souseda i ve volbách do orgánů s poměrným systémem zastoupení. Přesto rozdíl 53 procentních bodů mezi obcemi s místními kandidáty a obcemi bez jejich místního kandidáta je v Královéhradeckém kraji jedinečný. Za tak velkým rozdílem částečně stojí i fakt, že za tuto koalici nekandidoval nikdo s bydlištěm v Hradci Králové, kde docházelo k častému souběhu kandidatury několika kandidátů. Na druhou stranu, ve čtyřech domácích obcích kandidátů TOP 09 a

STAN získávali jejich nominanti vždy přes 60 % hlasů, což je pozoruhodné. Týká se to i šestého největšího města v kraji, Vrchlabí, jehož starostou je už zmíněný Jan Sobotka, jenž zde obdržel 76,08 % hlasů (ČSÚ 2010a; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2018).

Už výrazně menší, přesto zásadní rozdíl mezi domácími obcemi kandidátů a ostatními má KDU-ČSL. Lidovci mají v domácích obcích o téměř 18 procentních bodů lepší výsledky než v ostatních. To je sice srovnatelné s hnutím ANO, ale u lidovců je necelých 28,47 % v obcích s místním kandidátem prakticky třikrát vyšší průměr zisků než v obcích, kde nebydlel žádný z kandidátů KDU-ČSL, zatímco u hnutí ANO je tento průměr téměř dvojnásobný. Domácí obce lidovců jsou zahrnuty čtyři, mezi nimi i Hradec Králové, který nejvíce sráží průměrný zisk. Hnutí ANO má o jednu domácí obec svých kandidátů více, přičemž Dvůr Králové nad Labem je do nich započítán dvakrát. Jak v roce 2014, tak v roce 2018 kandidoval za hnutí majitel a ředitel průmyslového podniku Juta a.s. Jiří Hlavatý ze Dvora Králové. V obou případech se výrazně podílel na zvýšení průměru zisků v domovských obcích kandidátů za hnutí ANO (ČSÚ 2014a; 2018).

Podobný rozdíl mezi obcemi s domácími kandidáty a obcemi bez nich mají strany ODS a ČSSD (12,10 a 13,49 procentního bodu), přičemž obě strany mají relativně vysoký počet zahrnutých domácích obcí (osm a šest). ČSSD hned třikrát obhajovala post senátora a hlavně Josef Táborský z přibližně dvoutisícové obce Kopidlno přispěl straně ve svém bydlišti vysokým ziskem, přičemž kandidoval v obou zahrnutých volbách na Jičínsku (ČSÚ 2010b; ČSÚ 2016b). Naopak, senátor Pavel Trpák z Truntova své spoluobčany v roce 2014 nezískal a ti podpořili spíše protikandidáty Jiřího Hlavatého z hnutí ANO a Pavla Káňu z ODS, taktéž bydlícího v Trutnově (ČSÚ 2014a).

ODS obhajovala senátorský post z vybraných voleb pouze jednou, a přestože Jiří Liška mandát neobhájil, pro naši statistiku je podstatné, že v Jičíně zaznamenal vůbec nejlepší zisk ze všech obcí s místním kandidátem za ODS (44,39 %) (ČSÚ 2010b). V jičínském obvodu zaujal voliče ve svém domovském městě i Ivan Doležal, který v Hořicích obdržel rovných 42 % hlasů (ČSÚ 2016b). Naopak, kde domácí kandidátka občanských demokratů „vyhořela“, byl Náchod, kde v roce 2012 získala poslankyně a bývalá starostka města Zdeňka Horníková pouze 8,47 % (ČSÚ 2012). Důvodem může být buď negativní efekt souseda³⁹, nebo spíše nespokojenost s vládní politikou, která často ovlivňuje volební chování ve volbách druhého řádu (Reif, Schmitt 1980, 9-10).

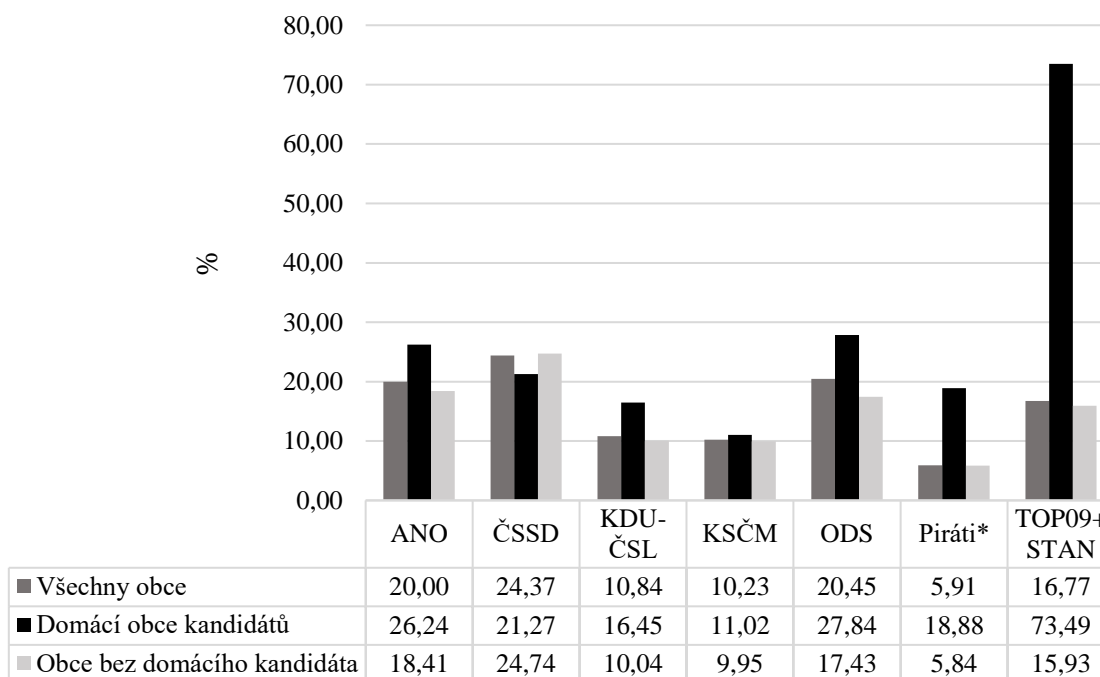
³⁹ Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny 2006 a 2010 v Náchodě (ČSÚ 2006a; ČSÚ 2010a), ani monitoring zpráv na internetu o Zdeňce Horníkové nenaznačují, že se mělo jednat o negativní efekt souseda.

Nejmenší rozdíl mezi obcemi s domácími kandidáty a zbytkem obcí lze pozorovat u komunistů. Rozdíl 6,75 procentního bodu je sice nízký, ale nízký je i jejich celkový průměrný zisk. Avšak srovnatelný celkový průměrný zisk mají i lidovci, přesto je jejich zisk v domovských obcích kandidátů o dost vyšší. Musíme ale vnímat fakt, že kandidáti KSČM pocházeli ve většině případů z velkých měst, kde měli konkurenty z jiných stran a efekt souseda v nich nebývá tak velký (Voda, 2009; Malcová 2012; Tengler 2014). Komunistická strana jako jediná postavila svého kandidáta ve všech sledovaných volbách do Senátu a navíc vždy s bydlištěm uvnitř daného volebního obvodu. Z desíti kandidátů ovšem jen jediný pocházel z města menšího než 9000 obyvatel. Tento jediný kandidát, Josef Lukášek, získal ve své domovské Bystré 52,17 % hlasů (ČSÚ 2014a), což je v rámci domovských obcí komunistických kandidátů velmi odlehlá hodnota.

Samozřejmě při tak nízkém počtu obcí s místním kandidátem, který všechny strany mají, může být u některých stran v analýze větší deficit způsobený městy, kde se sešlo více domácích kandidátů. To se týká hlavně Hradce Králové jako bydliště hned sedmi kandidátů v královéhradeckém obvodu, v rámci něhož se dokonce nenašla žádná jiná obec, ze které by některý další kandidát pocházel. Dále jsou zde čtyři kandidáti na Náchodsku s bydlištěm v Náchodě (dva v roce 2006 a dva v roce 2012) a čtyři kandidáti na Trutnovsku s bydlištěm v Trutnově (tři v roce 2014 a jedna kandidátka v roce 2018). Vliv těchto měst se projevuje více v grafu 6.1 s celkovým ziskem.

V grafu s celkovými výsledky vypočítanými pomocí vážených průměrů (graf 6.1) vidíme podobný výsledek jako u průměrných zisků (graf 5) u strany TOP 09 spojenou se Starosty a u Pirátů, ale tím podobnost končí. V grafu a k němu přiložené tabulce s číselnými údaji se projevuje velmi silný vliv velkých měst. V kategorii obcí s místními kandidáty se to některých stran týká více, některých méně, což se odvíjí od počtu kandidátů s bydlištěm v některém z takových měst, jediné u TOP 09 se STAN je vliv velkých měst na tuto kategorii minimální. Naopak Vrchlabí jako jediné desetitisícové domácí město kandidáta STAN nebo TOP 09 k takovému výsledku spíše přispělo (ČSÚ 2018).

Graf 6.1 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)

Zdroj: ČSÚ 2006b; ČSÚ 2008; ČSÚ 2010b; ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; ČSÚ 2018; vlastní výpočty

Poznámky: * Česká pirátská strana měla na území analyzovaných volebních obvodů ve sledovaných volbách pouze jednu domácí obec kandidáta.
Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 3.

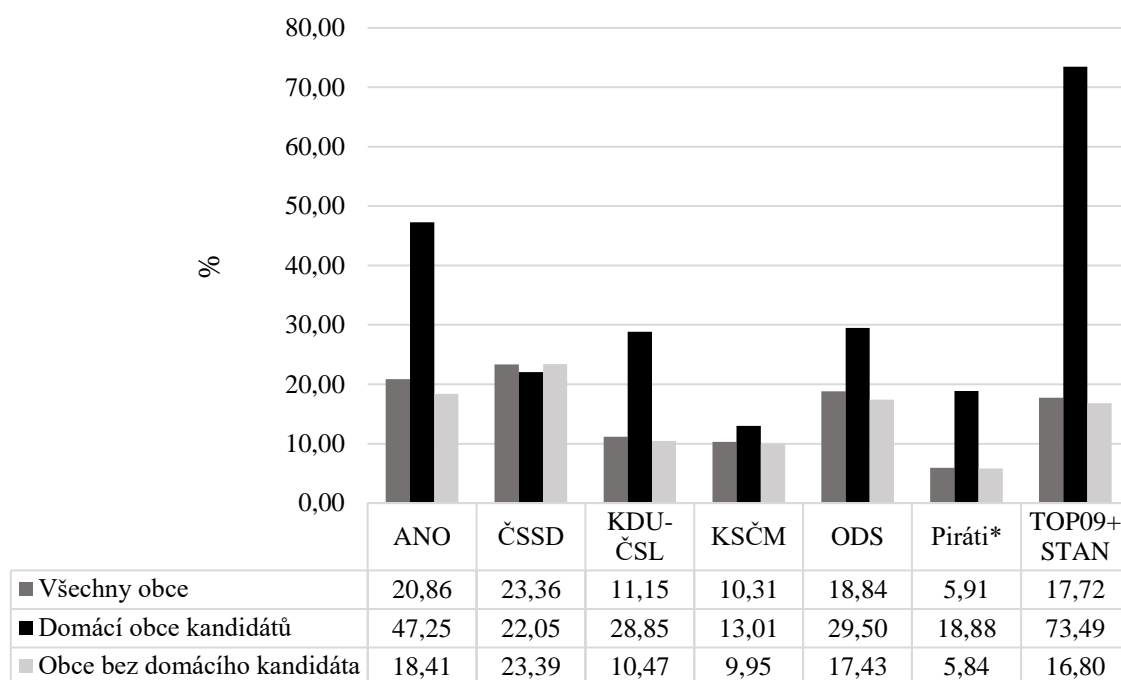
Rozdíl mezi celkovým ziskem v kraji a ziskem v obcích bez domácího kandidáta u ODS naznačuje, že strana je silná v domácích větších městech. Rozdíl 10,41 procentního bodu mezi kategorií obcí s místním kandidátem a kategorií obcí bez místního kandidáta je druhý největší ze sledovaných stran (nepočítáme-li Piráty, jejichž vypovídající statistická hodnota je v tomto modelu z výše zmíněného důvodu prakticky nulová).

Na ziscích ČSSD naopak vidíme, že se o domácí obce svých kandidátů ve výsledku moc opřít nemohla, protože ani nepřevyšují zisky z obcí, kde nebydlel žádný z kandidátů této strany. Poměrně vyrovnané zisky ve všech kategoriích má KSČM, kde hlasy z velkých měst tvoří opravdu velkou část celkového zisku.

Pro nízký počet domácích obcí kandidátů, zvláště těch menších, by nebylo vhodné sestavovat tabulku zachycující vliv větších měst na zisky analyzovaných stran v senátních obvodech Královéhradeckého kraje, ale alespoň zisky oproštěné od krajského města Hradce Králové si ukážeme na grafu 6.2. Je jasné, že Hradec Králové, coby zdaleka

největší město kraje, má na celkové zisky stran největší vliv ze všech měst. Navíc hned u pěti stran ovlivňuje zisky v domácích obcích z důvodu rozptýleného efektu souseda (viz výše).

Graf 6.2 – Celkové procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018) – bez obvodu Hradec Králové

Zdroj: ČSÚ 2006b; ČSÚ 2008; ČSÚ 2010b; ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; ČSÚ 2018; vlastní výpočty

Poznámky: Hodnoty vypočteny jako vážený průměr zisků stran v obcích dané kategorie.

* Česká pirátská strana měla na území analyzovaných volebních obvodů ve sledovaných volbách pouze jednu domácí obec kandidáta.

Podrobnější tabulka s číselnými údaji součástí přílohy 3.

Subjekty, jejichž celkový zisk v obcích s domácím kandidátem významně sráží výsledek v Hradci Králové, jsou ANO a KDU-ČSL. Přemysl Škácha (ANO) získal v Hradci Králové jen 14,26 % hlasů a Anna Malcová (KDU-ČSL) jen 12,71 %. Tito kandidáti sice příliš neuspěli v konkurenci dalších sedmi kandidátů pocházejících z krajského města,⁴⁰ zato jejich strany byly poměrně úspěšné v jiných domovských obcích svých kandidátů. Menší posun ve výsledcích je vidět i u dalších stran, pochopitelně s výjimkou TOP 09 a Pirátů, jež v Hradci Králové žádného domácího kandidáta neměli.

⁴⁰ ANO i KDU-ČSL postavili kandidáta z Hradce Králové ve sledovaných volbách pouze jednou, a sice ve volbách v roce 2014. Ze stejného města pocházelo sedm dalších kandidátů (ČSÚ 2014).

Indexy efektu souseda v případě senátních voleb nabývají zpravidla vyšších hodnot, než tomu bylo ve volbách do Poslanecké sněmovny, nebo Krajského zastupitelstva (viz tabulka 10). Index e_1 je výrazně vyšší než v předchozích částech analýzy u všech stran. Index e_2 se značně liší případ od případu. ČSSD jej má dokonce nižší než 1, což je následek poměrně nízké podpory v domácích větších městech.

Tabulka 10 – Indexy efektu souseda a váha hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran ve volbách Senátu PČR ve volebních obvodech Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Kněžnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)

	ANO	ČSSD	KDU- ČSL	KSČM	ODS	TOP 09 + STAN
Index e_1	1,73	1,55	2,68	1,66	1,70	4,05
Index e_2	1,31	0,87	1,52	1,08	1,36	4,38
Váha hlasů v obcích s kandidátem na celkovém zisku	27 %	9 %	19 %	28 %	39 %	6 %

Zdroj: ČSÚ 2006b; ČSÚ 2008; ČSÚ 2010b; ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2018; vlastní výpočty

Poznámky: Hodnota indexu e_1 je podílem průměrného procentuálního zisku strany v obcích s domácím kandidátem a průměrného procentuálního zisku strany ve všech obcích analyzovaných volebních obvodech.

Hodnota indexu e_2 je podílem celkového procentuálního zisku strany v obcích s domácím kandidátem a celkového procentuálního zisku strany ve všech obcích analyzovaných volebních obvodech.

Podobná je situace u KSČM, která se ve velkých městech taktéž nemůže opřít o vysokou podporu a jejíž index e_2 je na poměry senátních voleb velmi nízký. Jak jsme již zmiňovali výše, osm z devíti kandidátů KSČM bydlelo v době konání příslušných voleb ve městech větších než 9000 obyvatel, takže se velká města projevila ve výsledné hodnotě indexu e_2 opravdu významně. Naopak do hodnoty indexu e_1 se již více promítl zisk 52,17 % v obci Bystré, odkud pochází kandidát KSČM Josef Lukášek (ČSÚ 2014a).

Z již popsaných důvodů jsou u strany TOP 09 s hnutím STAN hodnoty vysoké u obou indexů, naopak u hnutí ANO a strany KDU-ČSL je index e_2 výrazně nižší. Prokázali jsme, že u těchto dvou stran je to dáno hlavně jejich výsledky v Hradci Králové. Velmi úspěšný, nejen ve svém domácím městě, byl na druhé straně kandidát hnutí ANO, již zmíněný Jiří Hlavatý ze Dvora Králové nad Labem. Ve volbách v roce 2014 zde získal 68,74 % hlasů a i v doplňovacích volbách v roce 2018 obdržel ve Dvoře Králové 57,07 %, přestože tyto volby vlastní iniciativou vyvolal, když úspěšně kandidoval z pozice senátora

do Poslanecké sněmovny a následně se nechal slyšet, že chtěl zůstat senátorem, přestože jsou tyto funkce neslučitelné (ČSÚ 2014a; ČSÚ 2018; Novotná, Brodčová 2017).

Z kandidátů KDU-ČSL byli ve svých domácích obcích úspěšní především Luboš Řehák z malé obce Val (43,64 % hlasů), kde žije něco kolem 300 obyvatel, a Karel Nývlt, místostarosta Nového Města nad Metují, kde oslovil přes 30 % voličů (ČSÚ 2006b; ČSÚ 2014a).

Za STAN úspěšně kandidoval již zmíněný starosta Vrchlabí Jan Sobotka a za stranu TOP 09 k vysokým hodnotám indexů přispěli Adolf Klepš, tehdejší náčelník horské služby ze Špindlerova Mlýnu, kde obdržel necelých 62 % hlasů a v obou sledovaných volbách na Jičínsku Tomáš Czernin, místostarosta obce Dymokury s necelými 900 obyvateli, z nichž 60,8, respektive 81,5 volilo právě kandidáta TOP 09 (ČSÚ 2010b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2018).

Na tomto místě je nezbytné upozornit na váhu hlasů v obcích s místním kandidátem na celkovém zisku stran v analyzovaných volbách do Senátu, který je právě u koalice TOP 09 a STAN mizivý, což je dáno malým elektorátem v domácích obcích jejích kandidátů, přestože z něj „vytěžili“ maximum hlasů. Ačkoliv se tedy u těchto stran projevil vysoký efekt souseda, reálně neměl na souhrnné výsledky voleb téměř žádný vliv.⁴¹ Podobně mizivý vliv na souhrnné výsledky měly domácí obce kandidátů ČSSD, která měla naopak nejmenší efekt souseda. Naproti tomu u ODS je váha hlasů v obcích s domácími kandidáty relativně vysoká a s tím, jak jsou vysoké i hodnoty indexů efektu souseda a s ohledem na úspěšnost některých jejích kandidátů, se dá říci, že tato strana z něj těžila ve volbách do Senátu nejvíce.

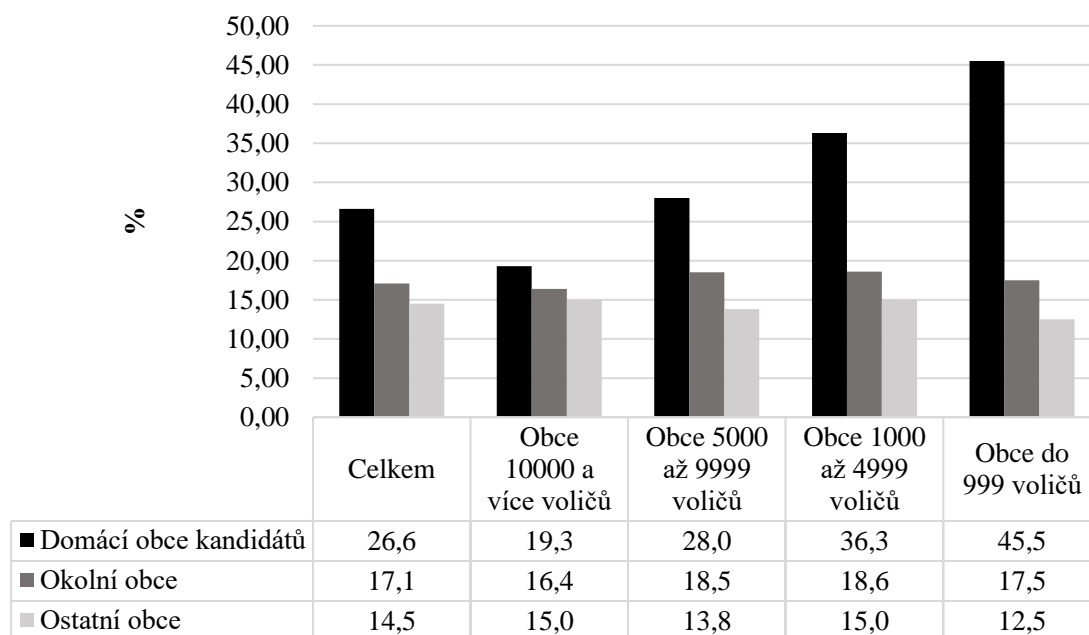
Zajímavé je, že výzkum, který prováděla Karolína Malcová na mnohem větším vzorku voleb do Senátu v celé republice, ukázal ODS jako stranu s nejmenším efektem souseda, co se týče poměru zisků v domácích obcích kandidátů a průměrnému zisku v celém obvodu. V pomyslném indexu e_1 v práci Malcové by Občanská demokratická strana zůstala na přibližné hodnotě 1,33. Lépe na tom v tomto ohledu byla jak ČSSD, která měla o 45 % lepší průměr zisků v obcích s místním kandidátem než v celých obvodech, tak KSČM, jež vykazala prakticky stejně silný efekt souseda jako v našem případě. Čtvrtá velká strana, kterou Malcová zmiňuje, je KDU-ČSL, která i v její analýze vychází z těchto stran jako ta s nejsilnějším efektem souseda (Malcová 2012, 299).

⁴¹ S partikulární výjimkou doplňovacích voleb 2018, kde kandidát Jan Sobotka obdržel celkem 7615 hlasů a z toho 2062 ve svém domovském Vrchlabí (ČSÚ 2018).

Analýzu vlivu měst na volební zisky politických stran jako v oddílech věnovaných volbám do Poslanecké sněmovny (tabulka 7) a do Krajského zastupitelstva (tabulka 9) provádět z výše zmíněného důvodu nízkého počtu obcí s místním kandidátem nebudeme. Můžeme si ale vypůjčit výstupy z analýzy Karolíny Malcové, která se rovněž věnovala efektu souseda ve volbách do Senátu, akorát na větším vzorku volebních klání (Malcová 2012).

Malcová ve své práci *Lokální aspekt volební podpory kandidátů do Senátu Parlamentu ČR* analyzuje efekt souseda ve 211 volebních klání v České republice () mezi roky 1996-2011 a v nich napočítala 1138 kandidátů, jejichž bydliště leží na území daného volebního obvodu. Z analýzy jsou vypuštěna jen velká města, která samotná tvoří minimálně jeden volební obvod. (Malcová 2012, 290-294). Jak vidíme v grafu 7, autorka rozlišuje vedle domácích obcí kandidátů a zbytku obcí ještě třetí kategorii, a sice okolní obce, jež definuje jako obce ve vzdálenosti do 10 kilometrů od domácí obce kandidáta. Na rozdíl od této diplomové práce, v grafu nedělí kandidáty podle jednotlivých politických stran. Obce nerozřazuje do velikostních kategorií podle počtu obyvatel, ale podle počtu oprávněných voličů. Stejně jako grafy 1 a 3 v této práci však vychází z výpočtů aritmetického průměru zisků v jednotlivých obcích (Malcová 2012, 290-296).

Graf 7 – Průměrné zisky kandidátů v prvním kole voleb do Senátu PČR 1996-2011 v domácích/okolních/ostatních obcích dle velikostní kategorie domácí obce

Zdroj: Malcová 2012

Poznámka: Údaje jsou uvedeny v %. Hodnoty vypočteny jako aritmetický průměr zisků stran v obcích dané kategorie domácí obce kandidáta.

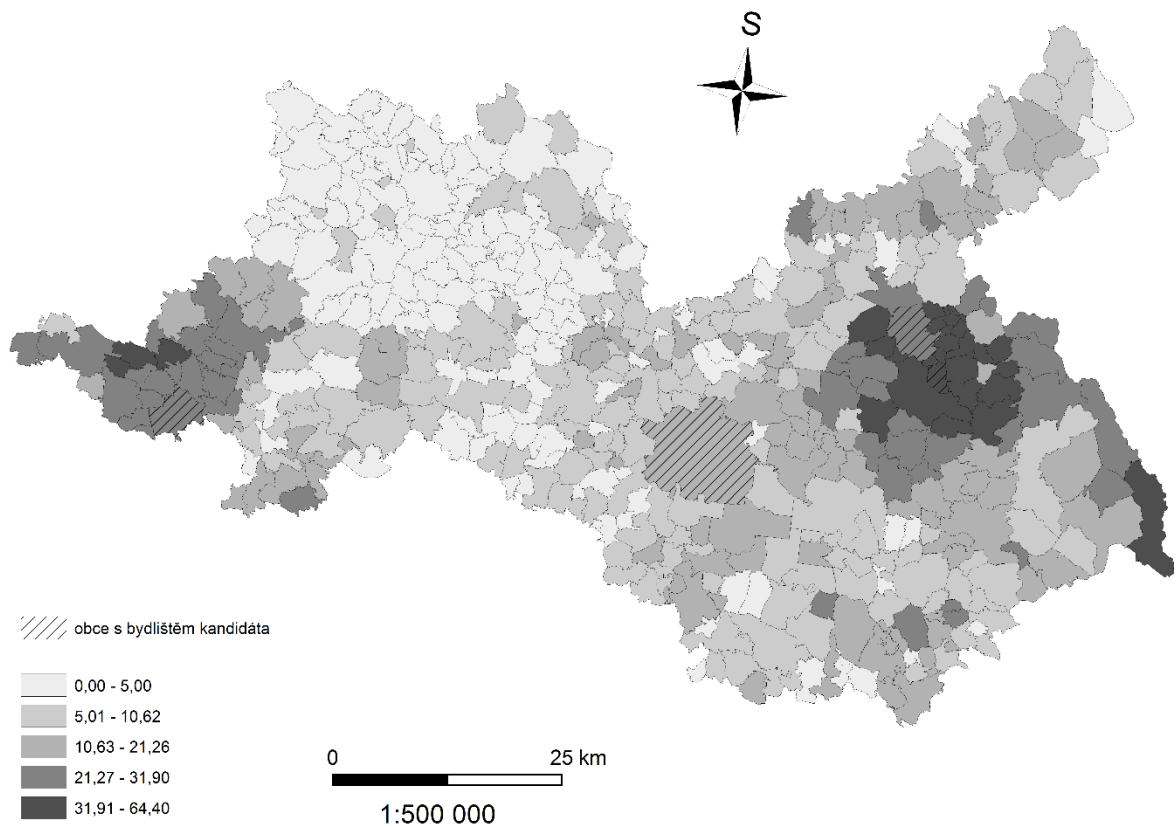
Graf 7 nám však umožňuje doložit naše předchozí tvrzení, že na výpočet efektu souseda v senátních volbách má velký vliv, velikostní složení domácích obcí kandidátů. Jak můžeme vyčíst z grafu a číselných údajů, ze kterých je složen, v obcích s méně než 1000 oprávněných voličů mají kandidáti průměrně 3,64krát vyšší zisky ve svých domovských obcích než ve zbytku obvodu, vyjma obcí v okolí do 10 kilometrů od domovských obcí kandidátů. V obcích mezi 1000 a 4999 voliči je tento rozdíl stále víc než dvojnásobný. Až ve městech nad 9999 voličů jsou rozdíly v průměrných ziscích minimální.

Pro dokreslení vlivu vzdálenosti obcí na efekt souseda, který byl číselně znázorněn v předchozím grafu, si ukážeme ukázkovou mapu zobrazující volební zisky KDU-ČSL v obcích z voleb do Senátu 2006, 2010 a 2014. Těchto voleb v obvodech Náchod, Jičín, Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou se zúčastnili kandidáti KDU-ČSL, kteří měli bydliště v rámci daného obvodu. Tato mapa je zde předložena čistě na ukázkou rozložení podpory v obvodech a tamních obcích s důrazem na domácí obce kandidátů. Strana KDU-ČSL byla zvolena jako ukázkový příklad, protože kandidáti lidovců pocházeli z obcí a měst různé velikosti a kromě Hradce Králové z těchto obcí nepocházel žádný další kandidát jiné strany. Také vzhledem k tomu, že u lidovců se prokázal poměrně silný efekt souseda v senátních volbách, jsou vhodnou stranou pro znázornění prostorového rozložení přízně.

Důvod, proč v této práci není podrobněji zkoumán vliv vzdálenosti od domovské obce kandidáta na zisk strany, je rozveden v kapitole Metody analýzy a výběr dat. Nicméně právě proto, že ve volbách do Senátu je taková analýza relevantní, kdežto ve volbách s poměrným volebním systémem je to sporné, předkládáme ukázkovou mapu právě na konci podkapitoly věnující se volbám do horní komory Parlamentu.

Na obrázku 1 vidíme mapu rozdělenou na jednotlivá území podle obcí spadajících pod výše vyjmenované senátní volební obvody a barevně znázorněný zisk kandidátů za KDU-ČSL v těchto obcích. Na mapě chybí v rámci Královéhradeckého kraje volební obvod Trutnov, kde KDU-ČSL nepostavila ve sledovaných volbách žádného kandidáta. Obce byly rozřazeny do pěti kategorií, jež jsou na mapě barevně odlišeny. Medián zisků kandidátů KDU-ČSL ve sledovaných obcích ve výši 8,10 % je obsažen v druhé nejnižší kategorii a její horní hranice 10,62 % je zároveň průměrným ziskem kandidátů. V obcích zahrnutých ve třech nejvyšších kategoriích tak zaznamenali kandidáti lidovců nadprůměrný zisk v rámci analyzovaného území.

Obrázek 1 – mapa obcí ve volebních obvodech Náchod, Jičín, Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou podle zisku kandidátů strany KDU-ČSL ve volbách do Senátu 2006, 2010 a 2014

Zdroj: ČSÚ 2006b; ČSÚ 2010b; ČSÚ 2014a

Poznámky: Mapa vytvořena v programu ArcMap – ArcČR 500 verze 3.3.

Hraniční hodnoty kategorií obcí jsou uvedeny v %.

Na mapě jsou viditelné dva největší shluky obcí s relativně vysokým podílem hlasů pro kandidáty KDU-ČSL a oba jsou lokalizovány v okolí domácích obcí těchto kandidátů vyznačených rastrem s výjimkou Hradce Králové, odkud kromě kandidátky KDU-ČSL pocházelo i dalších osm kandidátů do Senátu v tomto obvodě, takže se efekt souseda rozptýlil. Nicméně právě relativně vysoká podpora kandidátů lidovců v okolí Nymburka na západě území zobrazeného na mapě (volební obvod Jičín), Nového Města nad Metují (volební obvod Náchod) a Valu (volební obvod Rychnov n. K.), které jsou blízko u sebe na východě území zobrazeného na mapě, názorně ukazuje, že efekt kandidáta alespoň ve volbách do Senátu působí na volební chování nejen přímo v domovské obci kandidáta, ale zpravidla i v okolních obcích (Malcová 2012; Tengler 2012; Král 2015).

6.4 Srovnání působení efektu souseda ve sledovaných volbách

Na konci celé kapitoly věnující se analýze efektu souseda si shrneme dosavadní zjištění a především porovnáme výsledky vlivu efektu souseda v jednotlivých typech voleb. Když se krátce ohlédneme za výsledky jednotlivých stran, můžeme konstatovat, že se mezi nimi projevily zřejmé rozdíly v působení efektu souseda. Tyto rozdíly se navíc projevily podobným způsobem víceméně napříč všemi třemi zkoumanými druhy voleb. U stran v českém prostředí tradičně chápaných jako levicové (ČSSD a KSČM) se efekt souseda projevili ve všech analyzovaných volbách znatelně méně než u stran tradičně pojímaných jako pravicové a středové. Jedinou výjimkou, která vybočuje z tohoto jinak zřetelného opakujícího se vzorce, byla Česká pirátská řazena často na politický střed,⁴² jež ve volbách do Poslanecké sněmovny 2017 zaznamenala jeden z nejmenších efektů souseda. Ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016 se ale řadila mezi strany se silným efektem souseda, ačkoliv musíme brát na vědomí, že více kandidátů postavila Strana zelených, se kterou Piráti vytvořili koalici.⁴³

Velmi slabým efektem souseda se projevily ve volbách s poměrným systémem dvě hnutí označované jako populistické, ANO 2011 a Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (Císař 2017; Heinisch, Saxonberg 2017; Čulík 2018). Většinou měly v těchto volbách i nižší hodnoty indexů efektu než zmíněné levicové strany. SPD byla dokonce jediným subjektem, který v indexu e_1 zaznamenal zápornou hodnotu, konkrétně to bylo u voleb do Poslanecké sněmovny. Hnutí ANO mělo ale silný efekt souseda ve volbách do Senátu, kde bylo přibližně na úrovni ODS. U voleb do Senátu nebylo hnutí SPD zahrnuto do analýzy z důvodu nedostatečného množství podkladů.

Nejsilněji se na druhé straně projevili efekt u strany TOP 09, a to jak ve volbách s poměrným volebním systémem, tak ve volbách do Senátu, kde tato strana nominovala kandidáty společně s hnutím STAN s jednou výjimkou, kdy samostatného kandidáta hnutí STAN alespoň podpořila. Spojení se Starosty a nezávislími přineslo zdaleka největší efekt souseda ze všech sledovaných stran v různých typech voleb, což na jednu stranu jistě umožnila absence největších krajských měst mezi domácími obcemi kandidátů

⁴² Zařazení České pirátské strany do pravolevého politického spektra založeného na socioekonomickém vymezení je obtížné kvůli tomu, že strana akcentuje především tzv. postmoderní témata a v socioekonomických otázkách nevykazuje zcela jasný příklon ani doprava, ani doleva, takže bývá v mediálním prostoru a voliči často vnímaná jako strana blízko středu (Wirmitzer 2016; Česká televize 2017).

⁴³ Pokud zohledníme jedinou domácí obec kandidáta Pirátů ve volbách do Senátu, tak i v těch strana zaznamenala výrazný efekt souseda.

těchto stran, na druhou stranu spojení těchto dvou subjektů samo o sobě slibovalo vysoce nadprůměrný zisk v obcích s domácím kandidátem, protože nejen TOP 09, ale i hnutí STAN bylo v tomto ukazateli jedním z nejsilnějších. V hodnotách indexu e_1 se ve volbách do Sněmovny a do Krajského zastupitelstva dokonce téměř vyrovnalo straně TOP 09, ale poněkud ztrácelo v hodnotách indexu e_2 , což bylo způsobeno nižší podporou ve větších městech, jak ukázaly tabulky 7 a 9.

Další stranou, jejíž kandidáti získali silnou podporu ve svých domovských obcích napříč všemi třemi druhy voleb, byla KDU-ČSL. Podobně jako Starostům a nezávislým, i lidovcům výrazně rostla podpora v domácích obcích kandidátů ruku v ruce s klesajícím počtem obyvatel. Velmi silní jsou lidovci v domácích obcích kandidátů ve volbách do Senátu, což potvrzují i výsledky studie Karolíny Malcové (Malcová 2012, 299).

Tradiční pravicová strana ODS se ve volbách do Sněmovny a do Krajského zastupitelstva pohybovala těsně nad průměrem všech stran, co se týče indexů efektu souseda. Ve volbách do Senátu jsme u ní zaznamenali přibližně stejné hodnoty jako u hnutí ANO, nicméně stále občanští demokraté v poměru zisků z domovských obcí kandidátů a zisků v celém kraji předčili obě levicové strany, ČSSD i KSČM.

Tabulka 11 – Průměrná hodnota indexů efektu souseda a váhy hlasů v obcích s domácím kandidátem na celkovém zisku stran v jednotlivých sledovaných typech voleb

	Volby do Poslanecké sněmovny	Volby do Krajského zastupitelstva	Volby do Senátu
Index e_1	1,37	1,48	2,23
Index e_2	1,10	1,11	1,75
Váha hlasů v obcích s kandidátem na celkovém zisku	36 %	54 %	21 %

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámky: vysvětlení výpočtu indexu e_1 a indexu e_2 v podkapitole Volby do Poslanecké sněmovny 2017

Když se oprostíme od analýzy jednotlivých stran a budeme poměřovat efekt souseda v jednotlivých typech voleb navzájem, tak již v průběhu analýzy bylo zřejmé, že mezi dvěma volebními systémy, které námi zkoumané volby zahrnují, jsou evidentní rozdíly v síle efektu souseda. Tabulka 11 nám zobrazuje průměrné hodnoty indexů efektu souseda i váhy hlasů v obcích s místním kandidátem na celkové zisky stran a umožňuje nám učinit poměrně jasné závěry k jedné z klíčových otázek této práce. Volby do Senátu, podle očekávání, vykázaly v souhrnu silnější působení efektu souseda, a to jak z pohledu rozdílu mezi obcemi s místními kandidáty zkoumaných stran a celého kraje v průměrných

ziscích, tak z pohledu rozdílu v celkových ziscích vypočítaných váženým průměrem. Volby do orgánů s poměrným zastoupením vykazaly navzájem podobné výsledky především v rozdílu mezi zmíněnými kategoriemi v celkových ziscích. Efekt souseda vyjádřený podílem průměrných zisků v obcích s domácím kandidátem a v celém kraji (index e_1) je už ale znatelně rozdílný i mezi těmito dvěma druhy voleb.

Tento rozdíl může být způsoben větším množstvím osob na kandidátních listinách ve volbách do Krajského zastupitelstva. V Královéhradeckém kraji je to při plném obsazení kandidátní listiny o 30 osob více (pokud počítáme s plně obsazenou kandidátní listinou i ve volbách do Sněmovny). To také znamená více obcí s místním kandidátem, alespoň v naší analýze tomu tak skutečně bylo, a také zpravidla větší váhu hlasů z domácích obcí kandidátů na celkovém zisku stran. Z hlediska poměru celkového zisku v obcích s domácím kandidátem a celkového zisku v kraji (index e_2) jsou na tom volby do Poslanecké sněmovny a volby do Krajského zastupitelstva prakticky stejně.

Přestože volby do Senátu vykazují ze tří analyzovaných druhů voleb nejsilnější efekt souseda, poměrně logicky mají zisky z domácích obcí kandidátů v těchto volbách nejmenší váhu na celkové zisky stran. V jednom obvodě má totiž strana jedinou domovskou obec svého kandidáta. Na území celého kraje jich tak může být při existenci pěti obvodů pět za jedno volební období senátora, pokud se ovšem nekonají v nějakém z obvodů doplňovací volby. Velice tak záleží na tom, jestli je kandidát z většího města a jestli se v něm o „sousedské“ hlasy přetahuje ještě s jiným kandidátem, nebo pochází z malé obce. Druhá možnost mu moc takových „sousedských“ hlasů v domácí obci nepřinese, ale může na základě efektu souseda získat alespoň další hlasy v okolních obcích. Proto výzkumy efektu souseda ve volbách do Senátu zpravidla analyzují i tyto hlasy z okolních obcí jako „sousedské“, přestože podpora se vzdáleností v prvních kilometrech od domácí obce kandidáta prudce klesá (Malcová 2012; Král 2015).

7 Vliv efektu souseda na volební zisky stran v porovnání s dalšími faktory

V poslední analytické části práce prozkoumáme, jestli je efekt souseda skutečně významným faktorem pro vysvětlení rozdílů výsledků voleb v jednotlivých obcích, nebo je to spíše vedlejší a méně významný faktor ve srovnání s vybranými socioekonomickými a demografickými faktory, které potenciálně ovlivňují zisky stran. Porovnání vlivu efektu souseda na zisky stran v jednotlivých obcích s vlivem dalších faktorů provedeme pomocí vícenásobné regresní analýzy pro každý ze zkoumaných typů voleb zvlášť.

Použité ukazatele pocházejí z databází statistického úřadu, a to vždy v nejaktuálnější dostupné verzi. Přesto pocházejí nejnovější verze mnoha z nich z celonárodního sčítání lidu, domů a bytů provedeného v roce 2011. Od tohoto data už nebyly tyto údaje za jednotlivé obce aktualizované, a proto je potřeba brát výsledky této regresní analýzy s vědomím tohoto metodologického omezení. Důvodem je i fakt, že údaje ze sčítání byly zjišťovány pomocí dotazníkového šetření, ve kterém se někteří lidé k některým otázkám nevyjádřili – šlo zvláště o případnou příslušnost k národnostní menšině, nebo stupeň nejvyššího dosaženého vzdělání.

Práce také předpokládá jistou stálost prostorového rozložení jevů popisovaných vybranými ukazateli v čase vzhledem k tomu, že v Královéhradeckém kraji nedošlo od roku 2011 k výrazným demografickým nebo sociálním změnám (Veřejná databáze ČSÚ 2017), nebo k založení, či uzavření nějakého regionálně významného podniku typu závodu Škody auto v Kvasinách nebo ve Vrchlabí.

Jako nezávisle proměnné bylo do analýzy zahrnuto maximum dostupných indikátorů charakterizujících socioekonomické a demografické faktory, jakožto i údaje o volební účasti a samozřejmě ukazatel charakterizující přítomnost či nepřítomnost domácího kandidáta strany v obci (tzv. dummy variable). Zároveň do ní nebyly zahrnuty některé ukazatele, jež vykazovaly vysokou míru partikulární korelace s jiným ukazatelem.⁴⁴ Nejaktuálnější data k 1. lednu 2017 jsou k dispozici v případě počtu obyvatel,⁴⁵ podílu obyvatel ve věku 65 let a více a podílu počtu ekonomických subjektů

⁴⁴ Např. podíl obyvatel ve věku 65 let a více s podílem ekonomicky aktivních osob, podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním a obyvatel se základním vzděláním včetně nedokončeného nebo podíl obyvatel ve svobodném rodinném stavu a podíl obyvatel v manželství.

⁴⁵ Dají se tak použít na data pro volby do Poslanecké sněmovny v říjnu 2017 (novější data pro počet obyvatel v obcích v době výzkumu nebyla k dispozici) i pro volby do Krajského zastupitelstva v říjnu 2016.

na počet obyvatel v obci. Podíl nezaměstnaných osob je aktuální dokonce k měsíci a roku voleb do Poslanecké sněmovny i voleb do Krajského zastupitelstva (ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017). Další dva ukazatele byly dostupné za rok 2013, a sice zaměstnanost v priméru a v sekundéru (ČSÚ 2013b). Zvláštní je, že za stejný rok nejsou na úrovni obcí dostupné údaje za zaměstnanost v terciéru,⁴⁶ a tak musel být tento údaj zjištěn z výsledků sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011. Ze stejného celoplošného šetření byly získány i údaje za obyvatele hlásící se k některé církvi,⁴⁷ obyvatele s dokončeným vysokoškolským vzděláním, příslušníky národnostních menšin a obyvatele, kteří nejsou v manželském svazku (dále svobodní obyvatelé). Do analýzy byla zahrnuta i volební účast v daných volbách.

Přepočítání na podíl obyvatel dané sociální skupiny byl proveden pro počet obyvatel ve stejném roce, ve kterém byly tyto údaje zjišťovány. Do analýzy by bylo jistě příhodné zařadit více ekonomických ukazatelů typu HDP, nebo průměrnou měsíční mzdu, či její medián, ale tyto údaje nejsou dostupné na úrovni obcí a dokonce ani na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností, takže nemohly být do analýzy zahrnuty.

7.1 Volby do Poslanecké sněmovny 2017

Na úvod této části si ukážeme ukázkový výstup z vícenásobné regresní analýzy provedené v programu IBM SPSS Statistics 23, který ukazuje vliv námi zvolených nezávisle proměnných na hodnoty závisle proměnné, kterou byl procentuální zisk strany v jednotlivých obcích kraje v konkrétních volbách. Takový výstup byl pořízen pro každou analyzovanou stranu ve všech zkoumaných volbách, ale pro zjednodušení a přehlednost je v práci pro každé volby uvedena jen jedna souhrnná tabulka pro všechny strany, kde jsou uvedeny hodnoty standardizovaného koeficientu Beta, který udává sílu závislosti vysvětlované proměnné (v našem případě zisky strany v obcích Královéhradeckého kraje) na vysvětlujících proměnných (jednotlivé faktory) v konkrétním regresním modelu. Je třeba zdůraznit, že standardizovaný koeficient Beta není univerzálním a neměnným ukazatelem vlivu nezávisle proměnné na hodnoty závisle proměnné. Po přidání, nebo odebrání některého faktoru z regresního modelu by se hodnota tohoto koeficientu u ostatních ukazatelů změnila. Hodnoty standardizovaného koeficientu Beta jsou však

⁴⁶ Všechny tyto údaje byly převedeny na podíl pracujících v těchto ekonomických odvětví na celkový počet obyvatel ve stejném roce, za který byly údaje získány.

⁴⁷ Vzhledem k tomu, že obyvatel praktikujících jiné náboženství než křesťanství je v České republice velice málo a na území Královéhradeckého kraje není žádná významná komunita lidí praktikujících jiné náboženské vyznání, jedná se tedy z naprosté většiny o lidi hlásící se k některé z křesťanských církví.

vzájemně porovnatelné u nezávisle proměnných použitých v regresním modelu. Dá se říci, že čím vyšší je hodnota standardizovaného koeficientu Beta u konkrétní nezávisle proměnné, tím větší je vliv faktoru, který proměnná charakterizuje na volební výsledky dané strany v obci. Ukázkovým příkladem kompletní tabulky s koeficienty regresní analýzy vysvětlující volební zisky v obcích Královéhradeckého kraje při volbách do Sněmovny 2017 bude strana KDU-ČSL

Tabulka 12 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017 (ukázkový výstup)

Model		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	-6,711	4,112		-1,632	,103		
	Počet obyvatel - logaritmus 2017	,660	,398	,068	1,657	,098	,557	1,796
	Volební účast PS 2017	,029	,027	,044	1,071	,285	,552	1,810
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,017	,049	,014	,358	,721	,635	1,575
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,010	,049	,008	,213	,832	,652	1,534
	Podíl nezaměstnaných obyvatel 2017	-,085	,101	-,028	-,845	,399	,863	1,159
	Podíl obyv. zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,016	,086	,008	,190	,849	,559	1,789
	Podíl obyv. zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,023	,028	-,041	-,834	,405	,390	2,564
	Podíl obyvatel zaměstnaných ve službách 2013	-,078	,052	-,083	-1,493	,136	,307	3,260

Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,589	,028	,733	21,112	,000	,776	1,288
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,011	,069	,006	,152	,879	,557	1,794
Podíl národnostních menšin 2011	-,220	,097	-,075	-2,259	,024	,860	1,163
Podíl svobodných obyvatel 2011	,120	,057	,076	2,084	,038	,697	1,435
KDU-ČSL PS 2017 kandidát	1,935	,890	,074	2,174	,030	,815	1,227

a. Dependent Variable: KDU-ČSL PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 59,3 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,593$; $R = 0,770$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 48,72$; $Sig. = 0,00$).

Tabulka vytvořena v programu IBM SPSS Statistics 23.

Z výsledků regresní analýzy pro podporu strany KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny 2017 můžeme usoudit, že přítomnost domácího kandidáta této strany v obci hraje významnou roli i v porovnání s jinými faktory, jež mohou ovlivnit volební zisk v tomto případě lidovců. Zdaleka největší pozitivní vliv na výsledky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje má ale podíl obyvatel hlásících se k některé církvi, z nichž naprostá většina jsou křesťané. Standardizovaný koeficient Beta ve výši 0,733 je skutečně velmi významný prediktor a hlavně jeho zásluhou vysvětluje tento regresní model téměř 60 % variability vysvětlované proměnné, kterou jsou zisky strany v obcích, a to i přesto, že většina faktorů v analýze není statisticky významná ($Sig. > 0,050$), a nehrají tak nikterak velkou roli při vysvětlení variability volebních zisků KDU-ČSL.

Faktor přítomnosti kandidáta strany v obci má podobně silný vliv na výsledky lidovců v jednotlivých obcích jako další dva ukazatele, a sice podíl svobodných obyvatel a podíl obyvatel hlásících se k některé národnostní menšině. Posledně jmenovaný faktor má však opačný směr závislosti vysvětlované proměnné. Zde platí, že čím větší je podíl národnostních menšin na obyvatelstvu obce, tím menší zisk strana zaznamenala.

V případě podílu obyvatel, kteří jsou z hlediska rodinného stavu svobodní je pozitivní a statisticky významný vztah se zisky lidovců překvapivý. Protože tento

pozitivní vztah existuje jenom po kontrole vlivu religiozity a dalších faktorů, nikoliv sám o sobě (pokud by byl podíl svobodných v obci jedinou nezávislou proměnnou v regresním modelu, byl by vliv tohoto ukazatele na volební výsledky lidovců statisticky nevýznamný), je možné, že se v něm nepřímo odráží větší podpora KDU-ČSL mezi rodinami s větším podílem dosud svobodných dětí. Působení tohoto faktoru na zisk KDU-ČSL je ovšem v každém případě nejasné.

Dále už budeme pracovat pouze se souhrnnými tabulkami s výstupy pro všechny analyzované strany. Tabulky zobrazují pouze hodnoty standardizovaného koeficientu Beta. Zároveň jsou tučně zvýrazněny ty ukazatele, u nichž byl prokázán statisticky významný vliv na zisk strany v rámci 95% intervalu spolehlivosti. Faktory podíl zaměstnaných obyvatel v sekundéru a v terciéru vykazovaly problém s multikolinearitou (situace, kdy lineární vztah hodnot některé nezávisle proměnné je podobný vztahu hodnot jiné proměnné – $VIF > 2$). Samy navzájem středně silně korelují, ale byly v analýze ponechány oba, aby byly zastoupeny všechny tři ekonomické sektory.

Z tabulky 13, která zobrazuje výsledky regresní analýzy pro výsledky voleb do Sněmovny, vyplývá, že přítomnost domácího kandidáta v obci poměrně významně ovlivňuje výsledky voleb. Jeho statisticky významný vliv se prokázal konkrétně u šesti politických stran a hnutí z celkových devíti. U hnutí STAN to byl dokonce nejvýznamnější faktor ze všech a také tato analýza ukázala, že to jsou z velké části konkrétní lokální osobnosti, co láká voliče k podpoře tohoto subjektu.

Silný vliv efektu souseda na volební výsledky v obcích se prokázal také u strany TOP 09. Statisticky významný vliv měl také v případě další pravicové strany ODS a překvapivě také u hnutí ANO, u něhož to indexy efektu souseda rozhodně nenaznačovaly (viz tabulka 6). Překvapivě vysoká hodnota koeficientu je také u ČSSD a statisticky významný vliv na vysvětlovanou proměnnou má přítomnost domácího kandidáta v obci také u KDU-ČSL, jak jsme ostatně viděli už v tabulce 12. U KSČM a Pirátů sice přítomnost místního kandidáta zvyšovala podporu strany, síla tohoto efektu však byla nízká, takže vztah nebyl statisticky významný.

Tabulka 13 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky jednotlivých stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017 – síla statistické závislosti volebního zisku stran v obcích na jednotlivých faktorech vyjádřena standardizovaným koeficientem Beta

Politický subjekt	ANO	ČSSD	KDU- ČSL	KSČM	ODS	Piráti	SPD	STAN	TOP 09
Faktor (rok původu dat)									
Počet obyvatel – logaritmus (2017)	-,100	-,076	,068	-,046	,025	-,046	,045	-,161	-,036
Volební účast (2017)	-,017	-,113	,044	-,142	,141	-,025	-,073	,053	,116
Podíl obyvatel ve věku 65 let a více (2017)	,147	,113	,014	-,021	-,125	-,057	-,155	,042	-,017
Podíl ekonomických subjektů (2017)	-,267	-,149	,008	-,240	,333	,244	-,162	,151	,238
Podíl nezaměstnaných obyvatel (2017)	,024	-,012	-,028	-,039	,048	-,006	,025	-,055	,070
Podíl zaměstnaných oby- vatel v priméru (2013)	,152	,027	,008	,014	-,251	-,055	-,062	,158	-,074
Podíl zaměstnaných oby- vatel v sekundéru (2011)	,193*	,040*	-,041*	-,182*	-,135*	,108*	-,039*	,115*	-,072*
Podíl zaměstnaných oby- vatel v terciéru (2013)	,151*	,055*	-,083*	-,133*	-,116*	,136*	-,030*	,015*	-,053*
Podíl obyvatel hlásících se k církvi (2011)	-,310	-,006	,733	-,181	-,003	-,069	,021	-,088	,077
Podíl obyvatel s VŠ vzděláním (2011)	-,067	-,128	,006	-,080	,081	,138	-,161	,011	,168
Podíl národnostních menšin (2011)	-,011	-,057	-,075	,069	,031	-,033	,051	,047	,056
Podíl svobodných obyvatel (2011)	,010	-,073	,076	-,114	,014	,023	-,088	,030	,152
Přítomnost kandidáta strany (2017)	,092	,153	,074	,087	,110	,055	-,016	,319	,167

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Statisticky signifikantní hodnoty **zvýrazněny tučně**. Interval spolehlivosti: 95 %

* Problémy s multikolinearitou

Faktory jsou nezávisle proměnné.

Regresní analýzy provedeny v programu IBM SPSS Statistics 23. Plné výstupy z regresních analýz pro jednotlivé strany z programu v přílohách 4-12.

Za povšimnutí také stojí negativní vztah mezi volebním ziskem hnutí SPD a přítomností kandidáta tohoto subjektu v obci. Plně to koresponduje s mírně negativním efektem souseda zjištěným u tohoto hnutí již v předchozí kapitole. Potvrzuje to, že minimálně Královéhradeckém kraji Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

rozhodně neopírá svou podporu o osobnosti na kandidátní listině. Zmíněný vztah je ovšem statisticky nevýznamný, a tak nehraje výraznou roli ve vysvětlení závislé proměnné, tedy zisků SPD v obcích. Spíše ji u tohoto hnutí vysvětlují faktory podíl ekonomických subjektů na počet obyvatel, podíl vysokoškolsky vzdělaných a podíl obyvatel ve věku 65 let a více. S vyššími hodnotami těchto proměnných klesá zisk SPD.

Nejvýznamnější faktor, ovlivňující zisky stran v obcích mnohem více než efekt souseda, je podíl ekonomických subjektů na počet obyvatel, který má statisticky významný vliv na zisky hned osmi sledovaných stran. U pravicových stran je tento vliv silně pozitivní, tedy, čím větší je počet ekonomických subjektů ve srovnání s počtem obyvatel v obci, tím vyšší podporu zpravidla mají tyto strany. V případě zbylých stran je tomu naopak. Jen u KDU-ČSL není tento ukazatel směrodatný.

Nejvyšší absolutní hodnotu standardizovaného koeficientu Beta v řádku podílu ekonomických subjektů má z nepravických stran hnutí ANO. Výsledky regresní analýzy pro toto hnutí naznačují, že minimálně s ohledem na jeho elektorát by nejspíš nemělo být označováno jako mírně pravicové hnutí, protože jej volili především zaměstnanci, a to ve všech hlavních ekonomických odvětvích, a také starší obyvatelé důchodového věku. Naopak, jak se zdá, jej ve velké míře nevolili podnikatelé a věřící lidé. Tyto závěry ale nemůžeme považovat za obecně platné, protože vyjadřují v první řadě vztahy mezi proměnnými v rámci tohoto konkrétního regresního modelu a při redefinování vstupních informací, můžeme teoreticky získat lehce odlišné výsledky. Nicméně zmíněné vztahy u hnutí ANO byly potvrzeny i regresními modely, v nichž byly jako nezávisle proměnné použity údaje pro každý z těchto faktorů zvlášť.

Častým významným vysvětlujícím faktorem je také podíl obyvatel ve věku 65 let a více i podíl osob s dokončeným vysokoškolským vzděláním. Populačně starší obce mají tendenci volit buď hnutí ANO, nebo ČSSD, naopak silný negativní vztah je mezi těmito obcemi a zisky SPD a o něco slabší také u ODS. Obce s vysokým podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel statisticky významně podporují TOP 09 a Piráty, naopak v těchto obcích nezískávají velkou podporu strany ČSSD a SPD.

7.2 Volby do Krajského zastupitelstva 2016

V následující podkapitole se podíváme, jestli efekt kandidáta „obstál“ ve srovnání s ostatními faktory potenciálně ovlivňující výsledky i ve volbách do Krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje. Vzhledem k tomu, že v těchto volbách je vyšší počet domovských obcí kandidátů a regresní model nezohledňuje u závisle proměnné

velikost obcí jako například index e_2 , mohl by z této analýzy efekt vyjít ještě silněji než ve volbách do Sněmovny.

Tabulka 14 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky jednotlivých stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016 – síla statistické závislosti volebního zisku v obcích na jednotlivých faktorech vyjádřena standardizovaným koeficientem Beta

Politický subjekt	ANO	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	Piráti	SPD	STAN	TOP09
Faktor (rok původu)									
Počet obyvatel – logaritmus (2017)	-,287*	-,103*	,005*	-,124*	-,043*	-,117	-,004	-,094*	-,204
Volební účast (2016)	-,042	-,029	-,028	-,220	-,118	-,048	,009	,073	,093
Podíl obyvatel ve věku 65 let a více (2017)	,043	,013	-,073	-,007	-,071	-,155	-,071	,034	,027
Podíl ekonomických subjektů (2017)	-,221	-,173	,020	-,182	,221	-,031	-,154	,182	,175
Podíl nezaměstnaných obyvatel (2016)	,095	-,001	-,016	-,050	-,027	,091	,029	-,065	-,056
Podíl zaměstnaných obyvatel v priméru (2013)	-,035	,094	,048	-,044	-,100	,001	-,032	,074	-,105
Podíl zaměstnaných obyvatel v sekundéru (2011)	,115*	,008*	,043*	-,061*	-,043*	-,026*	,009*	,025*	-,034*
Podíl zaměstnaných obyvatel v terciéru (2013)	,220*	-,019*	,111*	-,188*	,094*	,106*	,013*	-,177*	,063*
Podíl obyvatel hlásících se k církvi (2011)	-,158	-,063	,634	-,141	,043	,039	-,039	-,200	,064
Podíl obyvatel s VŠ vzděláním (2011)	,026	-,136	-,055	,015	,017	,139	-,035	-,092	,112
Podíl národnostních menšin (2011)	,000	,044	-,068	,130	,006	,028	,048	-,100	,051
Podíl svobodných obyvatel (2011)	-,078	-,094	,026	-,119	-,083	-,002	,054	,080	,168
Přítomnost kandidáta strany (2016)	,154	,218	,207	,170	,228	,203	,068	,366	,265

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Statisticky signifikantní hodnoty **zvýrazněny tučně**. Interval spolehlivosti: 95 %

* Problémy s multikolinearitou

Regresní model pro SPD je statisticky nevýznamný.

Faktory jsou nezávisle proměnné.

Regresní analýzy provedeny v programu IBM SPSS Statistics 23. Plné výstupy z regresních analýz pro jednotlivé strany z programu v přílohách 13-21.

Jak vidíme v posledním řádku tabulky 14, přítomnost kandidáta strany v obci byla pro vysvětlení závisle proměnné, tedy volebního zisku stran v obcích, pozitivní a signifikantní u všech stran s jedinou výjimkou, kterou bylo SPD, u něhož je efekt souseda prakticky bezvýznamný.

Nejvýrazněji se efekt souseda projevil opět u hnutí Starostové a nezávislí, ale hodnota standardizovaného koeficientu Beta se zvýšila oproti regresním modelům vysvětlujícím volební zisky v parlamentních volbách u všech politických subjektů. I v této části práce se tedy potvrdilo, že v krajských volbách je efekt kandidáta o něco silnější než ve volbách do Sněmovny. Zároveň vykazují pravicové strany opět o něco vyšší hodnoty u indikátoru týkajícího se efektu souseda než ostatní, ale překvapivě vzhledem k předchozím zjištěním, má poměrně vysokou hodnotu koeficientu i sociální demokracie.

V jiných ukazatelích vidíme opět silný vliv podílu ekonomických subjektů na výsledky stran v obcích a prakticky nulový vliv nezaměstnanosti, což je shodné s volbami do Poslanecké sněmovny. S ohledem na nezaměstnanost nejsou v Královéhradeckém kraji žádné problémové oblasti nebo nějak vysoké hodnoty (Veřejná databáze ČSÚ 2017).

Opět se prokázala silná spojitost mezi zisky KDU-ČSL a podílem obyvatel hlásících se k církvi. Poměrně silná závislost mezi zisky a počtem obyvatel v obcích se projevila u strany TOP 09, avšak opačným směrem, než by napovídala profil strany jako subjektu zaměřeného spíše na voliče z velkých měst (Pink 2010, 222-223; STEM 2017, 11-12). Zde provedená regrese však ukázala jiný vztah: čím nižší počet obyvatel v obci, tím zpravidla více procent hlasů zde tato strana získala. Avšak při provedení jednoduché regresní analýzy, kde je velikost obce jedinou nezávislou proměnnou, není jejich vztah statisticky významný. Je nicméně pravdou, že v těchto volbách se neprokázalo zaměření této strany na městské obyvatelstvo.

Podobnou hodnotu a stejný směr vlivu počtu obyvatel na volební výsledky vidíme i u hnutí ANO, avšak to je jedním ze subjektů, u nichž se faktor velikosti obcí potýká s multikolinearitou s jinými faktory. Stejně je to v případě podílu zaměstnanců ve službách, kde jinak ANO vykazovalo vysokou hodnotu koeficientu, nicméně jej nemůžeme interpretovat jako statisticky významný.

Nakonec si můžeme všimnout ještě silného negativního vztahu zisků KSČM a volební účasti. Ten může být dán tím, že voliči této strany docházejí k volbám poměrně svědomitě a když někde přijde hlasovat nadměrný počet voličů, nevolí tuto stranu, a naopak relativně zmenší váhu hlasů disciplinovaných voličů KSČM. Je to ovšem jen nepodložená hypotéza, která se snaží vysvětlit zmíněný vztah.

7.3 Volby do Senátu 2012-2016

Ve volbách do Senátu v Královéhradeckém kraji v letech 2012, 2014 a 2016, na rozdíl od krajských voleb, je počet domovských obcí kandidátů velmi nízký, tudíž by tento faktor nemusel vysvětlovat závisle proměnnou tolik jako v případě voleb do Poslanecké sněmovny nebo Krajského zastupitelstva. Na druhou stranu, efekt kandidáta je v tomto druhu voleb nejsilnější, jak ukázala předchozí kapitola. Do analýzy nebyly zahrnuty subjekty Svoboda a přímá demokracie a Česká pirátská strana, jelikož osoba s bydlištěm v rámci volebního obvodu kandidovala za tyto subjekty jen v jediném volebním klání.

Tabulka 15 – Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky jednotlivých stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016 – síla statistické závislosti volebního zisku v obcích na jednotlivých faktorech vyjádřena standardizovaným koeficientem Beta

Politický subjekt	ANO	ČSSD	KDU- ČSL	KSČM	ODS	TOP09 +STAN
Faktor (rok původu)						
Počet obyvatel – logaritmus (2017)	-,192	,109	,115	-,003	,079	-,096
Volební účast (2016)	,083	,281	,263	-,176	,008	-,195
Podíl obyvatel ve věku 65 let a více (2017)	,058	-,017	-,004	-,060	-,004	,088
Podíl ekonomických subjektů (2017)	-,057	-,191	,066	-,189	,030	,303
Podíl nezaměstnaných obyvatel (2016)	,083	-,183	-,066	,056	-,051	-,119
Podíl zaměstnaných oby- vatel v priméru (2013)	-,127	,245	,149	-,056	,014	-,120
Podíl zaměstnaných oby- vatel v sekundéru (2011)	-,025*	,102*	-,014*	-,134*	-,208*	,021*
Podíl zaměstnaných oby- vatel v terciéru (2013)	-,186*	,175*	-,123*	-,029*	,012*	-,219*
Podíl obyvatel hlásících se k církvi (2011)	-,347	-,131	,443	,229	-,012	-,227
Podíl obyvatel s VŠ vzděláním (2011)	,048	-,142	,096	-,033	,044	,097
Podíl národnostních menšin (2011)	-,118	,012	,102	,068	-,035	,064
Podíl svobodných obyvatel (2011)	-,008	,064	,153	-,035	,003	,045
Přítomnost kandidáta strany (2016)	,131	,096	,056	,128	,118	,206

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Statisticky signifikantní hodnoty **zvýrazněny tučně**. Interval spolehlivosti: 95 %

* Problémy s multikolinearitou

Faktory jsou nezávisle proměnné.

Regresní analýzy provedeny v programu IBM SPSS Statistics 23. Plné výstupy z regresních analýz pro jednotlivé strany z programu v přílohách 22-27.

Hodnoty standardizovaného koeficientu Beta a jejich případná signifikance ukazují, že i v senátních volbách je efekt kandidáta zpravidla jedním z důležitých vysvětlujících faktorů přízně jednotlivých stran v obcích. S výjimkou KDU-ČSL je přítomnost domácího kandidáta v obci pozitivní a statisticky signifikantní pro všechny zahrnuté strany. U lidovců, kterým byl naměřen druhý nejsilnější efekt souseda v senátních volbách, je to poměrně překvapivé, nicméně, determinace jejich regresního modelu vychází opět hlavně z podílu obyvatel hlásících se k církvi a v druhé řadě také z volební účasti. Nejsilnější vztah s výsledky v obcích má u stran TOP 09 a STAN, které stavěly kandidáty ve volbách do Senátu společně.

Faktor podíl obyvatel hlásících se k církvi je statisticky signifikantní, stejně jako domácí kandidát, u pěti stran. U hnutí ANO dokonce velmi silně, i když vztah s jeho zisky v obcích je negativní. Nedá se ale předpokládat, že by to byl reálně tolik vlivný aspekt ovlivňující volební chování. To už spíše zaměstnanost v priméru, se kterým je pozitivně spjat zisk ČSSD a KDU-ČSL, naopak TOP 09 se STAN a ANO získávaly v obcích s vyšším podílem zaměstnaných osob v zemědělství a lesnictví méně procent hlasů.

Ukazatel podíl ekonomických subjektů na počet obyvatel nám opět ukázal jeho negativní vliv na volební výsledky levicových stran, naopak uskupení TOP 09 a STAN získávalo v obcích s vysokým podílem ekonomických subjektů zpravidla vysoké procento hlasů.

V této kapitole se prokázalo, že efekt souseda je jedním z nejsilnějších faktorů ovlivňujících výsledky voleb v rámci obcí Královéhradeckého kraje. Nelze však automaticky vyvozovat závěr, že by byl klíčovým faktorem pro celkové výsledky voleb, a to z několika důvodů. Za prvé se přímo týká jen samotných domácích obcí kandidátů a jejich okolí. Těchto obcí je přitom menšina jak v jednotlivých volebních obvodech, tak samozřejmě i v celorepublikovém měřítku. Za druhé, v největších městech, kde bydlí některý kandidát, zpravidla bydlí i další kandidát(i), takže často dochází k rozmělnění podpory mezi více domácími kandidáty. Efekt kandidáta se tak nejsilněji projevuje většinou v menších obcích, kde není tak velký elektorát a na celkové výsledky voleb pak

má jen velmi omezený vliv. Za třetí se nedá vyloučit, že mnozí kandidáti pocházejí z obcí, kde mají strany, za které kandidují, stabilní podporu a socioekonomická struktura místního elektorátu je příznivá k těmto stranám. Přítomnost kandidáta v obci poté nemusí být primární vysvětlující proměnnou pro nadprůměrný zisk strany v této obci. Právě stabilní („tradiční“) podpora konkrétní strany v některých oblastech je jeden z kontextuálních vlivů, které tato práce nebrala v potaz, jelikož by pro každý zvlášť bylo potřeba samostatné analýzy.

Jestli efekt kandidáta bude mít skutečně silný vliv na celkové výsledky konkrétní strany záleží v neposlední řadě na tom, jak silné kandidáty strana nabídne s ohledem na to, kolik jsou schopni pro stranu v místě svého bydliště získat hlasů navíc. To se samozřejmě těžko vyjadřuje konkrétním číslem, ale je nutné, aby kandidát získal voliče i z větších měst a obcí, protože starosta malé obce známý jen v nejbližším okolí zpravidla nezíská straně velké množství hlasů navíc do jejího celkového zisku. Proto jsou pro strany z tohoto ohledu přínosnější silní a výrazní kandidáti, kteří jsou známí a oblíbení jak v místě svého bydliště, tak v dalekém okolí i v dalších částech volebního obvodu. Takových kandidátů má ovšem každá strana jen omezené množství.

8 Závěr

Tato práce analyzovala působení efektu souseda, formy prostorově-kontextuálního vlivu na chování voličů, a jeho vliv na volební výsledky v různých volbách konaných na území Královéhradeckého kraje. Rozdíl v působení efektu napříč zkoumanými volbami, potažmo volebními systémy, byl hlavním objektem zájmu této práce. Dle dosavadního výzkumu vše nasvědčovalo tomu, že efekt souseda, kdy kandidát, případně jeho strana, získává v blízkosti svého bydliště vyšší podíl hlasů než na území celého volebního obvodu, bude jednoznačně silnější ve volbách do Senátu, tedy v podmínkách většinového volebního systému, než ve volbách do Poslanecké sněmovny nebo v krajských volbách, kde se používá poměrný volební systém.

Tato hypotéza se jednoznačně potvrdila. Ve volbách do Senátu strany zaznamenaly v průměru více než dvakrát vyšší průměrný zisk v domácích obcích svých kandidátů než v kompletním souboru analyzovaných obcí. Ve volbách do Krajského zastupitelstva zaznamenaly strany v domácích obcích kandidátů přibližně o polovinu vyšší průměrné zisky než v celém kraji a ve volbách do Poslanecké sněmovny byl tento rozdíl ještě o přibližně 10 % nižší. I v případě, kdy jsme měřili zisky v obcích celkově a nikoli průměrně, vyšel efekt souseda silnější ve volbách do Senátu, tedy s většinovým volebním systémem.

Při analyzování efektu souseda v senátních volbách se setkáváme s problémem, že můžeme pracovat s daleko omezenějším vzorkem domácích obcí kandidátů než ve volbách s poměrným volebním systémem, kde za strany kandidují desítky lidí z různých míst. Většina studií zkoumá ve volbách s většinovým volebním systémem efekt i v rámci obcí v blízkosti bydliště kandidáta, čímž rozšíří počet obcí s tímto prostorovým vztahem ke kandidátovi. Taková metoda však už není tak vhodná pro analýzu efektu ve volbách do Sněmovny a do Krajského zastupitelstva, protože v nich kandiduje mnohem větší počet osob, a tudíž zde máme poměrně široký soubor obcí s domácím kandidátem. Vliv efektu souseda na okolní obce tak mohou blízké obce s domácím kandidátem vzájemně rušit. Zároveň, jak jsme upozorňovali hlavně u voleb do Krajského zastupitelstva, jsou větší města běžně obsazena kandidáty hned několika stran, a tak v nich dochází z rozptýlení efektu.

Z těchto důvodů práce sledovala působení efektu souseda pouze v obcích, kde měli kandidáti nahlášeno bydliště a okolní obce řadila k ostatním v kraji. Aby se daly porovnat jednotlivé druhy voleb, postupovalo se stejně i u voleb do Senátu a spokojili

jsme se s reprodukováním výstupů studie Karolíny Malcové (2012) a s ukázkovým zobrazením prostorového rozložení podpory kandidátů KDU-ČSL. Zřejmě proto se závěry analýzy rozcházejí s těmi, ke kterým při analýze voleb do Poslanecké sněmovny v Pardubickém a Královéhradeckém kraji došel Jakub Cách (2011), který do výpočtu podpory stran v místech bydlišť jejich kandidátů zahrnoval i okolní obce. Ten označil efekt souseda ve volbách do Sněmovny za neprůkazný. Podle jeho analýzy nabývá na významu až u malých stran, které nepřekročily pětiprocentní hranici pro vstup do dolní komory Parlamentu, přičemž tyto strany často obsadily jen několik míst na kandidátní listině. Tyto závěry se zásadně rozcházejí se zjištěními učiněnými v této práci.

Další výzkumná otázka se týkala konkrétních politických stran a jejich volebních zisků s ohledem na efekt souseda. Konkrétně se práce snažila odpovědět na otázku, které strany těžily z efektu souseda v námi analyzovaných volbách nejvíce. Pro získání co nejpřesnější odpovědi byl vliv případné přítomnosti bydliště kandidáta v obci porovnán s dalšími faktory potenciálně ovlivňujícími zisky stran v obcích.

Prostřednictvím vícenásobné regresní analýzy se u naprosté většiny stran potvrdil signifikantní vliv přítomnosti domácího kandidáta v obci jako jedné z nezávisle proměnných vysvětlujících volební zisky strany v obcích Královéhradeckého kraje. Přítomnost bydliště kandidáta strany v obci se ukázala jako jeden z nejdůležitějších ukazatelů pro deskripci územní diferenciaci zisků politických stran ve všech sledovaných volbách významem srovnatelný snad jen s podílem ekonomických subjektů na počet obyvatel v obci. Do analýzy však mohly být zahrnuty pouze ukazatele dostupné za jednotlivé obce a mezi nimi není mj. průměrný měsíční příjem, který by mohl být také velmi důležitým faktorem při vysvětlení územní diferenciaci zisků stran.

Vesměs silnější vliv efektu souseda na volební výsledky vykazovaly strany chápané dle ustáleného socioekonomického dělení jako pravicové a středové (TOP 09, ODS, STAN, KDU-ČSL). Naopak na volební zisky stran levice (KSČM, ČSSD) a hnutí označovaných jako populistická (ANO, SPD) má efekt souseda nižší vliv a tento vzorec se opakoval prakticky ve všech analyzovaných volbách. Vzhledem ke kritickému nedostatku prací zabývajících se vlivem efektu souseda na zisky jednotlivých stran v českém prostředí nemůžeme tvrdit, že se tento vzorec platný pro vybrané volby v Královéhradeckém kraji vztahuje i na širší populaci, nebo dokonce na celou republiku. Těch několik málo studií zohledňujících politické strany ve vztahu s efektem souseda se týká pouze voleb do Senátu, a navíc se ve výsledcích značně rozcházejí. Zatímco podle studie Karolíny Malcové je efekt v případě ODS nejslabší ze všech tradičních stran

(Malcová 2012, 299), analýzy Petra Vody a Ondřeje Krále ukázaly opačný vztah (Voda 2009, 71-72; Král 2015, 94). Král zároveň došel k závěru, že efekt souseda silně působí na zisky kandidátů KSČM. Malcová zase odhalila silný efekt souseda u kandidátů KDU-ČSL.

I v této práci zaznamenala KDU-ČSL relativně vysoké volební zisky v domácích obcích svých kandidátů do Senátu. Ještě mnohem silnější byl tento efekt v případě kandidátů TOP 09 a STAN (v průměru čtyřikrát vyšší procentuální podpora v domácích obcích kandidátů než ve všech obcích celkově), u kterých jsme ale odhalili nízký vliv domácích obcí kandidátů na jejich celkový zisk ve všech obvodech dohromady. Z toho důvodu se jeví efekt souseda v senátních volbách jako přínosnější pro ANO a hlavně pro ODS. Kvůli nízkému počtu domovských obcí kandidátů v rámci patřičného volebního obvodu nebyl při analýze voleb do Senátu brán ohled na Piráty a SPD.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny i do Krajského zastupitelstva vykázalo nejsilnější efekt souseda hnutí STAN následované v obou případech stranou TOP 09 (vždy o více jak 75 % vyšší průměrný zisk v domovských obcích svých kandidátů než v celém kraji). Podrobnější analýzou kandidátních listin jsme zjistili, že tyto dva subjekty obsazují kandidátky mnoha regionálně významnými osobnostmi, často to bývají starostové svých domovských obcí, nebo jinak společensky angažovaní lidé. To je pravděpodobně důvod úspěchu těchto subjektů alespoň v obcích, ze kterých pocházejí jejich kandidáti.

Naopak hnutí SPD, na jehož výsledky nemá efekt souseda prakticky žádný vliv, nemá na kandidátkách do Sněmovny a Krajského zastupitelstva k dispozici prakticky žádnou osobnost regionálního významu nebo politicky činnou. Dalším subjektem, který z domovských obcí svých kandidátů do Poslanecké sněmovny a Krajského zastupitelstva příliš hlasů navíc „nevytěžil“, je ANO 2011. Levicové strany KSČM a ČSSD byly v tomto ohledu také pod průměrem.

Na druhé straně KDU-ČSL a ODS patřily k subjektům s poměrně silným vlivem efektu souseda. Lidovci se ve volbách do Poslanecké sněmovny těšili výrazné podpoře v domácích obcích svých kandidátů převážně v menších obcích, občanští demokraté byli silní i ve větších městech. Ke zlepšení zisků především v Hradci Králové jako zdaleka největším městě v kraji pomohla lidovcům v krajských volbách koalice s Hradeckým demokratickým klubem, který dodal na kandidátku mnoho regionálně významných osobností. Ještě výraznější rozdíl v působení efektu mezi volbami do Krajského zastupitelstva a Poslanecké sněmovny zaznamenala Česká pirátská strana, která se

v krajských volbách spojila do koalice se Stranou zelených, jež obsadila většinu míst na kandidátní listině dopomohla tak k tomuto posunu.

Doplňkově práce analyzovala také vliv přítomnosti bydliště kandidáta v obci na její volební účast. V případě voleb s poměrným volebním systémem se poměřovala i četnost využití preferenčního hlasování v obcích s domácím kandidátem a v obcích bez něj. U obou, řekněme, doplňkových aspektů efektu souseda byl předpoklad vyšších hodnot v obcích s přítomností rezidenta, který se ve volbách ucházel o danou politickou funkci.

Tento jakýsi mobilizační potenciál efektu souseda se v analýze ve větší míře neprojevil. Prakticky nulový vliv na volební účast měla přítomnost bydliště kandidáta v obci ve volbách do Poslanecké sněmovny. Ve volbách do Krajského zastupitelstva a do Senátu se tento vliv projevil pouze v menších obcích, což koresponduje s dřívějšími zjištěními Karolíny Malcové (Malcová 2012).

Poněkud průkaznější výsledky z hlediska efektu souseda přinesla analýza četnosti využívání preferenčního hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny a Krajského zastupitelstva. Rozdíly v počtu preferenčních hlasů na jeden platný volební lístek mezi obcemi s místním kandidátem a obcemi bez něj byly zaznamenány u obou voleb ve všech velikostních kategoriích obcí ve prospěch obcí s místním kandidátem. Ve volbách do Sněmovny činil tento rozdíl při zahrnutí všech obcí v kraji 0,08 a v krajských volbách 0,13 přednostního bodu na odevzdaný volební lístek, což nejsou fakticky příliš vysoké rozdíly, ale jsou alespoň statisticky významné. O něco průkaznější vliv efektu souseda na preferenční hlasování by mohla přinést analýza, která by se zabývala přímo kandidáty – kolik preferenčních hlasů v jaké obci obdrželi.

Oboru volební geografie v českém prostředí by prospělo více analýz se zaměřením na kontextuální vlivy volebního chování, kterých je velice málo. Většina analýz volebního chování spadá svým zaměřením do kompozitního přístupu volební geografie, který analyzuje volební chování na základě strukturálních charakteristik voličstva. Jak tato práce ukázala, i efekt souseda jako kontextuální prostorový vliv na volební výsledky je poměrně podstatným prvkem volebního chování v českém prostředí. Nebylo by od věci zanalyzovat jeho případný vliv i v jiných typech voleb a v rámci většího množství územních celků, především pak u voleb, kterým se analýzy efektu souseda doposud prakticky nevěnují, což jsou kromě senátních takřka všechny.

Seznam literatury a zdrojů

ASPIN, L. T., HALL, W. K. (1989): Friends and Neighbors Voting in Judicial Retention Elections: A Research Note Comparing Trial and Appellate Court Elections. *The Western Political Quarterly*, 42, 4, 587-596.

BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T., ŠIMON, M. (2014): Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka. *Geografie*, 119, 3, 240-258.

BLAŽEK, J., KOSTELECKÝ, T. (1991): Geografická analýza výsledku parlamentních voleb v roce 1990. *Sborník České geografické společnosti*, 96, 1, 1-14.

BUTLER, D., STOKES, D. (1969): *Political Change in Britain: Forces Shaping Electoral Choice*. St. Martin's Press, New York.

CÁCH, J. (2011): Efekt kandidáta při parlamentních volbách v Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Diplomová práce. Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.

CAPECCHI, V., FAINI, G. (1968): A Classification of Italian Regions According to Electoral Behavior. *Quality and Quantity*, 2, 1, 116-134.

CAPECCHI, V., GALLI, G. (1969): Determinants of Voting Behavior in Italy: A Linear Causal Model of Analysis. In: Dogan, M., Rokkan, S. (eds.): *Quantitative Ecological Analysis in the Social Sciences*. The M.I.T. Press, Cambridge, 235-283.

CÍSAŘ, O. (2017): Czech Republic: From Post-Communist Idealism to Economic Populism. *International Policy Analysis*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin.

ČERMÁK, D., MIKEŠOVÁ, R., STACHOVÁ, J. (2016): Regional differences in political trust: Comparing the Vysočina and Ústí Regions. *Communist and Post-Communist Studies*, 49, 2, 137-146.

EAGLES, M. (1995): Spatial and contextual models in political research. *Political Geography*, 14, 617, 499-502.

GIMPEL, J. G. (2008): Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*, 27, 2, 231-252.

- HEINISCH, R., SAXONBERG, S. (2017) Entrepreneurial Populism and the Radical Centre: Examples from Austria and the Czech Republic. In: Heinisch, R., Holtzová-Bachová, Ch., Mazzoleni, O. (eds.): Political Populism. International Studies on Populism, Nomos, Baden-Baden, 209-226.
- HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. (2004): Konfliktní linie: Moderní masová politika ve střední Evropě. Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno.
- JOHNSTON, R. (1974): Local effects in voting in a local election. *Annals of the Association of American Geographers*, 64, 3, 418-429.
- JOHNSTON, R. (1979): Political, Electoral, and Spatial Systems: An Essay in Political Geography. Oxford University Press, New York.
- JOHNSTON, R. (2009): Friends-and-Neighbors effect. In: Gregory, D. a kol. (2009): Dictionary of Human Geography, 5th edition. Wiley Blackwell, New Jersey.
- JOHNSTON, R., SHELLEY, F., TAYLOR, P. J. (eds.) (1990): Developments in Electoral Geography. Routledge, London.
- JOHNSTON, R., TAYLOR, P. J. (1979): Geography of Elections. Croom Helm, London.
- KEY, V. O. (1949): Southern Politics in State and Nation. Alfred P. Knopf, New York.
- KEY, V. O. (1955): A Theory of Critical Elections. *Journal of Politics*, 17, 1, 3-18.
- KOSTELECKÝ, T. (1993): Volby očima geografa. In: Sýkora, L. (ed.): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 167-186.
- KOSTELECKÝ, T., ČERMÁK, D. (2004): Vliv teritoriálně specifických faktorů na formování politických orientací voličů. *Sociologický časopis*, 40, 4, 469-488.
- KOSTELECKÝ, T. MIKEŠOVÁ, R., POLÁKOVÁ, M., ČERMÁK, D., BERNARD, J., ŠIMON, M. (2014): Koho volí Vaši sousedé? Prostorové vzorce volebního chování na území Česka od roku 1920 do roku 2006, jejich změny a možné příčiny. Sociologické nakladatelství SLON, Praha.

- KOSTELECKÝ, T., MIKEŠOVÁ, R., POLÁKOVÁ, M., ČERMÁK, D., BERNARD, J., ŠIMON, M. (2015): Geografie výsledků parlamentních voleb: prostorové vzorce volebního chování v Česku 1992-2013. Sociologický ústav AV ČR, Praha.
- KOUBA, K. (2007): Prostorová analýza českého stranického systému. Institucionalizace a prostorové režimy. Sociologický časopis, 43, 5, 1017-1037.
- KRÁL, O. (2015): Sousedský efekt ve vybraných senátních obvodech. Diplomová práce. Katedra politologie, FSS, Masarykova univerzita, Brno.
- KYLOUŠEK, J. (2007): České parlamentní volby 2006: analýza kandidátních listin. Politologický časopis 14, 1, 79-92.
- LAZARFELD, P. F., BERELSON, H., GAUDET, H. (1944): The People's Choice: How the Voter Make up his Mind in a Presidential Campaign. Columbia University Press, New York.
- LEBEDA, T. (2001): Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. Sociologický časopis. 37, 4, 425-448.
- LEBEDA, T., MALCOVÁ, K., LACINA, T. (2009): Volby do Senátu 1996 až 2008. Sociologický ústav AV ČR, Praha
- LEWIS-BECK, M. S., RICE, T. W. (1983): Localism in Presidential Elections: The Home State Advantage. American Journal of Political Science, 27, 3, 548-556.
- LINEK, L. (2007): Vliv volební účasti na zisky jednotlivých politických stran: případ voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Politologický časopis, 14, 3, 205-223.
- LINEK, L. (ed.) (2012): Voliči a volby 2010. Sociologické nakladatelství SLON, Praha.
- LINEK, L., LYONS P. (2013): Dočasná stabilita? Volební podpora politických stran v České republice v letech 1990-2010. Sociologické nakladatelství SLON, Praha.
- LIPSET, S. M., ROKKAN S. (eds.) (1967): Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives. The Tree Press, New York.
- MALCOVÁ, K. (2012): Lokální aspekt volební podpory kandidátů do Senátu Parlamentu ČR. Sociologický časopis, 48, 2, 283-314

- McALLISTER, I., MAIR, R. (1982): A Territorial versus a Class Appeal? The Labour Parties of the British Isles' Periphery. *European Journal of Political Research*, 10, 1, 17-34
- MIHULA, F. (2016): Volby do Zastupitelstva města Hradec Králové v roce 2014. Bakalářská práce. Katedra politologie, FF, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové.
- PINK, M. (2005): Současné přístupy k volební geografii. In: Fiala, P., Strmiska, M. (eds.): *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 148-162.
- PINK, M. (2010): Volební geografie. In: Balík, S. a kol.: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 209–234.
- PINK, M. (2012): The Electoral Base of Left-Wing Post-Communist Political Parties in the Former Czechoslovakia. *Středoevropské politické studie*, MPÚ, Brno, XIV, 2-3, 170-190.
- PINK, M., EIBL, O., HAVLÍK, V., MADLEŇÁK, T., SPÁČ, P., VODA, P. (2012): *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny*. CDK, Brno.
- PINK, M., KYLOUŠEK, J. (2009): Voličská základna sociálnědemokratických stran v bývalém Československu a její prostorové proměny. *Evropská volební studia*, 1/IV, 1, 1-21.
- RANTALA, O. (1967): The Political Regions of Finland. *Scandinavian Political Studies*, A2, 2, 117-140.
- REIF, K., SCHMITT, H. (1980). Nine second-order national elections: A conceptual framework for the analysis of European election results. *European Journal of Political Research*, 8, 1, 3-44.
- REYNOLDS, D. R. (1969): A Spatial Model for Analyzing Voting Behavior. *Acta Sociologica*, 12, 3, 122-131.
- RICE, T. W., MACHTOVÁ, A. A. (1987): The hometown advantage: mobilization or conversion? *Political Behavior*, 9, 3, 257-262.

ROUBÍK, F. (1951): Soupis map českých zemí 1. Státní nakladatelství učebnic, Praha.

ROUBÍK, F. (1955): Soupis map českých zemí 2. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha.

SAUER, C. O. (1918): Geography and the Gerrymander. American Political Science Review, 12, 3, 403-426.

SIEGFRIED, A. (1913): Tableau politique de la France de l'Ouest sous la Troisième République. Aram Colin, Paris.

ŠIMON, M. (2015): Measuring phantom borders: the case of Czech/Czechoslovakian electoral geography. Erdkunde, 69, 2, 139-150.

ŠPRINCOVÁ, V. (2016): Analýza výsledků voleb do zastupitelstev krajů v roce 2016 z hlediska zastoupení žen. Fórum 50 %, o.p.s, Praha.

TAYLOR, P. J. (1985): Political Geography: Work economy, Nation- state and Locality. Longman, London and New York.

TATALOVICH, R. (1975): „Friends and Neighbors“ Voting: Mississippi, 1943 – 73. The Journal of Politics, 37, 3, 807-814.

TENGLER, O. (2014): Sousedský efekt v senátních volbách v ČR. Diplomová práce. Katedra politologie, FSS, Masarykova univerzita, Brno.

VAN WINGEN, J., PARKER, B. (1979): Measuring Friends-and-Neighbors Voting. American Politics Quarterly, 7, 367-383.

VODA, P. (2009): Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí. Diplomová práce. Katedra politologie, FSS, Masarykova univerzita, Brno.

VODA, P., PINK, M. (2009): Kandidáti v poslaneckých volbách. Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR v roce 2006. Středoevropské politické studie, 2009, 11, 2-3, 163-180.

Internetové zdroje

Česká televize (2017): Volby 2017 – Česká pirátská strana.

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/tema/484432-volby-2017-ceska-piratska-strana> (cit.

28. 3. 2018)

ČTK (2017): Na Trutnovsku chce do Senátu devět lidí včetně Hlavatého.

<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-trutnovsku-chce-do-senatu-devet-lidi-vcetne-hlavateho/1552847> (cit. 27. 3. 2018).

ČULÍK, J. (2018): Reflections on the Czech election. Europe Now,

<https://www.europenowjournal.org/2018/01/31/the-czech-presidential-election> (cit. 23. 3. 2018).

DOLEJŠÍ, V. (2018): Odhalení unikátní studie: Při sčítání českých voleb se chybuje a podvádí. Seznam zprávy, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/odhaleni-unikatni-studie-pri-scitani-ceskych-voleb-se-chybuje-a-podvadi-44573?seq-no=7&dop-ab-variant=&source=article-detail&autoplay=1> (cit. 7. 4. 2018).

Hradec Králové, oficiální stránky statutárního města (2018): Členové zastupitelstva.

<https://www.hrdeckralove.org/hradec-kralove/clenove-zastupitelstva#article> (cit. 7. 3. 2018).

Info.cz (2018): O voličský průkaz už teď nezažádáte. Zájem o ně byl ale mimořádně vysoký. <https://www.info.cz/volby/prezidentske-volby-2018/o-volicsky-prukaz-uz-ted-nezazadate-zajem-o-ne-byl-ale-mimoradne-vysoky-22958.html> (cit. 1. 3. 2018).

NOVOTNÁ, K., BRODCOVÁ, D. (2017): Poslanec Hlavatý bude znovu kandidovat do Senátu. Před týdnem opětovnou kandidaturu zavrhoval. iROZHLAS.cz,

https://www.irozhlas.cz/volby/poslanec-hlavaty-bude-znovu-kandidovat-do-senatu-pred-tydnem-opetovnou_1711021630_dbr (cit. 24. 3. 2018).

RAKUŠAN, V. (2015): STAN - hnutí, které nespadlo z nebe. STAROSTOVÉ A

NEZÁVISLÍ, <https://www.starostove-nezavisli.cz/regiony/stredocesky-kraj/aktuality/stan-hnuti-ktere-nespadlo-z-nebe> (cit. 10. 3. 2018).

WIRNITZER, J. (2016): Politická mapa podle čtenářů: Úsvit a ANO neuchopitelní, o KSČM máte jasno. iDNES.cz, https://zpravy.idnes.cz/politicky-kompas-prvni-zjisteni-d43-/domaci.aspx?c=A160911_141109_domaci_jw (cit. 28. 3. 2018).

Zdroje dat

ČSÚ (2002): Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15.6.2002. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 2. 11. 2017).

ČSÚ (2006a): Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02.06. – 03.06.2006. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 2. 11. 2017).

ČSÚ (2006b): Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 20.10. – 21.10.2006. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 4. 2. 2018).

ČSÚ (2008): Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 17.10. – 18.10.2008. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 4. 2. 2018).

ČSÚ (2010a): Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05.2010. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 2. 11. 2017).

ČSÚ (2010b): Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 15.10. – 16.10.2010. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 4. 2. 2018).

ČSÚ (2012): Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 12.10. – 13.10.2012. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 17. 12. 2017).

ČSÚ (2013a): Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 2. 11. 2017).

ČSÚ (2013b): Statistický lexikon obcí – 2013. Český statistický úřad, Praha. www.czso.cz (cit. 30. 12. 2017).

ČSÚ (2014a): Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 10.10. – 11.10.2014. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 17. 12. 2017).

ČSÚ (2014b): Volby do zastupitelstev obcí 10.10. - 11.10.2014. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 20. 12. 2017).

ČSÚ (2016a): Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7.10. – 8.10.2016. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 23. 11. 2017).

ČSÚ (2016b): Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 7.10. – 8.10.2016. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 17. 12. 2017).

ČSÚ (2017a): Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 2. 12. 2017).

ČSÚ (2017b): Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2017. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 22. 8. 2017).

ČSÚ (2017c): Statistická ročenka Královéhradeckého kraje. Český statistický úřad, Hradec Králové. (cit. 22. 8. 2017)

ČSÚ (2018): Doplnovací volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 5.1. – 6.1.2018. Český statistický úřad, Praha. www.volby.cz (cit. 26. 2. 2018).

MEDIAN (2017): Výzkum pro volební studio ČT II., Analýza výsledků voleb podle typu obcí. [http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/2010571-
vyzkum_median_2_0.pdf](http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/2010571-vyzkum_median_2_0.pdf) (cit. 14. 12. 2017).

SLDB (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Český statistický úřad, Praha (cit. 30. 12. 2017).

Veřejná databáze ČSÚ (2017): vybrané statistiky. Český statistický úřad, Praha. vdb.czso.cz (cit. 30. 12. 2017).

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

Příloha 1 – Procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Politický subjekt	Všechny obce		Domácí obce kandidátů			Obce bez domácího kandidáta		
	Průměrný zisk	Celkový zisk	Počet	Průměrný zisk	Celkový zisk	Počet	Průměrný zisk	Celkový zisk
ANO	33,02	31,77	11	35,31	31,05	437	32,96	32,15
ČSSD	6,40	6,50	18	8,01	6,91	430	6,33	6,22
KDU-ČSL	5,77	5,84	15	8,79	6,14	433	5,67	5,68
KSČM	7,72	7,10	15	9,22	6,98	433	7,67	7,17
ODS	10,25	11,56	15	14,25	13,19	433	10,11	10,63
Piráti	9,82	10,73	8	11,33	12,23	440	9,80	10,12
SPD	10,55	10,05	9	10,14	9,41	439	10,56	10,36
STAN	5,79	5,08	17	10,98	6,35	431	5,56	4,55
TOP 09	4,26	5,13	13	8,12	6,82	435	4,14	4,33

Zdroj: ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Příloha 2 – Procentuální zisky vybraných politických stran v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva KHK 2016

Politický subjekt	Všechny obce		Domácí obce kandidátů			Obce bez domácího kandidáta		
	Průměrný zisk	Celkový zisk	Počet	Průměrný zisk	Celkový zisk	Počet	Průměrný zisk	Celkový zisk
ANO	26,14	25,18	21	29,29	26,70	427	25,98	24,03
ČSSD	13,48	13,08	28	16,20	13,61	420	13,29	12,51
KDU-ČSL	8,19	9,75	27	14,42	11,34	421	7,79	7,93
KSČM	9,87	9,39	27	12,42	9,75	421	9,70	9,05
ODS	8,80	9,93	30	13,69	11,22	418	8,45	8,53
Piráti	4,22	5,27	21	6,84	6,80	427	4,09	4,15
SPD	5,65	5,54	22	6,81	5,42	426	5,59	5,64
STAN	10,79	8,98	42	19,01	9,66	406	9,94	8,19
TOP 09	7,05	7,74	26	12,73	9,17	422	6,70	6,47

Zdroj: ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; vlastní výpočty

Příloha 3 – Procentuální zisky vybraných politických stran ve volbách do Senátu PČR v obcích volebních obvodů Náchod (2006, 2012), Hradec Králové (2008, 2014), Rychnov nad Knežnou (2008, 2014), Jičín (2010, 2016) a Trutnov (2014, 2018)

Politický subjekt	Všechny obce		Domácí obce kandidátů			Obce bez domácího kandidáta		
	Průměrný zisk	Celkový zisk	Počet	Průměrný zisk	Celkový zisk	Počet	Průměrný zisk	Celkový zisk
ANO	21,79	20,00	5	37,76	26,24	630	21,67	18,41
ČSSD	24,40	24,37	6	37,82	21,27	1101	24,33	24,74
KDU-ČSL	10,62	8,79	4	28,47	16,45	766	10,52	10,04
KSČM	10,12	10,23	10	16,81	11,02	1097	10,06	9,95
ODS	17,14	20,45	8	29,13	27,84	883	17,03	17,43
Piráti	6,09	5,91	1	18,88	18,88	215	6,03	5,84
TOP09 + STAN	17,32	16,77	4	70,07	73,49	805	17,06	15,93

Zdroj: ČSÚ 2006b; ČSÚ 2008; ČSÚ 2010b; ČSÚ 2012; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; ČSÚ 2018; vlastní výpočty

Příloha 4 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ANO 2011 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

		Coefficients ^a						
		Unstandardized		Standardized			Collinearity Statistics	
		Coefficients		Coefficients				
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	31,704	8,479		3,739	,000		
	Počet obyvatel 2017 log	-1,466	,814	-,100	-1,801	,072	,567	1,765
	Volební účast PS 2017	-,017	,056	-,017	-,299	,765	,551	1,814
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,280	,101	,147	2,784	,006	,632	1,581
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,515	,100	-,267	-5,124	,000	,652	1,534
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	,108	,207	,024	,521	,602	,867	1,154
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,480	,178	,152	2,702	,007	,559	1,790
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,164	,057	,193	2,868	,004	,389	2,571
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,215	,108	,151	1,994	,047	,307	3,259
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,375	,057	-,310	-6,523	,000	,779	1,283
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,169	,143	-,067	-1,184	,237	,558	1,791
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,048	,201	-,011	-,239	,811	,861	1,162
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,023	,119	,010	,197	,844	,697	1,435
	ANO kandidát	4,233	2,101	,092	2,015	,045	,841	1,190

a. Dependent Variable: ANO PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 23,5 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,235$; $R = 0,484$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 10,24$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 5 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ČSSD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
	1	(Constant)	13,141			3,874	
	Počet obyvatel 2017 log	-,473	,376	-,076	-1,258	,209	,553 1,808
	Volební účast PS 2017	-,048	,025	-,113	-1,872	,062	,552 1,810
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,092	,046	,113	2,008	,045	,633 1,580
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,123	,046	-,149	-2,677	,008	,652 1,534
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	-,023	,095	-,012	-,245	,807	,865 1,157
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,036	,081	,027	,446	,656	,559 1,789
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,014	,026	,040	,555	,579	,391 2,559
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,033	,049	,055	,676	,500	,307 3,260
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,003	,026	-,006	-,110	,913	,779 1,284
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,139	,066	-,128	-2,114	,035	,548 1,824
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,109	,092	-,057	-1,187	,236	,860 1,163
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,073	,054	-,073	-1,356	,176	,696 1,436
	ČSSD kandidát	2,361	,791	,153	2,985	,003	,767 1,304

a. Dependent Variable: ČSSD PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 12,5 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,125$; $R = 0,353$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 4,76$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 6 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
	1	(Constant)	-6,711			4,112	
	Počet obyvatel 2017 log	,660	,398	,068	1,657	,098	1,796
	Volební účast PS 2017	,029	,027	,044	1,071	,285	1,810
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,017	,049	,014	,358	,721	1,575
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,010	,049	,008	,213	,832	1,534
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	-,085	,101	-,028	-,845	,399	1,159
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,016	,086	,008	,190	,849	1,789
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,023	,028	-,041	-,834	,405	2,564
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,078	,052	-,083	-1,493	,136	3,260
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,589	,028	,733	21,112	,000	1,288
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,011	,069	,006	,152	,879	1,794
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,220	,097	-,075	-2,259	,024	1,163
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,120	,057	,076	2,084	,038	1,435
	KDU-ČSL kandidát	1,935	,890	,074	2,174	,030	1,227

a. Dependent Variable: KDU-ČSL PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 59,3 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,593$; $R = 0,770$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 48,72$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 7 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KSČM v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	29,113	4,539		6,414	,000		
Počet obyvatel 2017 log	-,360	,431	-,046	-,835	,404	,581	1,723
Volební účast PS 2017	-,074	,030	-,142	-2,485	,013	,552	1,810
Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,021	,054	-,021	-,393	,695	,633	1,579
Podíl ekonomických subjektů 2017	-,246	,054	-,240	-4,573	,000	,652	1,534
Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	-,096	,111	-,039	-,861	,390	,865	1,156
Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,024	,095	,014	,248	,805	,559	1,789
Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,082	,031	-,182	-2,682	,008	,391	2,561
Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,100	,058	-,133	-1,735	,083	,307	3,258
Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,116	,031	-,181	-3,775	,000	,779	1,283
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,108	,076	-,080	-1,412	,159	,559	1,789
Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,162	,108	,069	1,508	,132	,861	1,162
Podíl svobodných obyvatel 2011	-,143	,064	-,114	-2,243	,025	,697	1,436
KSČM kandidát	1,826	,958	,087	1,906	,057	,860	1,162

a. Dependent Variable: KSČM PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 22,0 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,220$; $R = 0,469$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 9,41$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 8 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ODS v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	5,293	5,608		,944	,346		
Počet obyvatel 2017 log	,252	,541	,025	,465	,642	,563	1,777
Volební účast PS 2017	,096	,037	,141	2,591	,010	,550	1,817
Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,164	,067	-,125	-2,462	,014	,635	1,576
Podíl ekonomických subjektů 2017	,443	,067	,333	6,664	,000	,652	1,534
Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	,151	,137	,048	1,101	,272	,867	1,153
Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,548	,118	-,251	-4,655	,000	,559	1,789
Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,079	,038	-,135	-2,090	,037	,390	2,564
Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,114	,071	-,116	-1,590	,113	,307	3,262
Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,003	,038	-,003	-,073	,942	,777	1,287
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,141	,094	,081	1,494	,136	,558	1,791
Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,094	,133	,031	,705	,481	,860	1,163
Podíl svobodných obyvatel 2011	,023	,079	,014	,288	,774	,697	1,435
ODS kandidát	2,997	1,212	,110	2,474	,014	,821	1,218

a. Dependent Variable: ODS PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 29,5 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,295$; $R = 0,543$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 13,95$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 9 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky České pirátské strany v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	4,704	4,534		1,037	,300		
Počet obyvatel 2017 log	-,340	,431	-,046	-,788	,431	,582	1,718
Volební účast PS 2017	-,013	,030	-,025	-,419	,675	,552	1,813
Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,056	,054	-,057	-1,030	,304	,635	1,575
Podíl ekonomických subjektů 2017	,241	,054	,244	4,477	,000	,652	1,535
Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	-,013	,111	-,006	-,117	,907	,864	1,158
Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,089	,095	-,055	-,938	,349	,559	1,790
Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,047	,031	,108	1,537	,125	,390	2,563
Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,099	,058	,136	1,711	,088	,306	3,267
Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,043	,031	-,069	-1,392	,165	,779	1,284
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,179	,076	,138	2,338	,020	,559	1,790
Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,075	,108	-,033	-,696	,487	,858	1,165
Podíl svobodných obyvatel 2011	,028	,064	,023	,434	,665	,695	1,438
Piráti kandidát	1,507	1,293	,055	1,166	,244	,873	1,145

a. Dependent Variable: Piráti PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 15,8 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,158$; $R = 0,397$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 6,25$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 10 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky SPD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	24,125	5,074		4,755	,000		
Počet obyvatel 2017 log	,367	,486	,045	,755	,451	,573	1,744
Volební účast PS 2017	-,040	,033	-,073	-1,191	,234	,552	1,812
Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,164	,060	-,155	-2,711	,007	,635	1,574
Podíl ekonomických subjektů 2017	-,173	,060	-,162	-2,868	,004	,650	1,538
Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	,062	,124	,025	,501	,616	,867	1,153
Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,109	,107	-,062	-1,025	,306	,558	1,793
Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,018	,034	-,039	-,533	,594	,390	2,561
Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,023	,065	-,030	-,360	,719	,307	3,252
Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,014	,034	,021	,398	,691	,779	1,283
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,226	,085	-,161	-2,645	,008	,560	1,784
Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,125	,121	,051	1,038	,300	,861	1,162
Podíl svobodných obyvatel 2011	-,115	,071	-,088	-1,611	,108	,697	1,435
SPD kandidát	-,445	1,374	-,016	-,324	,746	,862	1,161

a. Dependent Variable: SPD PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 10,0 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,100$; $R = 0,316$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 3,71$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 11 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky STAN v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	,097	5,068		,019	,985		
	Počet obyvatel 2017 log	-1,327	,479	-,161	-2,771	,006	,581	1,721
	Volební účast PS 2017	,029	,033	,053	,885	,376	,552	1,811
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,045	,060	,042	,752	,453	,632	1,583
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,166	,060	,151	2,760	,006	,648	1,544
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	-,143	,123	-,055	-1,156	,248	,866	1,155
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,284	,106	,158	2,679	,008	,559	1,789
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,055	,034	,115	1,626	,105	,391	2,558
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,012	,064	,015	,187	,852	,307	3,259
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,060	,034	-,088	-1,759	,079	,778	1,285
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,017	,085	,011	,195	,846	,561	1,783
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,117	,120	,047	,979	,328	,861	1,162
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,040	,071	,030	,560	,576	,694	1,442
	STAN kandidát	6,723	,999	,319	6,733	,000	,867	1,153

a. Dependent Variable: STAN PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 15,3 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,153$; $R = 0,392$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 6,05$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 12 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky TOP 09 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR 2017

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-6,221	3,462		-1,797	,073		
	Počet obyvatel 2017 log	-,216	,320	-,036	-,677	,499	,611	1,636
	Volební účast PS 2017	,047	,023	,116	2,069	,039	,552	1,810
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,014	,041	-,017	-,333	,739	,628	1,592
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,189	,041	,238	4,607	,000	,650	1,540
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2017	,132	,084	,070	1,561	,119	,867	1,153
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,096	,072	-,074	-1,321	,187	,559	1,789
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,025	,023	-,072	-1,081	,280	,390	2,563
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,031	,044	-,053	-,707	,480	,307	3,254
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,038	,023	,077	1,633	,103	,778	1,286
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,175	,058	,168	3,012	,003	,561	1,784
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,102	,082	,056	1,246	,214	,854	1,171
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,147	,048	,152	3,035	,003	,694	1,441
	TOP09 kandidát	2,901	,770	,167	3,766	,000	,884	1,131

a. Dependent Variable: TOP09 PS 2017

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2017a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 24,7 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,247$; $R = 0,497$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 10,93$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 13 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ANO 2011 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
	1 (Constant)	43,155	9,598				4,496
Počet obyvatel 2017 log	-4,769	1,055	-,287	-4,520	,000	,498	2,009
Volební účast KZ 2016	-,040	,055	-,042	-,726	,468	,605	1,652
Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,094	,124	,043	,759	,448	,621	1,612
Podíl ekonomických subjektů 2017	-,485	,119	-,221	-4,086	,000	,689	1,452
Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	,402	,209	,095	1,921	,055	,825	1,212
Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,126	,216	-,035	-,581	,562	,557	1,797
Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,111	,070	,115	1,588	,113	,385	2,599
Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,356	,129	,220	2,750	,006	,315	3,178
Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,217	,071	-,158	-3,072	,002	,760	1,316
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,076	,175	,026	,435	,664	,548	1,824
Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,001	,246	,000	,005	,996	,848	1,179
Podíl svobodných obyvatel 2011	-,209	,143	-,078	-1,468	,143	,712	1,405
ANO kandidát	5,893	1,939	,154	3,039	,003	,781	1,281

a. Dependent Variable: ANO KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 12,7 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,127$; $R = 0,356$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 4,85$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 14 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ČSSD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	29,547	7,422		3,981	,000		
	Počet obyvatel 2017 log	-1,291	,828	-,103	-1,560	,120	,462	2,162
	Volební účast KZ 2016	-,021	,042	-,029	-,506	,613	,608	1,646
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,022	,094	,013	,234	,815	,609	1,643
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,288	,090	-,173	-3,204	,001	,688	1,453
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,005	,158	-,001	-,030	,976	,828	1,208
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,256	,164	,094	1,565	,118	,557	1,796
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,006	,053	,008	,107	,915	,385	2,596
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,023	,098	-,019	-,236	,813	,315	3,173
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,066	,053	-,063	-1,229	,220	,760	1,316
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,298	,132	-,136	-2,251	,025	,547	1,828
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,168	,186	,044	,906	,366	,848	1,179
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,191	,108	-,094	-1,766	,078	,705	1,419
	ČSSD kandidát	5,503	1,385	,218	3,974	,000	,667	1,499

a. Dependent Variable: ČSSD KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 12,8 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,128$; $R = 0,358$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 4,89$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 15 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Coefficients ^a							
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	-3,514	6,864				
	Počet obyvatel 2017 log	,076	,801	,005	,094	,925	2,297
	Volební účast KZ 2016	-,024	,040	-,028	-,616	,538	1,663
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,142	,088	-,073	-1,617	,107	1,615
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,039	,084	,020	,458	,647	1,453
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,062	,148	-,016	-,415	,678	1,211
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,154	,154	,048	1,001	,318	1,797
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,037	,050	,043	,747	,456	2,602
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,160	,092	,111	1,741	,082	3,189
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,780	,050	,634	15,530	,000	1,317
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,143	,124	-,055	-1,154	,249	1,826
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,307	,175	-,068	-1,754	,080	1,184
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,063	,101	,026	,622	,535	1,405
	KDU-ČSL kandidát	6,300	1,337	,207	4,711	,000	1,531

a. Dependent Variable: KDU-ČSL KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 45,2 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,452$; $R = 0,672$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 27,46$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 16 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky KSČM v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics		
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF	
	1	(Constant)	38,461			6,445		5,967
	Počet obyvatel 2017 log	-1,451	,722	-,124	-2,009	,045	,472	2,117
	Volební účast KZ 2016	-,149	,037	-,220	-4,009	,000	,604	1,657
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,011	,083	-,007	-,138	,890	,616	1,624
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,281	,079	-,182	-3,551	,000	,687	1,455
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,148	,139	-,050	-1,062	,289	,827	1,209
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,112	,144	-,044	-,775	,439	,557	1,796
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,041	,047	-,061	-,888	,375	,384	2,603
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,214	,086	-,188	-2,478	,014	,314	3,180
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,136	,047	-,141	-2,887	,004	,760	1,315
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,030	,116	,015	,255	,799	,549	1,822
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,463	,164	,130	2,823	,005	,849	1,178
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,223	,095	-,119	-2,349	,019	,711	1,406
	KSČM kandidát	4,052	1,187	,170	3,413	,001	,731	1,368

a. Dependent Variable: KSČM KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 21,4 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,214$; $R = 0,463$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 9,11$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 17 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky ODS v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	16,037	6,547		2,450	,015		
	Počet obyvatel 2017 log	-,497	,739	-,043	-,673	,501	,473	2,115
	Volební účast KZ 2016	-,079	,038	-,118	-2,083	,038	,598	1,674
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,108	,084	-,071	-1,284	,200	,621	1,611
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,340	,081	,221	4,195	,000	,689	1,452
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,079	,143	-,027	-,555	,579	,826	1,210
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,253	,148	-,100	-1,714	,087	,557	1,796
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,029	,048	-,043	-,609	,543	,385	2,599
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,107	,088	,094	1,209	,227	,314	3,181
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,042	,048	,043	,865	,388	,759	1,318
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,034	,119	,017	,282	,778	,548	1,826
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,021	,168	,006	,127	,899	,848	1,179
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,155	,097	-,083	-1,595	,111	,710	1,408
	ODS kandidát	5,165	1,155	,228	4,472	,000	,734	1,363

a. Dependent Variable: ODS KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 17,1 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,171$; $R = 0,414$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 6,89$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 18 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky České pirátské strany v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	7,014	3,661		1,916	,056		
	Počet obyvatel 2017 log	-,741	,392	-,117	-1,891	,059	,528	1,894
	Volební účast KZ 2016	-,018	,021	-,048	-,830	,407	,610	1,639
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,128	,047	-,155	-2,704	,007	,621	1,610
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,026	,045	-,031	-,571	,569	,688	1,454
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	,147	,080	,091	1,832	,068	,819	1,221
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,002	,083	,001	,022	,982	,557	1,797
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,010	,027	-,026	-,365	,716	,385	2,598
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,065	,049	,106	1,317	,189	,315	3,174
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,021	,027	,039	,759	,448	,760	1,316
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,153	,067	,139	2,290	,022	,550	1,820
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,053	,094	,028	,568	,570	,849	1,178
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,002	,054	-,002	-,033	,974	,712	1,405
	Piráti kandidát	2,946	,710	,203	4,149	,000	,851	1,175

a. Dependent Variable: Piráti KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 11,9 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,119$; $R = 0,345$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 4,52$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 19 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky SPD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	6,262	4,293		1,459	,145		
	Počet obyvatel 2017 log	-,029	,464	-,004	-,062	,950	,514	1,946
	Volební účast KZ 2016	,004	,025	,009	,157	,876	,610	1,640
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,066	,055	-,071	-1,200	,231	,620	1,612
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,144	,053	-,154	-2,721	,007	,689	1,452
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	,053	,094	,029	,568	,570	,822	1,216
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,049	,097	-,032	-,509	,611	,556	1,799
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,004	,031	,009	,124	,901	,385	2,595
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,009	,058	,013	,152	,879	,315	3,179
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,023	,032	-,039	-,723	,470	,760	1,315
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,043	,078	-,035	-,553	,581	,548	1,824
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,104	,110	,048	,941	,347	,840	1,190
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,062	,064	,054	,971	,332	,711	1,407
	SPD kandidát	1,080	,830	,068	1,302	,194	,814	1,228

a. Dependent Variable: SPD KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 4,7 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,047$; $R = 0,218$).

Tento regresní model není podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 1,66$; $Sig. = 0,07$).

Příloha 20 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky STAN v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	5,331	10,791		,494	,622		
	Počet obyvatel 2017 log	-1,839	1,224	-,094	-1,503	,134	,460	2,173
	Volební účast KZ 2016	,082	,062	,073	1,329	,185	,605	1,653
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,086	,138	,034	,620	,536	,617	1,620
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,468	,133	,182	3,528	,000	,686	1,458
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,321	,233	-,065	-1,378	,169	,829	1,207
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,311	,241	,074	1,289	,198	,557	1,796
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,028	,078	,025	,362	,718	,385	2,600
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,336	,145	-,177	-2,320	,021	,313	3,198
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,323	,079	-,200	-4,081	,000	,756	1,323
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,310	,195	-,092	-1,591	,112	,549	1,821
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,592	,274	-,100	-2,159	,031	,848	1,179
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,252	,159	,080	1,584	,114	,710	1,409
	STAN kandidát	11,885	1,638	,366	7,255	,000	,716	1,397

a. Dependent Variable: STAN KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 21,1 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,211$; $R = 0,459$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 8,91$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 21 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky TOP 09 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Krajského zastupitelstva 2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-7,561	6,491		-1,165	,245		
	Počet obyvatel 2017 log	-2,448	,697	-,204	-3,510	,000	,514	1,947
	Volební účast KZ 2016	,064	,037	,093	1,732	,084	,607	1,648
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,042	,083	,027	,503	,615	,615	1,627
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,277	,080	,175	3,481	,001	,689	1,452
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,172	,140	-,056	-1,229	,220	,829	1,207
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,273	,145	-,105	-1,878	,061	,557	1,796
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,024	,047	-,034	-,507	,612	,384	2,601
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,074	,087	,063	,852	,395	,315	3,174
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,063	,047	,064	1,328	,185	,760	1,316
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,232	,117	,112	1,982	,048	,549	1,821
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,186	,165	,051	1,125	,261	,844	1,184
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,325	,096	,168	3,385	,001	,709	1,411
	TOP09 kandidát	6,606	1,174	,265	5,626	,000	,785	1,274

a. Dependent Variable: TOP09 KZ 2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2016a; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 24,5 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,245$; $R = 0,495$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 10,81$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 22 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů ANO 2011 v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	52,172	15,661		3,331	,001		
	Počet obyvatel 2017 log	-5,357	1,586	-,192	-3,377	,001	,587	1,703
	Volební účast Senát 2012-2016	,105	,063	,083	1,662	,097	,758	1,319
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,215	,203	,058	1,057	,291	,635	1,576
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,208	,194	-,057	-1,074	,284	,682	1,465
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	,603	,351	,083	1,715	,087	,801	1,248
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,762	,354	-,127	-2,151	,032	,548	1,824
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,041	,114	-,025	-,359	,720	,384	2,603
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,506	,212	-,186	-2,388	,017	,314	3,186
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,797	,112	-,347	-7,099	,000	,795	1,258
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,232	,280	,048	,830	,407	,569	1,756
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,994	,399	-,118	-2,489	,013	,849	1,178
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,039	,235	-,008	-,164	,870	,716	1,397
	ANO kandidát	18,747	6,713	,131	2,793	,005	,862	1,160

a. Dependent Variable: ANO Senát 2012-2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 19,6 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,196$; $R = 0,443$).

Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 7,94$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 23 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů ČSSD v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

		Coefficients ^a						Collinearity Statistics	
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Tolerance	VIF	
		B	Std. Error	Beta					
1	(Constant)	-10,748	15,465		-,695	,487			
	Počet obyvatel 2017 log	2,978	1,547	,109	1,925	,055	,601	1,663	
	Volební účast Senát 2012-2016	,347	,063	,281	5,557	,000	,760	1,315	
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,062	,200	-,017	-,312	,755	,637	1,571	
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,686	,192	-,191	-3,584	,000	,682	1,466	
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-1,290	,349	-,183	-3,693	,000	,790	1,266	
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	1,439	,350	,245	4,115	,000	,548	1,825	
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,162	,113	,102	1,444	,150	,385	2,598	
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,465	,209	,175	2,225	,027	,315	3,179	
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,293	,111	-,131	-2,644	,008	,795	1,258	
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,672	,274	-,142	-2,449	,015	,576	1,736	
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,099	,394	,012	,251	,802	,849	1,177	
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,287	,232	,064	1,235	,217	,715	1,398	
	ČSSD kandidát	13,368	6,530	,096	2,047	,041	,888	1,126	

a. Dependent Variable: ČSSD Senát 2012-2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 17,8 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,178$; $R = 0,422$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 7,08$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 24 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů KDU-ČSL v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-35,454	14,079		-2,518	,012		
	Počet obyvatel 2017 log	2,369	1,329	,115	1,783	,076	,560	1,786
	Volební účast Senát 2012-2016	,243	,056	,263	4,361	,000	,642	1,558
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,012	,174	-,004	-,068	,946	,597	1,676
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,219	,179	,066	1,226	,222	,813	1,231
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,374	,314	-,066	-1,191	,235	,765	1,306
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,650	,287	,149	2,266	,024	,540	1,851
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,018	,101	-,014	-,178	,859	,392	2,553
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,281	,194	-,123	-1,448	,149	,323	3,097
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,666	,084	,443	7,913	,000	,741	1,350
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,350	,228	,096	1,536	,126	,591	1,693
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,838	,429	,102	1,955	,052	,851	1,175
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,525	,201	,153	2,614	,010	,679	1,472
	KDU-ČSL kandidát	6,140	5,558	,056	1,105	,270	,896	1,117

a. Dependent Variable: KDU-ČSL Senát 2012-2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 46,3 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,463$; $R = 0,680$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 15,30$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 25 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů KSČM v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	27,501	8,302		3,313	,001		
	Počet obyvatel 2017 log	-,045	,834	-,003	-,054	,957	,600	1,667
	Volební účast Senát 2012-2016	-,114	,034	-,176	-3,371	,001	,758	1,318
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,114	,108	-,060	-1,056	,292	,637	1,569
	Podíl ekonomických subjektů 2017	-,354	,103	-,189	-3,433	,001	,683	1,465
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	,206	,187	,056	1,101	,272	,799	1,252
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,171	,188	-,056	-,907	,365	,549	1,823
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,110	,061	-,134	-1,819	,070	,384	2,606
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,041	,113	-,029	-,362	,717	,314	3,183
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	,268	,060	,229	4,467	,000	,784	1,275
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	-,082	,148	-,033	-,553	,581	,575	1,741
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,290	,212	,068	1,368	,172	,849	1,177
	Podíl svobodných obyvatel 2011	-,082	,125	-,035	-,654	,514	,716	1,397
	KSČM kandidát	9,335	3,524	,128	2,649	,008	,884	1,131

a. Dependent Variable: KSČM Senát 2012-2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 9,7 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,097$; $R = 0,351$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 4,60$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 26 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů ODS v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients			Collinearity Statistics	
Model		B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
1	(Constant)	13,617	12,220		1,114	,266		
	Počet obyvatel 2017 log	1,374	1,200	,079	1,145	,253	,553	1,808
	Volební účast Senát 2012-2016	,007	,051	,008	,143	,886	,799	1,252
	Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	-,008	,152	-,004	-,053	,958	,608	1,645
	Podíl ekonomických subjektů 2017	,068	,141	,030	,480	,632	,668	1,497
	Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,231	,257	-,051	-,902	,368	,813	1,230
	Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	,057	,297	,014	,191	,849	,499	2,003
	Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	-,209	,087	-,208	-2,399	,017	,351	2,847
	Podíl zaměstnaných ve službách 2013	,019	,158	,012	,122	,903	,281	3,564
	Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,020	,092	-,012	-,218	,828	,878	1,139
	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,129	,209	,044	,618	,537	,523	1,913
	Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	-,181	,287	-,035	-,630	,529	,841	1,189
	Podíl svobodných obyvatel 2011	,009	,181	,003	,049	,961	,668	1,496
	ODS kandidát	9,449	4,567	,118	2,069	,039	,821	1,217

a. Dependent Variable: ODS Senát 2012-2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 10,1 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,101$; $R = 0,318$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 2,93$; $Sig. = 0,00$).

Příloha 27 - Regresní analýza vlivu vybraných faktorů na zisky kandidátů TOP 09 a STAN v obcích Královéhradeckého kraje ve volbách do Senátu PČR 2012-2016

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	17,056	12,424		1,373	,171		
Počet obyvatel 2017 log	-2,154	1,207	-,096	-1,785	,075	,639	1,565
Volební účast Senát 2012-2016	-,199	,050	-,195	-3,960	,000	,760	1,315
Podíl obyvatel ve věku 65+ let 2017	,264	,161	,088	1,637	,102	,633	1,579
Podíl ekonomických subjektů 2017	,897	,154	,303	5,810	,000	,679	1,473
Podíl nezaměstnaných osob 10.2016	-,695	,279	-,119	-2,489	,013	,800	1,249
Podíl zaměstnaných v zemědělství a lesnictví 2013	-,581	,281	-,120	-2,067	,039	,549	1,823
Podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví 2011	,027	,091	,021	,301	,763	,384	2,602
Podíl zaměstnaných ve službách 2013	-,480	,170	-,219	-2,831	,005	,309	3,240
Podíl obyvatel hlásících se k církvi 2011	-,420	,089	-,227	-4,715	,000	,795	1,257
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním 2011	,379	,221	,097	1,712	,088	,573	1,746
Podíl obyvatel národnostních menšin 2011	,436	,317	,064	1,373	,170	,848	1,179
Podíl svobodných obyvatel 2011	,164	,187	,045	,877	,381	,711	1,407
TOP09 kandidát	47,420	10,297	,206	4,605	,000	,917	1,090

a. Dependent Variable: TOP09 Senát 2012-2016

Zdroje: Sčítání lidu, domů a bytů 2011; ČSÚ 2012; ČSÚ 2013b; ČSÚ 2014a; ČSÚ 2016b; ČSÚ 2017b; Veřejná databáze ČSÚ 2017

Poznámky: Interval spolehlivosti: 95 %

Tento model vysvětluje 21,9 % variability vysvětlované proměnné ($R^2 = 0,219$; $R = 0,467$). Tento regresní model je podle testu ANOVA statisticky významný ($F = 9,12$; $Sig. = 0,00$).